

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 294

48. évfolyam

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

2005. november 25.

<u>Közleményszám</u>	Tartalom	Oldal
	I Tájékoztatások	
	
	II Előkészítő jogi aktusok	
	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság	
	A 2005. június 13–14-én tartott 419. plenáris ülés	
2005/C 294/01	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvvel a 77/91/EGK tanácsi irányelv módosításáról a nyilvános részvénytársaságok alapítása, valamint tőkéjük megőrzése és átalakítása tekintetében” COM(2004) 730 <i>final</i> – 2004/0256 (COD)	1
2005/C 294/02	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvvel a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelvek módosításáról meghatározott jogi formájú társaságok és az összevont (konszolidált) beszámolók tekintetében” COM(2004) 725 <i>final</i> – 2004/0250 (COD)	4
2005/C 294/03	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az európai szén- és acélipari kutatás kilátásai”	7
2005/C 294/04	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről” COM(2005) 33 <i>final</i>	14
2005/C 294/05	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye – Szorosabb partnerség a legkülső régiókkal” (COM(2004) 343 <i>final</i>)	21
2005/C 294/06	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvvel a kikötői szolgáltatások piacához való hozzáféréstről” COM(2004) 654 <i>final</i> – 2004/0240 (COD)	25
2005/C 294/07	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „A civil társadalom hozzájárulása az EU és Oroszország kapcsolatához”	33

2005/C 294/08	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „REACH – Vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályok”	38
2005/C 294/09	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „A vállalatáthelyezések hatóköre és hatásai”	45
2005/C 294/10	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat tanácsi irányelvre a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 77/388/EGK irányelvnek a minimális általános adómérték alkalmazásának időtartama vonatkozásában történő módosításáról” (COM(2005) 136 final – 2005/0051 (CNS))	54

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

A 2005. JÚNIUS 13–14-ÉN TARTOTT 419. PLENÁRIS ÜLÉS

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 77/91/EGK tanácsi irányelv módosításáról a nyilvános részvénytársaságok alapítása, valamint tőkéjük megőrzése és átalakítása tekintetében”

COM(2004) 730 final – 2004/0256 (COD)

(2005/C 294/01)

2005. január 13-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 44. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2005. június 23-án elfogadta. (Előadó: Umberto BURANI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13-án tartott 419. plenáris ülésén egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

Preambulum

- a részvények nem pénzbeli ellenérték fejében történő kibocsátásánál egy vagy több független szakértőnek értékelést kell végeznie;

1. Háttér

1.1 A belső piaci jogszabályok egyszerűsítési folyamata (SLIM) keretében az Európai Bizottság 1999 szeptemberében közzétett egy, a társasági joggal foglalkozó munkacsoport által készített tanulmányt, melynek tárgya főként az első és a második irányelv egyszerűsítése volt. A 2002 novemberében közzétett „Jelentés a társasági jog korszerű szabályozási környezetéről Európában” című dokumentumban a „Társasági Jogászok Magasszintű Munkacsoportja” arra a következtetésre jutott, hogy a SLIM javaslatok többségét irányelv formájában érdemes a gyakorlatba átültetni.

1.2 Az irányelvjavaslat a második irányelv néhány ponton történő egyszerűsítését célozza, mely jelenleg az alábbi követelményeket rögzíti:

- részvények nem bocsáthatók ki a névértékük, vagy – ha nincs névérték – az elszámolható címlet alatti áron. Ez a tiltás minden részvénykibocsátásra vonatkozik, kivétel nélkül, nem csupán az első részvénykibocsátásra, amikor a társaság bejegyzése megtörténik. Ez nem jelenti azt, hogy a későbbi részvénykibocsátások nem történhetnek névértéken vagy az előző kibocsátásánál alacsonyabb elszámolható címletértéken, mindaddig, amíg az az ár, amelyen az új részvényeket kibocsátják, megfelel a fent említett kötelezettségnek;

- a társaság részvénytőkéjén belüli tulajdonlás átalakításához, amennyiben az egyáltalán lehetséges, elvben előzetes felhatalmazás szükséges az alapszabályban, az alapító okiratban és/vagy a közgyűlés részéről;

- a társaság által saját részvényeinek megszerzéséhez elvben a közgyűlés jóváhagyására van szükség, amely csak egy bizonyos időszakra és a társaság tőkéjének csak egy bizonyos részére szól;

- a társaság által nyújtott pénzügyi segítség részvényeinek egy harmadik fél által történő megszerzéséhez csak nagyon korlátozott esetekben és csak egy bizonyos határig lehetséges;

- az elővételi jogok kizárásához a készpénz-ellenérték fejében történő tőkeemeléseknél a közgyűlés jóváhagyása szükséges, és követelmény, hogy erről az igazgatási vagy irányító szerv írásos jelentést tegyen;

- a tőkeleszállítás eseteire a tagállamok határozzák meg a feltételeket, amelyek szerint a hitelezők gyakorolhatják azt a jogukat, hogy kellő biztosítékot szerezzenek.

2. Az irányelvjavaslat tartalma

2.1 Az irányelvjavaslat abból a megfontolásból indul ki, hogy a második irányelv egyszerűsítése jelentősen hozzájárulna a vállalati hatékonyság és versenyképesség javításához, anélkül, hogy csökkentené a részvényesek és a hitelezők védelmét.

2.2 Ezt szem előtt tartva az irányelvjavaslat különböző cikkei közvetlenül vagy közvetve a következő célokra irányulnak:

- a nyilvános részvénytársaságok felhatalmazása a készpénzen kívüli ellenértékek bevonására tőkéjükbe, anélkül, hogy különleges szakértői vizsgálatokhoz kellene folyamodniuk, feltéve természetesen, hogy ezzel szemben nem merül fel kifogás;
- a nyilvános részvénytársaságoknak meg kell engedni, hogy megszerezzék saját részvényeiket a társaság felosztható tartalékainak mértékéig;
- a nyilvános részvénytársaságok számára lehetővé kell tenni, hogy harmadik személynek pénzügyi segítséget nyújtsanak részvényeik megszerzése céljából, a társaság felosztható tartalékainak mértékéig;
- a nyilvános részvénytársaságoknak meg kell engedni, hogy bizonyos feltételek szerint tőkéjüket megnövelhessék, anélkül, hogy meg kellene felelniük a részvényesek elővételi jogának korlátozásával vagy visszavonásával összefüggő beszámolási követelményeknek;
- a hitelezőknek lehetővé kell tenni, hogy jogi vagy közigazgatási eljárásokhoz folyamodjanak, amikor úgy látják, hogy jogaik veszélybe kerülnek;
- a nyilvános részvénytársaság tőkéjének nagy többségét (90 %) birtokló részvényeseknek rendelkezniük kell azzal a joggal, hogy megfelelő ellentételezés mellett megszerezhessék a fennmaradó részvényeket.

2.3 A piaci visszaélések megelőzése érdekében a tagállamoknak figyelembe kell venniük – ennek az irányelvnek a végrehajtása céljából – a 2003/6/EK irányelvnek és a 2004/72/EK irányelvnek az elfogadott piaci gyakorlatról szóló rendelkezéseit, valamint több, az igazgatási szervek általi irányítás átláthatóságát és felelősségi körét szavatolni hivatott rendelkezést.

3. Általános észrevételek

3.1 Az EGSZB egyetért az irányelvjavaslat céljaival és – általában véve – azzal a móddal, ahogyan az Európai Bizottság el kívánja érni ezeket. Fontos azonban különbséget tenni a szó szoros értelmében vett egyszerűsítés és a módosításokat eredményező egyszerűsítés között. Míg az előbbi változatlanul hagyja a fennálló rendelkezések értelmét és hatókörét, addig az utóbbi bizonyos, eredetileg a harmadik feleknek, a piacnak vagy maguknak a társaságoknak szánt garanciák kiküszöbölése révén a fennálló irányelvek „garanciaközpontú” megközelítésének – alapvető vagy másodlagos jelentőségű – megváltoztatását jelenti.

3.2 Nem feltétlenül vetendő el a módosító egyszerűsítés, sőt hasznosnak is bizonyulhat, ha alkalmas arra, hogy a rendelkezéseket a piaci realitásokhoz és a vállalati gyakorlathoz igazítsa.

Azonban az Európai Bizottság, amennyiben ezt a megközelítést választja, nem léphet túl a rábízott feladaton, amely a hatályos szabályozás egyszerűsítése, nem pedig annak módosítása. Más szóval minden módosítás elfogadható, ha bizonyítani lehet, hogy a versenyképesség javítása és a vállalati költségek csökkentése révén hozzájárul a vállalatirányítás (*corporate governance*) egyszerűsítéséhez. Nem fogadhatóak el azonban az olyan módosítások, amelyek a harmadik felek jogainak szűkítését eredményeznék, különös tekintettel a kisebbségi részvényesekre és a hitelezőkre. Az EGSZB felhívja az Európai Parlament és a Tanács figyelmét erre a pontra, mely alapvető jelentőségű, ha el akarjuk kerülni, hogy a polgároknak az a benyomás alakuljon ki, az egyszerűsítési folyamat valódi értelme olyan lényegi módosítások kieszközölése, amelyeknek semmi köze az egyszerűsítéshez. Az EGSZB ebben a szellemben – megjegyzéseit a figyelmet érdemlő kérdésekre korlátozva – kívánja kifejteni véleményét. Ez egyben azt jelenti, hogy egyetért a javaslat általa nem említett vonatkozásaival.

4. Különös észrevételek

4.1 A **10a. cikk (1) bekezdésének** rendelkezése szerint a tagállamok határozhatnak úgy, hogy nem alkalmazzák a 77/91/EK irányelv 10. cikkének (1), (2) és (3) bekezdésében rögzített szavatoló rendelkezéseket, amikor nem pénzbetét révén történik tőkeemelés, ami a gyakorlatban tőzsdei értékpapírok átadását jelenti. Ebben az esetben a szakértői igazolást kiválthatja ezeknek az átadást megelőző három hónapra számított súlyozott átlagfolyamuk alapján történő értékelése.

4.1.1 Az EGSZB egyetért ezzel, de megjegyzi, hogy az utolsó három hónap súlyozott átlagára alapján történő számítás a korábbi értéket veszi alapul, és nincs tekintettel a jövőbeli kilátásokra, amelyek emelkedő vagy csökkenő tendenciát is mutathatnak. Az előírást ezért ki kellene egészíteni egy olyan rendelkezéssel, melynek alapján a súlyozott átlagár *maximumnak* tekintendő, és a döntéshozóknak indokolt esetben lehetősége van eltérő értékelést adni.

4.1.2 Az (1) bekezdésben felsorolt egyszerűsítéseket az egész EU-ban be kell vezetni. Ha a tagállamok belátására bízzák azokat, fennáll annak veszélye, hogy egyes országokban elmarad a várt deregulációs hatás.

4.2 A **10a. cikk (2) bekezdésének** rendelkezése szerint a szavatoló rendelkezéseket, köztük a fenti 4.1 pontban említettek olyan esetben sem kötelező alkalmazni, amikor a tőkebevonásra nem tőzsdei értékpapírok (tőzsdén nem jegyzett értékpapírok, ingatlan stb.) átadása révén kerül sor. Ebben az esetben azonban az értékelést már korábban, kellő képzettséggel és tapasztalattal rendelkező független szakértővel kell elvégeztetni.

4.2.1 Az EGSZB véleménye szerint a szakértőre vonatkozó a) pontot el kell hagyni, mivel a „kellően képzett és tapasztalt” kifejezés nincs eléggé meghatározva. Az irányelv céljainak eléréséhez elég, ha független, az illetékes hatóságok által elismert szakértőről van szó.

4.2.1.1 A (2) bekezdés b) pontjában, mely a valós értéknek az eszközzel történő hozzájárulás előtti meghatározására vonatkozik, a 3 hónapos határidőt legalább 6 hónapra kell meghosszabbítani.

4.2.2 A második megjegyzés a c) pontra vonatkozik, mely előírja, hogy a szakértő az értékelést „a tagállamban a hozzájárulásra szánt eszközök fajtájára alkalmazott, általánosan elfogadott értékelési szabványoknak és elveknek megfelelően” végezze el. Az EGSZB azt javasolja, hogy a szöveg konkrétan nevezze meg a törvény vagy hivatalos szabályozás által elismert könyvelési szabályokat.

4.2.3 A (3) bekezdés arról a lehetőségről rendelkezik, hogy nem kell alkalmazni az értékelési szabályokat, amikor a nem pénzbeli hozzájárulás értékét az előző pénzügyi év „kimutatásából” származtatják. Itt tisztázni kell a „eszközök” kifejezést, mivel nem egyértelmű, hogy a mérlegértékekre vonatkozik-e.

4.3 A **10b. cikk (2) bekezdése** előírja, hogy „minden tagállamnak ki kell jelölnie egy független közigazgatási vagy igazságügyi hatóságot, amely felel a [...] nem pénzbeli ellenértékek jogszerűségének [...] megvizsgálásáért”. Az EGSZB – csak a forma kedvéért – megjegyzi, hogy az igazságügyi hatóság mindig független, és ezért a szöveg kismértékű módosítását javasolja. Ennél fontosabb azonban megjegyezni, hogy az irányelv szövegében többször is felbukkan ez a hatóság, minden esetben másfajta szerepkörben, anélkül azonban, hogy pontos szerepe és feladatainak összessége meghatározásra kerülne.

4.3.1 Közismert, hogy minden tagállamban léteznek közigazgatási, illetve igazságügyi hatóságok, amelyek jegyzői, engedélyező vagy ellenőrző szerepet töltenek be. Ideje legalább minden egyes tagállamon belül tiszta helyzetet teremteni és – a szolgáltatási irányelv „egyablakos ügyintézési rendszerének” analógiájára – **egyetlen illetékes hatóságot** meghatározni a vállalatok szabályozása és ellenőrzése tekintetében. Ezzel nagy lépést tehetnénk előre nem csak az egyszerűsítés, hanem egyben és nem utolsósorban a belső piac megvalósítása irányába.

4.4 A **19. cikk (1) bekezdésének** rendelkezése szerint azokban a tagállamokban, ahol engedélyezik a társaságoknak, hogy saját részvényeiket megszerezzék, ott az akvizícióra szóló engedélyt a közgyűlésnek kell megadnia, és az engedély *időtartama nem haladhatja meg az 5 évet*. Az EGSZB megjegyzi, hogy az öt éves időtartam egyértelműen túl hosszú. A piac és a vállalat helyzete gyökeresen megváltozhat, ami a döntéshozókat saját korábbi lépéseik felülvizsgálatára kényszerítheti. Az öt évig érvényes akvizíciós engedély ellentétben a vállalati gyakorlattal: helyesebb lenne ezt az időtartamot – óvatosságból és a tulajdonosi közgyűlés mérlegelési lehetőségét biztosítandó – két évre leszállítani, megadva az évente vagy kétévente esedékes hosszabbítás lehetőségét.

4.4.1 A 23. cikk (1) bekezdésében el kell hagyni „az igazgatási vagy irányító szerv kezdeményezésére” kifejezést. A fogalom nem eléggé egyértelmű, ezért csak példaként értendő. A második albekezdésben említett cash flow elemzés 5 éves időtartama túl hosszúnak tűnik, 2 évre kellene rövidíteni.

4.5 A **23a. cikk** rendelkezése szerint a részvényesnek jogában áll a nem pénzbetét révén történő tőkeemelés közgyűlési jóváhagyását megtámadni, kérve a megfelelő közigazgatási vagy igazságügyi hatóságtól, hogy az döntsön a jóváhagyás jogszerűségéről. Az EGSZB megjegyzi, hogy a tulajdonosi közgyűlés határozata jogilag kötelező érvényű, így egy kizárólag közigazgatási jogkörrel rendelkező hatóság aligha

lenne jogosult annak megsemmisítésére, illetve módosítására. Ez még inkább szükségessé teszi az illetékes szervek szerepének meghatározását (vö. a fenti 4.3. ponttal) és az „egyablakos ügyintézési rendszer” bevezetését, mely igazságügyi feladatokat is magába foglalna (közigazgatási bíróság).

4.6 A **29. cikk** kiegészül egy bekezdéssel, mely mentesíti az igazgatási vagy irányító szervet annak kötelezettsége alól, hogy írásos jelentést terjesszen a közgyűlés elé az elővételi jog túlkeemelés esetén történő korlátozásának vagy megvonásának okairól. Az EGSZB nem látja indokoltnak ezt a rendelkezést, mely úgy tűnik, ellentétben áll az átláthatóság elvével, anélkül, hogy értékelhető módon egyszerűsítene az eljárásokat. Egyébiránt megjegyzendő, hogy a részvényesek „kérhetik az igazgatási vagy irányító szervet, hogy jelölje meg az elővételi jog korlátozásának vagy megvonásának okait”. Ugyancsak nem rendelkezik az irányelv azokról az esetekről, amikor a tájékoztatást megtagadják, illetve amikor a részvényesek nem tudnak megegyezni a számukra adott tájékoztatás tekintetében. Az általános elvnek azonban a társasági jog alapelveiből kellene kiindulnia: a közgyűlés szuverén döntéshozó a vállalati szervekre ruházott hatáskörök tekintetében, de minden esetben jogosult tájékoztatást kapni a történetekről, valamint arra, hogy minden – akár a bevételi, akár a kiadási oldalon szereplő – költségvetési tételről beszámolót kapjon. Az EGSZB a bekezdés elhagyását javasolja.

4.7 A **39a. cikk** a szó szigorú értelmében nem egyszerűsítést vezet be, hanem – a felvásárlási ajánlatokról szóló irányelv 15. cikke nyomán – csak néhány országban létező előírást próbál kodifikálni. Ez alapján a „többségi részvényes”, vagyis a jegyzett társaság részvényeinek legalább 90 %-ával rendelkező tulajdonos, arra kötelezheti a kisebbségi részvényeseket, hogy a birtokukban lévő részvényeket „valós áron” adják el neki. A tagállamok az ehhez szükséges tulajdoni hányadot 95 %-ra emelhetik. Az irányelvtervezet preambulumban a „többségi részvényes” a részvényesek többségének kontextusában is felmerül, miközben a cikk megfogalmazása egyetlen részvényesre enged következtetni, ami szükségessé teszi e kétely eloszlátását a végleges szövegben.

4.7.1 Ahogy már említettük, a felvásárlási ajánlatokról szóló irányelv hasonló szabályozást vezetett be, de a vizsgált javaslat ettől annyiban különbözik, hogy hiányoznak a felvásárlási ajánlatokhoz kapcsolódó átláthatósági garanciák, valamint az azt kézenfekvővé tevő előfeltételek. Miközben a többségi tulajdonos kétségtelen érdeke, hogy a társaságot 100 %-ban ellenőrzése alá vonja – különösen, ha a kisebbség az obstrukció eszközével él, vagy egyéb módon rendszeresen ellentmond a többségi akaratnak –, addig a kisebbségi részvényes ugyanezt – a körülmények és a konkrét helyzet függvényében – esetleg egészen másként, vagy egyenesen ellenkező előjellel ítéli meg. A vállalat irányítására semmilyen befolyással nem bíró részvényes pozitívan ítélni meg azt a lehetőséget, hogy részvénycsomagját kedvező körülmények között engedheti át, magasabb áron, mint amennyit a tőzsdei értékesítés során kaphatna. Ha azonban egy részvény magas osztalékot fizet, vagy jók az értéknövekedési kilátások, úgy a befektető/részvényes azt tulajdonában kívánhatja tartani, és nem világos, miért kellene arra kötelezni, hogy megváljon tőle. Végeredményképpen, miközben egyik oldalról egy 10 %-os kisebbségi részvénytulajdonos általában véve nem alkalmas a vállalatirányítás akadályozására, a másik oldalról el kell ismerni a választás szabadságának minden

részvényest megillető jogát. Azonban nem lehet kizárni olyan különleges eseteket, amikor a vállalatirányításhoz valamennyi részvény feletti ellenőrzés szükséges: az itt vizsgált előírásnak csak ilyen esetekben lenne létjogosultsága, úgy, hogy alkalmazása az ellenőrző hatóságok engedélyéhez lenne kötve.

4.8 A felvásárlási ajánlatokról szóló irányelv 16. cikkéből kiinduló **39b. cikk** az előző cikk tükörképe: a kisebbségi részvényesek megkövetelhetik, együttesen vagy egyénileg, a többségi részvényestől, hogy megvegye tőlük az abban a társaságban lévő részvényeiket, itt is „valós áron”. Itt is érvényesek – *mutatis mutandis* – az előző bekezdésben tett megjegyzések. Az

illetékes hatóságoknak ezúttal is csak bizonyított szükségesség esetén lenne szabad hozzájárulniuk a kényszereladáshoz, kizárva ebből a körből azt az esetet, amikor kizárólag a társaság rossz kilátásai miatt kíván valaki a részvényeitől megszabadulni.

4.8.1 A fenti két esetben az EGSZB a méltányosság és az általános jogérvényesítés alapján ugyanarra a következtetésre jut: a részvényesek választási szabadságát teljes mértékben meg kell őrizni, és azokat nem korlátozhatják érdekeikhez képest külső megfontolások, kivéve a bizonyított szükségesség különböző eseteit.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelvek módosításáról meghatározott jogi formájú társaságok és az összevont (konszolidált) beszámolók tekintetében”

COM(2004) 725 final – 2004/0250 (COD)

(2005/C 294/02)

2005. február 3-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 44. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2005. június 23-án elfogadta. (Előadó: **Harry Byrne**).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13–14-én tartott 419. plenáris ülésén (a július 13-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglaló

1.1 A beszámolókról szóló irányelv módosítására irányuló javaslat az Európai Bizottság által 2003. május 21-én elfogadott, a vállalati jog és a vállalatirányítás korszerűsítését célzó cselekvési terv folyamánya.

1.2 A cél az európai vállalatok által közzétett pénzügyi kimutatások és éves jelentések iránti bizalom további erősítése a részvényeseknek és más érdekelteknek (pl. alkalmazottaknak és beszállítóknak) nyújtott megbízható, teljes körű és könnyen hozzáférhető tájékoztatás révén.

1.3 Az EGSZB e dokumentum bizonyos részletkérdéseirehöz megjegyzéseket fűzött, amellyel, hogy általánosságban támogatja a kitűzött célt, és úgy véli, szükséges lépésről van szó a valamennyi érintett védelméhez vezető úton.

2. Az Európai Bizottság javaslatának részletei

2.1 A javaslat a számviteli irányelvek (78/660/EGK és 83/349/EGK) alábbi szempontok szerinti módosítását irányozza elő:

- (a) Meg kell állapítani az igazgatóság tagjainak kollektív felelősségét, vagyis a társaság vezető testületeinek (igazgatótanács, vállalatvezetés, felügyelőbizottság) tagjai kollektíven felelnek a pénzügyi kimutatások elkészítéséért;
- (b) Fokozni kell az átláthatóságot a kapcsolt felek tranzakcióival kapcsolatban, vagyis azokban az esetekben, amikor a vállalatok tranzakciói menedzsereikkel, az utóbbiak családtagjaival vagy más, úgynevezett kapcsolt felekkel nem a szokásos üzleti feltételeknek megfelelően zajlanak le;
- (c) Fokozni kell az átláthatóságot a mérlegen kívüli megállapodásokkal kapcsolatban a számviteli irányelvekben jelenleg szereplő követelmények aktualizálása, többek között azoknak a speciális célú jogalanyokra (*Special Purpose Entities*, SPE) történő kiterjesztése révén;

(d) Be kell vezetni a vállalatirányítási nyilatkozatot, vagyis minden jegyzett társaságnak – éves jelentésének egy meghatározott részében – tájékoztatást kell adnia saját gyakorlatáról a „vállalatirányítási nyilatkozatban”.

2.2 Az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy megközelítése elvi alapokon nyugszik, ami szándékai szerint biztosítja az arányosságot és a rugalmasságot.

2.3 Az Európai Bizottság elismeri, hogy a javaslat nem tartozik a Közösség kizárólagos illetékességi körébe, de hangsúlyozza, hogy a pénzügyi kimutatások EU-szintű összehasonlíthatóvá tétele szükséges a nyilvánosság ezekbe vetett bizalmának növeléséhez.

3. Általános észrevételek

3.1 A közelmúltban Európában és azon kívül bekövetkezett botrányok fényében az EGSZB elismeri a pénzügyi kimutatásokba vetett bizalom erősítésének szükségességét, ezért határozottan támogatja ezt a kezdeményezést.

3.2 Az EGSZB támogatja a javaslat elvi alapú megközelítését, mivel egyetért azzal, hogy az egyes szabályokat meg lehet kerülni, illetve azok elavulhatnak.

3.3 Tekintettel a vállalkozó kedv és a foglalkoztatás EU-n belüli ösztönzésének szükségességére, fontos, hogy a jelentéskészítési kötelezettségek ne rójanak túl nagy terhet az érintettekre. Az elburjánzó jelentéskészítés ráadásul azzal a hátránnyal járhat, hogy kevesebb figyelem jut a valóban fontos dolgokra. Ezért az EGSZB üdvözli a „lényegbevágóság” kritériumának rögzítését a javaslatokban, és felveti, nem ezt a követelményt kellene-e a számviteli irányelvek meghatározó elemévé tenni.

3.4 Az EGSZB azt is fontosnak tartja, hogy a tőzsdén nem jegyzett KKV-k jelentéskészítési kötelezettségei ne rójanak aránytalan terheket ezekre a vállalkozásokra, amelyek a fejlődés motorját képezik az EU-ban. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a tagállamok saját hatáskörükben megengedhetik a kis- és középvállalkozásoknak, hogy ne teljes mértékben teljesítsék a jelentéskészítési kötelezettségeket. Az EGSZB véleménye szerint érdemes lenne alapvetően felülvizsgálni a KKV-kra megállapított küszöbököt, különös súlyt helyezve a legkisebbek terheinek csökkentésére ⁽¹⁾.

(1) A negyedik irányelv 11. és 27. cikke meghatározta rendre a kis- és a középvállalkozások méretére vonatkozó kritériumokat, amelyeket az irányelven belül alkalmazni kell. Ezek a következők:

	11. cikk (kisvállalkozások)	27. cikk (középvállalkozások)
Mérlegfösszeg	Eur 3 650 000	Eur 14 600 000
Nettó forgalom	Eur 7 300 000	Eur 29 200 000
Az alkalmazottak átlagos száma a pénzügyi évben	50	250

3.5 Az EGSZB-nek tudomása van arról, hogy a Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) jelenleg külön szabvány-csomag kialakításán dolgozik a KKV-k számára. Az EGSZB támogatja ezt a kezdeményezést.

4. Konkrét észrevételek

4.1 A vezető testületek tagjainak felelőssége

4.1.1 Az EGSZB támogatja a vezető testületek tagjainak az éves jelentések és beszámolók iránti, az EU-ban már általánosan elismert **kollektív felelősségét** megállapító javaslatokat. Kétlépcsős struktúra esetén azonban fontos, hogy minden testületre (it, vállalatvezetés, fb) csak saját feladatköre erejéig háruljon felelősség, mely nem léphet túl az adott testület nemzeti jogban rögzített illetékességén.

4.1.2 Az EGSZB azt javasolja, a vezető testületek tagjai legyenek kötelesek legjobb tudásuk szerint, külön felszólítás nélkül minden olyan információt megadni a könyvvizsgálónak, amit a vállalat pénzügyi jelentése és beszámolója szempontjából relevánsnak ítélnék.

4.2 Tranzakciók kapcsolt felekkel

4.2.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon célkitűzését, hogy fokozni kell a tőzsdén nem jegyzett vállalatok esetén a kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók átláthatóságát annak érdekében, hogy sikerüljön visszaállítani a közvélemény vállalati pénzügyi kimutatásokba vetett bizalmát. A kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók gyakran különös jelentőséggel bírnak a magántulajdonú vállalatok, így a KKV-k esetében.

4.2.2 A negyedik irányelv 43. cikke (1) bekezdésének 7b) pontját módosító 1. cikk rendelkezése szerint közzétételre kell, hogy kerüljön az olyan kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók „jellege, üzleti célja és összege”, amelyeket „nem a szokásos üzleti feltételek szerint” hajtottak végre. Ez a közzététel különösen azáltal lép túl az IAS 24 követelményein, hogy előírja az ilyen tranzakciók „üzleti céljának” megjelölését.

4.2.3 Az EGSZB megkérdőjelezi a javaslat azon szándékát, hogy túllépjen az IAS 24-en, ami valószínűleg olyan jelentős többletköltségeket eredményezne a nem jegyzett társaságok számára, ami többet nyomna a latban, mint a pénzügyi kimutatások felhasználóit érintő előnyök.

4.3 A mérlegen kívüli megállapodások és a speciális célú jogalanyok (SPE-k)

4.3.1 Az Európai Bizottság a közzétételt kívánja javítani annak a konkrét követelménynek a meghatározásával, hogy a lényeges, SPE-ket is érintő mérlegen kívüli „megállapodásokról” a szöveges beszámolóban szólni kell. Az EGSZB támogatja ezt a követelményt, de aggodalmának ad hangot amiatt, hogy a „megállapodás” fogalma nem kerül meghatározásra, és így homályos marad. Ezért az EGSZB véleménye szerint további tisztázásra és iránymutatásra van szükség, esetleg megfelelő példákon keresztül.

4.3.2 A KKV-kre tett hatás csökkentése érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamok kapjanak lehetőséget arra, hogy szigorúan csak a vállalatok pénzügyi helyzetének elbírálásához szükséges adatokra korlátozzák a közzétételi kötelezettséget.

4.4 Vállalatirányítási nyilatkozat

4.4.1 Az EGSZB üdvözli azt a tőzsdén jegyzett társaságokkal szemben támasztott követelményt, hogy tájékoztatást kell adniuk a befektetők számára nagy jelentőséggel bíró vállalatirányítási struktúráikról. A nyilatkozat megjelentetése az éves jelentésben arra kötelezi majd a könyvvizsgálókat, hogy kifejtésük véleményüket arról, az éves jelentés összhangban van-e az adott pénzügyi évről szóló beszámolójával, ami már érvényes magára az éves jelentésre a negyedik irányelv 51. cikkének (1) bekezdése alapján.

4.4.2 Probléma adódhat azonban abból, hogy néhány tagállam már túlmént a negyedik és a hetedik irányelv követelményein, és az éves jelentést – mely a jövőben magában foglalná a vállalatirányítási nyilatkozatot – teljes körű könyvvizsgálathoz köti. Az EGSZB úgy véli, a vállalatirányítási nyilatkozatnak nem minden eleme alkalmas arra, hogy teljes körű könyvvizsgálat tárgyát képezze. Megoldást jelenthetne, ha arra köteleznék a jegyzett társaságokat, csatolják a vállalatirányítási nyilatkozatot az éves jelentéshez és beszámolóhoz, miközben a nyilatkozat továbbra is abban – a fenti, 4.4.1. pontban kifejtett

– értelemben képezné ellenőrzés tárgyát, hogy összhangban van-e az éves beszámolóval.

4.4.3 Az EGSZB véleménye szerint a 46a. cikk (3) bekezdésének hatóköre túl tág. Ezért a következő megfogalmazást javasoljuk: „leírás a társaság belső ellenőrzési és kockázatkezelési rendszereinek fő sajátosságairól”.

4.5 Egyéb pontok

4.5.1 A hetedik irányelvet módosító 2. cikkben használt terminológia, azaz a „közvetlen jelentőséggel bír és segítséget jelent” kitétel különbözik a negyedik irányelv módosításakor használt „lényeges, és segítséget nyújt” kifejezéstől. Semmi látható ok nincs erre a következetlenségre. Az EGSZB azt javasolja, hogy az utóbbi, általa fontosnak ítélt „lényeges” szót tartalmazó megfogalmazás forduljon elő mindkét esetben.

4.5.2 A negyedik irányelv 43. cikke (1) bekezdésének 7b) pontját módosító 1. cikk használja a „nem a szokásos üzleti feltételek szerint” kitétel. Hasonló megfogalmazást találunk a hetedik irányelv 34. cikkének 7b) pontja vonatkozásában. A magyarázó feljegyzés a „nem a szokásos üzleti feltételek szerint” kifejezést a következőképpen definiálja: „vagyis nem független felekként”. Mivel az utóbbi általánosan elfogadott számviteli műszó, véleményünk szerint használata helyénvalóbb a módosított irányelvek szövegében.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „Az európai szén- és acélipari kutatás kilátásai”

(2005/C 294/03)

2004. július 1-jén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdésében biztosított hatáskörében eljárva úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt nyilvánít a következő tárgyban: Az európai szén- és acélkutatás kilátásai.

Az EGSZB idevonatkozó munkájának előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága a véleményét 2005. június 13-án elfogadta. (Előadó: Göran LAGERHOLM, társelőadó: Enrico GIBELLIERI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. június 13–14-én tartott 419. plenáris ülésén (a július 13-i ülésnapon) 57 igen szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés**1.1 A Szén- és Acélipari Kutatási Alap nyújtotta lehetőségek**

1.1.1 Az együttműködésben folyó ESZAK-kutatás az ESZAK-Szerződés 2002. július 23-i lejártával lezárult. A szén- és acélipar által a Szerződés érvényességi időszakában juttatott többlettőke azonban most lehetővé teszi, hogy ez a fajta közös kutatás tovább folyjék. A Nizzai Szerződés rögzítette a döntést, hogy e tőkét átruházzák a Közösségekre, és kutatásra fordítják. A tőke összege 1,6 milliárd euró (az ESZAK-kötvények kibocsátásának idején ismert tőke becsült összege). A Szén- és Acélipari Kutatási Alapot 2003 februárjában hozták létre. A jogi alapokat a Nizzai Szerződésnek az ESZAK lejártára vonatkozó függelékében, illetve a Tanács 2003. február 1-jén kelt, a Hivatalos Lapban 2003. február 5-én közzétett határozataiban (2003/76/EK, 2003/77/EK, 2003/78/EK) fektették le.

1.1.2 A program működtetésének feltételeit műszaki és pénzügyi iránymutatások rögzítik.

1.1.3 A jelen dokumentum célja, hogy három évvel az új rendszer bevezetése után rámutasson bizonyos eltérésekre, amelyek az Alap működtetése során felmerültek, és mindenekelőtt az, hogy megpróbálja meghatározni a jövőbeli kilátásokat.

1.1.4 Legelőször is: néhány kérdéstől eltekintve (ezekre később visszatérünk) az együttműködésben folyó ESZAK-kutatások szelleme fennmaradt, nem utolsósorban az ESZAK-kutatások finanszírozásának kipróbáltan magas hatékonysága miatt, ami elégedettségre ad okot.

1.2 Pénzügyi oldal: a támogatások ideiglenes, észrevehető csökkentése

1.2.1 A Szén- és Acélipari Kutatási Alapot a Kutatási Főigazgatóság Szén- és Acélipari Egysége kezeli. Költségvetési szempontból a fenti tőke hosszú távú kihelyezésből származó kamata az, amelyet a kutatás finanszírozására felhasználnak. A rendelkezésre álló éves költségvetés ezért a befektetésekből származó hozamtól függ. A szén-, illetve az acélipari felhasználás arányát egy elosztási kulcs határozza meg (72,8 %, illetve 27,2 %). A gyakorlatban, a működés legutóbbi két évében ez mintegy évi 43 milliárd eurót jelentett az acélipari kutatás számára (2003-ban 43,68 milliárd euró, 2004-ben 43,68 milliárd

euró és 2005-re 41,20 milliárd euró). Ebből a pénzügyi támogatásból évente kb. 50 projekt részesül. Ami a szénipari oldalt illeti, a Szén- és Acélipari Kutatási Alap költségvetéséből juttatott finanszírozás összege az elmúlt három évben a következő volt: 2003-ban 16,13 milliárd euró, 2004-ben 15,27 milliárd euró és 2005-ben 16,13 milliárd euró.

1.2.2 Meg kell jegyezni, hogy a támogatások teljes összege jelentősen csökkent, hiszen a kilencvenes évek végén és a jelen évtized elején még 55–56 milliárd euró volt az acélipari és 28–31 milliárd euró a szénipari oldal támogatása. Az is megjegyzendő, hogy az egy résztvevő számára rendelkezésre álló átlagos támogatás összege – a programban részt vevők számának a bővítés folytán bekövetkező növekedése miatt – az elkövetkező néhány évben tovább csökken. Az új tagállamok is a korábbiak szerint járulnak majd hozzá az Alaphoz, de csak fokozatosan, és csupán 2006 és 2009 között. A tőkéhez való hozzájárulásuk egymást követő részletekben történik (összesen 169 milliárd euró), de ennek teljes hatása csak 2011-től lesz érezhető.

1.2.3 A Szén- és Acélipari Kutatási Alap acélipari kutatásainak költséghatékonyságát már megállapították (13 egységnyi megtérülés minden befektetett egységre). Igen hatékonyan mutatkozott az acélipar legfontosabb szükségletei köré összpontosuló, a közvetlen érdekeltekkel (nagyvállalkozókkal, illetve, ahol szükséges, más partnerekkel, például alkatrészgyártókkal vagy a fő vevőkkel) partneri kapcsolatban zajló ipari kutatás lebonyolítása. Az európai acélipar versenyképességének a jelenlegi szinten – a világ élvonalában – tartása érdekében még mindig nagy igény van az ilyen típusú kutatásokra. A kísérleti és demonstrációs projektek, amelyek a Szén- és Acélipari Kutatási Alap különlegességét jelentették, az elmúlt néhány évben jelentősen megritkultak; a technológiai fejlesztések operatív egységekhez (gyárakhoz) való gyors eljuttatásához továbbra is ezeket kell előnyben részesíteni.

1.2.4 Az ESZAK által finanszírozott európai szénkutatás eddig igen hatékony volt. Az értékelés⁽¹⁾ 7 és 25 közötti átlagos nyereségtényezőket mutat. Emellett a kutatásnak és a technikai fejlesztésnek „mellékhatásként” gyakran komoly eredménye mutatkozik más ágazatokban, például a földmérésben, az alagútépítésben vagy az anyagvizsgálati módszerekben.

(¹) 1995-ben a Geoffrey Walton Practice és a Smith Vincent, illetve 1996-ban a XVII. Főigazgatóság Szénipari Kutatási Bizottsága végezte.

1.3 A programok irányítása és ellenőrzése

1.3.1 Az évente jóváhagyandó projektek kiválasztása terén nagy változások történtek. Egyrészt a tagállamok képviselőiből álló szén- és acélbizottság (COSCO), továbbá az ipar és más érdekelt képviselőit tömörítő acélipari tanácsadó csoportok (SAG-k) és szénipari tanácsadó csoportok (CAG-k) segítik az Európai Bizottságot, másrészt a véleményezéseket független szakértők végzik. Az Európai Bizottság tehát a rendszer felállításától kezdve biztosította, hogy a véleményezések megfelelően folyjanak, s ennek feltételei évről évre javulnak.

1.3.2 A kiválasztott projekteknek, s így a Szén- és Acélipari Kutatási Alap programjainak a minősége a véleményezések minőségétől függ. Mivel ipari kutatási programokról van szó, elengedhetetlen, hogy ezeket az adott iparág igényeit és prioritásait, a korábbi kutatásokat, azok eredményeit, valamint a részt vevő partnerek szakismeretét jól ismerő szakértők végezzék. A műszaki csoportok szakértői például megfelelnek ezeknek a feltételeknek, de az Európai Bizottságnak és az acélipari csoportoknak még optimalizálniuk kell az ő részvételükre vonatkozó gyakorlati feltételeket.

1.3.3 Az acélipar esetében a projektek ellenőrzése és a technológiai információk átadása terén mostantól 9 műszaki csoport váltja fel az eddigi 17 végrehajtó bizottságot, és a bevonandó szakértők száma is lényegesen csökken. Ezt részben ellensúlyozza a tíz új tagállam szakértőinek fokozott bevonása. A kialakított „felelős” rendszer (egy vagy néhány projekt ellenőrzésének kiosztása egy szakértőre) hatékonyan látszik biztosítani a projektek közvetlenebb ellenőrzését, megkönnyíti az ellenőrzés megvitatását, és szigorúbbá teszi azt. A Szén- és Acélipari Kutatási Alap új projektjeinek 2005 tavaszán esedékes felidős értékelése több információt nyújt majd e tekintetben.

1.3.4 A szénipar esetében három műszaki csoport (TG) kezdte felváltani az ESZAK szénipari kutatási programja keretében működő öt végrehajtó bizottságot. Ezek a bányászati technológiák (TG1), a konverziós technológiák (TG2) és a „tisztá szén” technológiák (TG3) területén működnek.

1.3.5 A tíz újonnan csatlakozott tagállam cégeinek és intézményeinek részvétele a 2000. évi ESZAK-projektjavaslatokban gyakorlatilag nulla volt, a Szén- és Acélipari Kutatási Alap 2004. évi felhívása idején viszont már 4,2 %, illetve 14,16 % az acél-, illetve szénipari javaslatok esetében. A tíz új tagállam különféle bizottságokban, valamint tanácsadó és műszaki csoportokban működő képviselőinek teljes száma 25 (COSCO: 11, SAG: 5, CAG: 4, acélipari műszaki csoportok: 3, szénipari műszaki csoportok: 2).

2. Acél

2.1 Az acélágazat általános helyzete

2004-ben a lendületben lévő világgazdaság lökést adott az európai gazdaságnak is, de hiányzott a belső kereslet ahhoz, hogy ez a fellendülés tartós maradjon. Mivel az eurózóna nagymértékben függ a máshol kialakuló végső kereslettől, a 2005-ös kilátások nagyban függenek a világgazdaság teljesítményétől.

Hogy a világgazdaság és vele az acélpiac jövőre is növekszik-e, az Kínán és más ázsiai országokon múlik. Úgy tűnik, Kína a szabályozott lassulás időszakába lépett, és növekedése fenntartóbbá válik.

2.1.1 Mivel a világgazdaság növekedése a várakozások szerint ez évben visszaesik, és a kontinentális Európában is lassan bontakozik ki fellendülés, várható, hogy a reálfogyasztás lassabban bővül, mint 2004-ben. Mivel azonban némely termék készlet szintje egyes országokban túl magas, a fogyasztás kétségtelen bővülése is várhatóan mérséklődni fog.

2.2 Az acélipari kutatás jövőbeli kilátásai

2.2.1 Az ESZAK lejártát követő első ajánlati felhívások eredménye: a sikeres projektjavaslatok számának jelentős csökkenése a Szén- és Acélipari Kutatási Alap programjaiban.

Egy új szerződés minta alapján 2003-ban 49, 2004-ben pedig 51 szerződést írtak alá; 2005-ben közel 50 szerződés aláírása várható. Az eredményességi arány jelentősen visszaesett, mivel a benyújtott javaslatok száma nem csökkent a rendelkezésre álló támogatás összegével párhuzamosan – épp az ellenkezője történt. 2002-ben például 116 javaslatot nyújtottak be, 2003-ban 143-at és 2004-ben 173-at. A projektek eredményességi aránya jelenleg 30 %, míg az évtized elején 50-55 % volt. Ez a friss tendencia olyan időszakban észlelhető, amikor az új tagállamok még viszonylag kis mértékben vesznek részt a Szén- és Acélipari Kutatási Alap programjaiban.

2.2.2 Acélipari technológiai platform: a megfelelő keret az acélipari kutatások hosszú távú tervezéséhez

Az acéliparnak számos nehézséggel kell szembenéznie különféle területeken; ilyen például a globalizáció sarkallta versenyképesség igénye; új, nagy termelők rohamos növekedése (jelenleg Kínában); a folyamatokra és a termékekre egyaránt kiható környezetvédelmi szabályok; a vevők és a részvényesek igényei; munkahelyi biztonság és egészségvédelem; valamint a dolgozók képzése.

Az acélipar célja, hogy fenntartsa, sőt, megerősítse fenntartható és versenyképes vezető szerepét a világban.

E cél érdekében jelentős személyiségek egy csoportja elhatározta, hogy célirányos, hosszú távú és strukturált K+F akciót indít az acélipari technológiai platform keretében. E platform 2004. március 12-én kezdte meg működését.

A CCMI a platform egyik partnere, és jelen van annak irányító-bizottságában.

2.2.2.1 Több mint 100 ember bevonásával hat munkacsoportot állítottak fel, **a fenntartható fejlődés 4 pillérének** megfelelően: profit, partnerek (mind az autóiipari, mind az építőipari ágazatból), a bolygó és az emberek, illetve energia. E munkacsoportok **három nagy, egymást kiegészítő, széles körű szociális hatással bíró ipari K+F programot dolgoztak ki**, mindegyik több K+F témát és kutatási területet foglal magában.

2.2.2.2 Három széles körű szociális hatással bíró ipari programra tettek javaslatot:

- Biztonságos, tiszta, költséghatékony és alacsony tökeigényű technológiák
- Az energiaforrások ésszerű felhasználása és a szermaradékok kezelése
- Vonzó acélmegoldások a végfelhasználók számára

2.2.2.3 Az első nagy programot illetően nagyfokú rugalmasságra van szükség az egész acélipari termelési láncban, hogy kezelni lehessen az alacsony költségen szállítandó termékek kibővülő körét. Az acélszektor számára a sokkal kisebb és többet tudó, gyorsan átalakítható gyártósorok volnának előnyösek. Másfelől ahol a hagyományos technológiák elég érettek és erőteljesek ahhoz, hogy stabil teljesítményt garantáljanak, az intelligens gyártástechnológiának kell hozzájárulni a rugalmasabb folyamatok kifejlesztéséhez. Az új folyamatok, termékek és szolgáltatások fejlődése érdekében úttörő szervezési technológiákon alapuló új gyártási koncepciókat, például intelligens gyártási eljárásokat és hatékony termelészervezést kell tervezni és kifejleszteni.

2.2.2.4 Az első nagy programon belül három fő témát neveztek meg:

- újszerű, integrált munkafolyamatok az „oxidmentes” és hatékony energiafelhasználású feldolgozáshoz
- rugalmas, többfunkciós termelési lánc
- intelligens gyártás.

2.2.2.5 A második nagy program is három fontos K+F témára összpontosít:

- az üvegházhatást okozó gázok problémája

- energiahatékonyság és az erőforrások takarékos használata
- „zöld termékek” kifejlesztése az anyagok szociális hatásainak figyelembevételével

2.2.2.6 A harmadik nagy program az egyre kifinomultabb, nagy teljesítőképességű anyagok széles választéka iránti ügyféligények kielégítésének problémájával foglalkozik, lényegében két piac – az autóiipari és az építőipari – vonatkozásában. Egy harmadik piac (az energiaipari) bevonásáról idén döntenek.

2.2.2.7 Összefoglalva: e három programnak jelentős szerepet szánnak **Európában a versenyképesség javítása, a gazdasági növekedés fellendítése és foglalkoztatásra gyakorolt hatás terén**. Az e programokban megnevezett, megfelelő K+F témák és területek komoly mértékben **hozzájárulnak a fenntartható fejlődés elvéből kiinduló megközelítéshez. A környezet védelme** (üvegházhatást okozó gázok, főként a CO₂ kibocsátása) és az **energiahatékonyság javítása** egyaránt jelentős, valamennyi témánál felmerülő kérdések a javasolt kutatási és technológiafejlesztési programok körén belül. A **biztonság** a harmadik nagyon fontos cél, amelyet új, **ötletes és biztonságosabb acélmegoldások** kifejlesztésével el kell érniünk, s nem csupán a megfelelő iparágakban, hanem a fogyasztók mint különböző, acélipari megoldások (autók, épületek, energiatermelés és szállítás stb.) használóinak mindennapi életében is.

2.2.2.8 Egy másik keresztmetszeti témát, az **emberi erőforrások** kérdését (szakképzett **munkaerő** vonzása és megtartása az acélágazat céljainak megvalósítása érdekében), ugyancsak fontolóra vettek. E célt a következők szolgálják:

- Az EU acéltechnológiai platformjának tevékenységében érdekelték között jelentős európai hálózat alakult ki (Top Industrial Managers for Europe (TIME), a 25 tagország 47 egyeteme), mely oktatással, képzéssel, kommunikációval és az eredmények terjesztésével foglalkozik. E hálózatnak vezető szerepet kell játszania egyrészt annak elemzésében, hogy az oktatási rendszer miként tud megfelelni az európai acélipar jövőbeli szakemberigényének, másrészt hatékony megközelítések kialakításában az iparágban várhatóan jelentkező hiányok orvoslásához.
- A munkaerő mint a vállalat alapvető szaktudásának hordozója komoly értéket jelent, amelyet dinamikusan optimalizálni kell. Az európai acélgyártók által a változások kezelése és a „tudásszervezés” érdekében tett lépésekről készült felmérés, amely a „legjobb gyakorlat”-ok kicseréléséhez vezet, jelentősen hozzájárulhatna ehhez az optimalizálási folyamathoz.

2.2.2.9 A platform irányítóbizottsága által 2004. december 15-én elfogadott „Stratégiai kutatási menetrend”-ben leírt jövőkép felvázolja az acélipari kutatás kilátásait az elkövetkező évekre és évtizedekre.

2.2.2.10 A Stratégiai kutatási menetrend második változata prioritásokat rögzít és javaslatokat tesz majd témák és kutatási területek beillesztésére különböző európai programokba: Szén- és Acélipari Kutatási Alap (RFCS), kutatási és fejlesztési keretprogram (RDFF), Eureka, országos és regionális programok stb. Így tehát magában foglalja majd a Szén- és Acélipari Kutatási Alap révén folytatandó kutatások közös megegyezéssel meghatározott legfőbb témáit is.

2.2.2.11 A megfelelő európai programot a Stratégiai kutatási menetrendben leírt kutatási témák jellege és a szükséges partnerek szakismerete alapján kell kiválasztani. A Szén- és Acélipari Kutatási Alap például (de nem kizárólag) acélipari tárgyú kutatásokkal foglalkozik, a kutatási és fejlesztési keretprogram pedig olyan kutatásokkal, amelyek az ipar több szektorát képviselő partnerek bevonását igénylik (pl. szállítók és alkatrészgyártók, ha új technológiák kifejlesztéséről van szó; fogyasztók és felhasználók – mondjuk az autó- vagy az építőipar –, ha innovatív acélmegoldások kidolgozásáról van szó stb.). Hasonló iránymutatásra van szükség a megegyezés alapján kiválasztott európai témák köré összpontosuló, jelentős befektetést igénylő, hosszú távú, nagy programok közös technológiai lépéseire is.

2.2.2.12 A maximális hatékonyság elérése érdekében a fent javasolt megközelítésnél természetesen arra is szükség van, hogy **a különböző programokat összehangolják**. A platform Stratégiai kutatási menetrendjét tehát figyelembe kell venni az acélipari iránymutatások küszöbön álló felülvizsgálatakor. A programok összehangolása révén emellett lehetővé kell tenni, hogy valamennyi projekt azonos lehetőséget kapjon, függetlenül attól, hogy melyik európai programba kerül.

2.2.2.13 A következő, 7. keretprogram és más európai programoknak (Eureka stb.), illetve országos, sőt regionális programoknak a Stratégiai kutatási menetrend végrehajtásának célját kell szolgálniuk. A Közös Technológiai Kezdeményezések azonban – az Európai Beruházási Bank kölcsöneivel együtt – az elkövetkező évtizedek során lehetővé fogják tenni a kialakulóban lévő úttörő technológiák kifejlesztését és az iparban, széles körben történő bevezetését.

2.2.2.14 Emellett a platform Stratégiai kutatási menetrendjének acélipari programjában prioritással szereplő, közös megállapodással kiválasztott konkrét témákból össze kell állítani a kiemelt (jelentős összegű finanszírozást és komoly műszaki erőforrásokat egyaránt igénylő) témák körét, amelyet a Szén- és Acélipari Kutatási Alap acélipari kutatást érintő éves ajánlati felhívásainál figyelembe kell venni. Ily módon többek közt el lehetne kerülni a támogatások szétforgácsolódását, a projektjavaslatok számának csökkenésével le lehetne faragni az adminisztrációs költségeket, és mindenekelött nagyobb hatékonyságot lehetne elérni az erőforrások olyan témákra való összpontosításával, amelyek kiemelten fontosak az acélipar versenyképességéhez.

2.2.2.15 Az acélipari platform 2. programjának egyik projektje (ULCOS, Ultra Low CO₂ Steel Making) az acélipar CO₂-kibocsátásának jelentős csökkentését célozza. A projekt jellemzői:

– olyan téma, amely egész Európát érinti, és szerepel a 7. keretprogramban;

- az acélagazat hosszú távú versenyképessége szempontjából fontos, világosan meghatározott ipari célok;
- konzorcium, amely már kialakult az európai acélipar főbb szereplőiből.

Kötelezettségvállalásaik konzorciumi megállapodásban szerepelnek. A projekt jellemzői alapján az iparág 2005 februárjában értesítette az Európai Bizottságot, hogy a platform Közös Technológiai Kezdeményezést (Joint Technology Initiative, JTI) kíván felállítani. Az Európai Bizottság az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak 2005. április 6-án tett javaslatában azonban nem jelölte ki az ESTEP-et (Európai Acélipari Technológiai Platform) a JTI-hez.

2.2.2.16 S végül a programok rendszeres frissítésével lehetővé kell tenni, hogy azok továbbra is tökéletesen illeszkedjenek az ipar szükségleteihez.

3. Szén

3.1 A szénágazat általános helyzete

3.1.1 Európa a világ harmadik legnagyobb szénfogyasztója. A szén az Európai Unió egyik legfőbb energiaforrása, a kiegyensúlyozott összetételű energiafelhasználás egyik eleme. Szerepe az EU bővítésével egyértelműen megnövekedett. A vas- és acélgártás nélkülözhetetlen fűtőanyaga, 32 %-os részaránnyal az áramszektorban is kedvelt tüzelőanyag; előnye a biztos ellátás és a versenyképesség.

3.1.2 Európában a szénbányászat igen fejlett iparág. A tengerentúli lelőhelyekhez képest Európában a kőszén a geológiai körülményeknél fogva nehezebben kitermelhető. E mélyebben fekvő lelőhelyek kitermelésének kihívásai azonban oda vezettek, hogy az európai bányászati technológia a világ élvonalában van. Az európai bányászati technológia ma a bővülő világpiac több mint felét képviseli – nem utolsósorban az ESZAK által juttatott kutatási és technológiafejlesztési finanszírozás révén ⁽²⁾.

3.1.3 Az Európa vezető szerepének megőrzése melletti elkötelezettség a kutatás megfelelő finanszírozását feltételezi, amely nem csupán ezen ágazat foglalkoztatási helyzetét javítja, hanem a Közösség fizetési mérlegét is, és egyéb, tovaryúrozó hatásai is vannak. Ez a bányászatra és a „tisztá” szénfelhasználásra egyaránt vonatkozik, mivel a technológiai fejlesztéseknek a szénipari lánc valamennyi kritikus vonatkozására ki kell terjedniük.

⁽²⁾ A World Energy Council az elkövetkező 25 évre a bányák kiépítése és gépekkel való felszerelése terén rohamosan növekvő, 3000 milliárd eurós összesített beruházási volumet prognosztizált.

3.2 A kutatás kilátásai a szénipari ágazatban

3.2.1 Az iparágak kiváló kutatási infrastruktúrája van, amely európai szinten jól együttműködik. A közös kutatási projekteken hosszú éveken át vettek részt a korábbi csatlakozni kívánó országokban (ma már új tagállamokban) működő partnerek. Az 5. keretprogram alapította Hálózat az Európai Fenntartható Bányáiparért (Network on European Sustainable Mineral Industries, NESMI), mely az európai bányászati ipar és tudomány mintegy 100 érintettjét tömöríti, 2002 óta létezik. A NESMI egyik fontos eredménye a 2005 szeptemberében induló Európai Technológiai Platform a Fenntartható Ásványi Erőforrásokért (European Technology Platform for Sustainable Mineral Resources, ETPSMR), amelyet a NESMI 2005. március 15-én tartott konferenciáján jelentettek be.

3.2.2 A szénipari kutatás és technológiai fejlesztés stratégiai céljai a következők:

- Európa jövőbeli energiaellátásának biztosítása
- innovatív és fenntartható termelési technológiák kifejlesztése
- a szénfelhasználás hatékonyságának növelése az emisszió csökkentése érdekében
- az energiaforrások fenntartható felhasználása
- Európai hozzáadott érték létrehozása a kutatás-fejlesztés alapú technológiai vezető szerep révén

3.3 Kutatás és technológiai fejlesztés a bányászati technológiákban

3.3.1 A kutatás és technológiai fejlesztés keretében a termelési folyamat elejétől a végéig kiemelten törekedni kell a termelékenységre és a költségek csökkentésére:

Az alacsony költségű, leállások nélküli kitermeléshez a lelőhely optimális ismeretére, ehhez pedig előzetes kutatására van szükség. Multidiszciplináris megközelítéssel új föld alatti **kutatói módszereket** kell tehát kifejleszteni. Ahhoz, hogy a tervezés, fejlesztés és a működés ellenőrzése terén további költségmegtakarításokat lehessen elérni, folytatni kell a korszerű földmérési rendszerek, így a műholdas technológia fejlesztését.

3.3.2 A lelőhelyek biztonságos és költséghatékony feltárásához **intelligens és rugalmas termelőrendszerekre** van szükség, például robotokat alkalmazó, új vágathajtó és kinyerő módszerekre, korszerű automatikára és mesterséges intelligenciára. A kulcsszavak: további automatizálás, javított folyamatirányítás, valamint integrált működtető és karbantartó rendszerek.

3.3.3 Az **automatizálás** fejlesztési céljai: intelligens, független szenzorok és vezérlő elemek, vezeték nélküli szenzorhálózatok, új fizikai mérési eljárások, helymeghatározási és navigációs rendszerek és intelligens képfeldolgozó rendszerek.

3.3.4 A javított és nagymértékben ésszerűsített **rétegvázirányítási technikák** igen fontosak a gazdaságosabb és biztonságos-

sabb bányaművelésben, különösen nagy mélységeknél. A tervezés egyik, ilyen szempontból különösen fontos további segédeszköze a kőzetek mechanikai modellezésének további fejlesztése.

3.3.5 Kulcskérdés és a termelési folyamat valamennyi fázisában szükséges a továbbfejlesztett **információtechnológia**, beleértve az érzékelési, monitoring- és elemzési technikákat. Ebbe beletartozik a kommunikáció, különösen a mobil föld alatti kommunikáció, a kapcsolódó IT-terminálokkal együtt. A virtuális valóságnak a Szén- és Acélipari Kutatási Alap közös projektje keretében sikeresen kifejlesztett alkalmazása tovább javíthatja a bányák ellenőrző állomásainak technológiáját. A kibővített, számítógéppel támogatott folyamatvezérlés a munkahelyi hatékonyságot és biztonságot egyaránt javítani fogja.

3.3.6 **Az össze- és szétszerelés** a szűkös hely, valamint az eszközök állandóan növekvő mérete és súlya miatt a termelékenység minden további növelésének gátja. A fő cél tehát az össze- és szétszerelési idők csökkentése új össze-/szétszerelési technikák alkalmazásával és az alkatrészek kis számú, tipizált, kompakt elemre való korlátozása. A korszerű információs technológia itt is támogató eszközként használható. Hasonló a helyzet a föld alatti anyagszállítással. A fő cél itt a szállítás automatizálása korszerű érzékelőrendszerek és optimalizált anyagkezelés segítségével.

3.3.7 A környezetvédelemhez kapcsolódó lépések költségei és a sűrűn lakott vidékeken folytatott bányászat nagyközönség általi elfogadottságának kérdései miatt a környezetvédelem (a bányászat és a kokszolóművek környezetre gyakorolt különféle káros hatásainak megszüntetését vagy csökkentését) fontos kutatási téma. E területeken minden módszertani előrelépés jelentős exportpotenciált rejt magában, óriási hatása van más iparágakra, és a társadalom egésze számára is égetően szükséges. Ez a kérdés a működő bányákat, a bányabezárási lépéseket és a későbbi használatot egyaránt érinti.

3.3.8 Példa kutatási és fejlesztési igényekre: pontosabb eljárások bezárás utáni ciklikus bányavíz-emelkedések és gázemissziók prognosztizálására. Emellett a más iparágakban elért általános műszaki eredményeket is minél inkább fel kell használni; ezek föld alatti kőszénbányászathoz való adaptálását támogatni kell. Kulcsszavak ebben az összefüggésben: nanotechnológia, bionika, az űrtechnológiából átvett szenzorok és robotika.

3.4 Kutatás-technológiafejlesztés a „tisztá szén” felhasználása terén

3.4.1 A fő célok itt is a „tisztá szén” felhasználásának két stádiumára vonatkoznak:

- jobb hatékonyság az emisszió csökkentése és az erőforrások fenntartható felhasználása érdekében, továbbá
- a CO₂ lekötése és tárolása.

3.4.2 A „tisztá szén” felhasználása terén a fő cél jelenleg a hatékonyság növelése, mivel ez hozzájárul az emisszió csökkentéséhez és az erőforrások megőrzésének céljához. Ezt a stratégiát azért részesítik előnyben, mert Európában (EU 15) 2010 és 2020 között 200 GW-nál is több erőművi kapacitás építésére, illetve megújítására lesz szükség. A fosszilis tüzelőanyaggal működő erőművek esetén kb. 60 %-os arányt prognosztizálnak, ebből a szén önmagában 23 %-ot képvisel. Ez nagy lehetőség a maximális hatékonyságot célzó technológiák bevetésére.

3.4.3 A gőzerőműves technológia segítségével, köszön hátnálataival ma 45–47 %-os maximális hatékonyság érhető el. 50 %-nál nagyobb növekedés várható, főként a folyamat nyomás- és hőmérséklet-paramétereinek további emelése révén (700 °C-nál magasabbnra). Ebben kulcsszerepe van az új, magas hőmérsékletet bíró anyagok kifejlesztésének és tesztelésének. A Németországban ma használatos technológiához képest ez a CO₂-kibocsátás mintegy 30 %-os csökkenését jelentené.

3.4.4 Lehetőség van tehát arra, hogy elsősorban ezen hagyományos gőzerőművi folyamatok fejlesztése révén rövid távon, az erőforrásokkal való takarékoskodás mellett jelentősen hozzájáruljunk a CO₂-kibocsátás csökkentéséhez. Ez kell, hogy legyen tehát a kutatások jövőbeli finanszírozásának egyik súlypontja.

3.4.5 A fejlettebb hagyományos erőművi technológiák mellett közép- és hosszú távon a kombinált technológiák ugyancsak alternatívát jelenthetnek. A lehetséges főbb változatok: az integrált szénélgázosítási eljárás (integrated coal gasification process, IGCC), illetve porított szén nyomás alatt történő elégetése. Ezekkel 50 %-nál lényegesen magasabb hatékonyság lenne elérhető. Az ez irányú kutatásokat bővíteni kell.

3.4.6 Kutatásokra van szükség emellett a nulla emissziójú erőművek kifejlesztéséhez, feltéve hogy megvan a politikai akarat ennek véghezviteléhez. A szén-dioxid leválasztásához szükséges berendezés telepítése azonban 6–14 százalékpontos csökkenést okoz az erőmű hatékonyságában. Ez nem csupán a végtermék költségét emeli meg, hanem ellentmond az erőforrások megőrzése céljának is. A technológiai alapot az optimálisan kialakított, a maximálisan lehetséges hatásfokot elérő erőművek jelentik, hosszú távú célként a CO₂-mentes erőműveket tartva szem előtt.

3.4.7 A távlati cél a nulla CO₂-kibocsátású erőmű. A klíma megelőző jellegű védelme érdekében időben ki kell dolgozni a környezeti szempontból fontos nyomgázok az erőművekből kibocsátott gázoktól történő, műszakilag és gazdaságilag ésszerű leválasztásának eljárásait, hogy ne kerüljön CO₂ a légkörbe.

3.4.8 A CO₂-leválasztó technológiák fejlesztése (az eljárás első része) jelenleg egyszerűbbnek tűnik, mint a szén-dioxid leválasztás utáni megbízható, hosszú távú tárolása (a folyamat második része), mivel nagyon keveset tudunk arról, hogy a

CO₂ miként viselkedik, ha nagy mennyiségben, zárt tárolókamrákban tartjuk. A vita jelenleg főként a kimerült olaj- és gázlelőhelyeken vagy mélyen fekvő, sós akviferekben való lekötéséről folyik. Egy ilyen vállalkozáshoz komoly logisztikai beruházásra lesz majd szükség.

3.4.9 Jelenlegi ismereteink szerint egy ilyen fejlesztésnek nincs áthághatatlan akadálya, bár az elgondolás jelentős gazdasági és ökológiai kockázatot rejt magában. E kockázat minimalisra csökkentése az egyik fő feladat, amely az ipar és a kormányok előtt az elkövetkező években áll majd.

4. Következtetések és ajánlások

Hároméves átmeneti időszak után elmondható, hogy a Szén- és Acélipari Kutatási Alap kutatási programja hatékonyan bizonyult; lényegében sikerült bevonni a programba a korábbi ESZAK kutatási programok szakértői hálózatát. Az EGSZB azt javasolja, hogy a belátható jövőt tekintve tartsák fenn mind a programokat bonyolító meglévő tanácsadó testületeket (COSCO, SAG és CAG, műszaki csoportok), mind pedig a meglévő értékelési eljárást. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fontolja meg, miként lehetne bővíteni a szakértők részvételét a műszaki csoportokban.

4.1 Bár a Szén- és Acélipari Kutatási Alap programjai adminisztratív okokból mind a szén-, mind az acéliparra kiterjednek, mindkét iparágban megvannak a saját jellemzői és igényei, amit megfelelően kezelni kell, ha a műszaki és tudományos célok megvalósítása révén versenyképességüket javítani kívánjuk. Az EGSZB támogatja az Európai Technológiai Platformok létrehozását, melyekben mind az acél-, mind a szénágazat megtalálhatja a megfelelő környezetet kutatási és technológiafejlesztési politikáinak és tevékenységeinek az összes rendelkezésre álló uniós forrás segítségével történő fejlesztéséhez és összehangolásához.

4.2 Az EGSZB kifejezetten támogatja az új tagállamok vállalkozásainak, kutatóközpontjainak és egyetemeinek gyors és minél teljesebb bevonását a Szén- és Acélipari Kutatási Alap kutatási programjába, valamint a szén-, illetve az acélagazat megfelelő Európai Technológiai Platformjához kapcsolódó tevékenységekbe.

4.3 Acél

Az EGSZB arra számít, hogy az elkövetkező évtizedekben az acéliparban komoly igény merül fel a közös kutatásra annak érdekében, hogy az iparág megőrizze, sőt erősítse jelenlegi globális vezető helyét – egy fenntartható és versenyképes pozíciót. Az acélfelhasználás a társadalom jövőbeli igényeinek kielégítéséhez és új piaci lehetőségek teremtéséhez egyaránt alapvetően fontos. Az acéliparnak a jövőben kiemelten figyelembe kell vennie a környezetbarátabb termékek és az új acélmegoldások iránti igényt.

4.3.1 Az EGSZB véleménye szerint az alábbiak a fő kérdések:

- A környezet védelme (főként a CO₂-kibocsátás csökkentése) és az energiahatékonyság növelése a kutatási-technológiai programok nagy részét érintő téma. Új, a maiaknál integráltabb és rugalmasabb eljárásokat kell kidolgozni.
- A biztonság szintén nagyon fontos cél, amelyet új, intelligensebb és biztonságosabb acélmegoldások kifejlesztésével el kell érniünk, s nem csupán a megfelelő iparágakban, hanem a fogyasztók mint különböző, acélipari megoldások (autók, épületek, energiatermelés és szállítás stb.) használóinak mindennapi életében is. Az új fejlesztésű acéltermékek súlyának csökkentése ugyancsak közös cél. Az anyagok „szociális hatása” azonban értékes hozzájárulást jelentene az acélágazat hosszú távú céljaihoz (az acéltermékek versenypozíciójának erősítése és az acélgyártási folyamatok fenntarthatóbbá tétele).
- A szakképzett munkaerő vonzása és megtartása ugyancsak igen fontos cél az acélágazat törekvéseinek eléréséhez.
- Az Acélipari Technológiai Platform témáinak megegyezésen alapuló meghatározása révén létrejön a kiemelt témáknak egy, a kutatást és technológiafejlesztést segítő különféle uniós eszközök (Szén- és Acélipari Kutatási Alap, 7. keretprogram,

országos, sőt regionális programok) segítségével megvalósítandó csoportja. Az egyes programokat azonban össze kell hangolni.

- Az európai hatóságok támogatása annak érdekében, hogy az acélágazat platformját a Közös Technológiai Kezdeményezést igénybe vevő, kiemelt platformként elfogadják.

4.4 Szén

Az EGSZB üdvözli az új Európai Energiaügyi Prioritásokat, és hangsúlyozza a „tiszta szén” technológiák jelentőségét a klíma és a környezetvédelem, valamint az Unió energiaellátásának biztonsága szempontjából, és kinyilvánítja elkötelezettségét a „tiszta szén” technológiák mint a 7. keretprogram kutatásainak fő prioritása mellett.

A programnak tehát az emissziók csökkentése és az erőforrások fenntartható használata érdekében a hatékonyság növelését, valamint a CO₂ leválasztására és tárolására irányuló intézkedéseket kell céloznia. Míg a szélesebb kört átfogó Európai Bányászati Technológiai Platform stratégiákat és eszközöket nyújt a több ágazatra kiterjedő bányászati kutatásokhoz, a Szén- és Acélipari Kutatási Alap kínálta program kiegészítő jellegét meg kell őrizni, és a programnak a speciális szénbányászati kutatásra és technológiafejlesztésre kell irányulnia.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről”

COM(2005) 33 final

(2005/C 294/04)

2005. február 9-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2005. június 21-én elfogadta. (Előadó: **Ursula ENGELEN-KEFER.**)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13–14-án tartott 419. plenáris ülésén (a 2005. július 13-i ülésnapon) 60 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta a fent említett kérdésben.

1. Bevezetés

1.1 A 2006-tól 2010-ig terjedő időszak szociálpolitikai menetrendjéhez különösen nagy elvárások fűződnek. A lisszaboni stratégia féldős értékelésének időszakában a tét az, hogy sikerül-e a szociálpolitika jelentőségét a korábbiaknál jobban kiemelni a lisszaboni célkitűzések elérésének szempontjából. Eleget kell tenni annak a lisszaboni stratégiában megfogalmazott igénynek, mely a versenyképesség javítását és a gazdasági növekedés fokozását több és jobb munkahely teremtésével és a társadalmi kohézió erősítésével kívánja összekapcsolni. Ehhez e célok egyenrangúságát a gyakorlatban is szem előtt tartó, és ezáltal a lisszaboni stratégia egyensúlyát biztosító európai politikára van szükség. Az európai társadalmi modell fenntarthatósága érdekében egyensúlyban kell tartani a gazdaság-, a foglalkoztatás-, a szociál-, valamint a környezetpolitikát.

1.2 Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i csúcstalálkozóján a lisszaboni stratégia újjáélesztése céljából leszögezte, hogy az elsődleges hangsúlyt a növekedés és a foglalkoztatás ösztönzésére kell helyezni, és utalt arra is, hogy a makropolitika ebből a szempontból döntő jelentőségű⁽¹⁾. A prioritások e kijelölése a folyamatosan gyenge konjunktúra és a tartósan magas munkanélküliség miatt égetően szükséges. A Tanács a gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitika közti, egyre erősödő kölcsönös kapcsolatokról indul ki, amikor kijelenti: „E cél elérése érdekében az Uniónak még inkább mozgósítania kell minden erre alkalmas állami és közösségi eszközt... a stratégia három dimenziója (gazdaság, szociális ügyek és környezet) terén, hogy a bennük rejlő szinergialehetőségeket a fenntartható fejlődés összefüggésében jobban ki tudja használni.”⁽²⁾ A növekedés- és foglalkoztatás orientáltság azonban az EGSZB véleménye szerint nem vezet automatikusan a szociális helyzet javulásához, habár a nagyobb növekedés fontos előfeltétele a munkanélküliség elleni küzdelemnek és a szociális helyzet javításának. A szociálpolitikát inkább produktív tényezőnek kell tekinteni, amely pozitív hatással van a növekedésre és a foglalkoztatásra. A szociálpolitikai menetrend „a teljes

foglalkoztatásra és nagyobb kohézióra irányuló európai szociális modell erősítésével a lisszaboni stratégia céljainak megvalósításához” járul hozzá⁽³⁾.

1.3 „Az európai szociális modell a jó gazdasági teljesítményekre, a szociális biztonság magas szintjére, a magas képzettségi szintre és a szociális párbeszédre támaszkodik.”⁽⁴⁾ A modell a demokrácia, a szabadság és a társadalmi igazságosság minden tagállam számára közös alapértékeire épül. Az ezen alapértékek és a szociális piacgazdaság melletti elkötelezettséget a jövő uniós alkotmány – s főképp az EU alapjogi chartája – rögzíti először a teljes Unió számára. Az Unió valamennyi tagállamát – a részleteket tekintve eltérő kialakítás mellett – a szociális államiság közös ismérvei jellemzik, s ezek összessége alkotja az európai szociális modellt. E közös ismérvekhez tartozik

- a szolidaritás elvén alapuló, fenntartható szociális biztonsági rendszerek az élet nagy kockázatainak biztosítására;
- törvényben vagy kollektív szerződésben szabályozott munkafeltételek a munkavállalók védelmére és a foglalkoztatás támogatására;
- a munkavállalók és érdekképviselőik részvételi és közreműködési joga;
- az ipari kapcsolatok, illetve a szociális partnerek közötti autonóm szociális párbeszéd rendszerei;
- közérdek-irányultságú általános érdekű szolgálatok.

Az európai szociálpolitika feladata, hogy ezt az európai szociális modellt hatékony eszközök révén európai szinten megőrizze és továbbfejlessze. A szociálpolitika sajátos hozzáadéka az európai foglalkoztatási stratégián, a társadalmi integrációt és a szociális biztonság rendszereinek reformját célzó koordinációs intézkedéseken, valamint a munka- és életfeltételeknek az elfogadható szociális normák révén történő előrelépéssel való közelítésén nyugszik.

⁽¹⁾ A szilárd makroökonómiai keretfeltételek döntő fontosságúak a növekedés és a foglalkoztatás érdekében tett erőfeszítések támogatásához. (Az elnökség következtetései, 2. oldal.)

⁽²⁾ Ugyanott, 2. oldal.

⁽³⁾ Az elnökség következtetései, 9. oldal.

⁽⁴⁾ A barcelonai Európai Tanács következtetései – Barcelona, 2002. március 15. és 16.

1.4 A lisszaboni célok megvalósítása érdekében a szociálpolitikát mint egyéni cselekvési területet európai szinten erősíteni kell, mégpedig a következő célokat kitűző, aktív politika révén:

- a különösen hátrányos helyzetű csoportok munkanélküliségének elkerülése és újbóli integrációjuk,
- a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szembeni fellépés az elszegényedés új kockázatainak fokozott figyelembevételével (pl. a „working poor” réteg kialakulása),
- harc mindenfajta diszkrimináció ellen és egyenlő jogok kivívása a nők számára,
- a szociális biztonság reformstratégiáival kapcsolatos tapasztalatcsere elmélyítése annak érdekében, hogy a szociális biztonság rendszerének társadalmi szerepe összhangba kerüljön pénzügyi alapjainak fenntartható biztosításával,
- elfogadható szociális normák érvényesítése a munkavállalók védelmében, valamint a munkavállalók és az üzemi érdekvéviselők részvételi, illetve közreműködési jogának megőrzése érdekében.

Az EGSZB kifejezetten támogatja az Európai Bizottság által elfogadott új eljárást, amely szerint minden jogalkotási javaslat esetében hatástanulmányt kell végezni a növekedésre és a foglalkoztatásra vonatkozóan, és az EU alapjogi chartájával való összeegyeztethetőség szempontjából is meg kell vizsgálni őket.

1.5 Jelentősen hozzájárult az új szociálpolitikai menetrend előkészítéséhez a kibővült Európai Unió szociálpolitikájának jövőjével foglalkozó magas szintű csoport, mely 2004 májusában készítette el jelentését. E csoport eredményeit és javaslatait az EGSZB véleménye szerint jobban figyelembe kellene venni az új szociálpolitikai menetrendben ⁽⁵⁾.

2. Az Európai Bizottság javaslatának áttekintése

2.1 Az Európai Bizottság közleményében mindenekelőtt aláhúzza az európai társadalmi modell korszerűsítése és fejlesztése, illetve a társadalmi kohézió mint a lisszaboni stratégia részének elősegítése iránti elkötelezettségét. A szociális menetrend megállapítja azokat a prioritásokat, amelyekhez az Európai Unió intézkedéseinek igazodniuk kell. Az intézkedések végrehajtása a következő elvekre kell, hogy támaszkodjon:

- a gazdaság-, szociál- és foglalkoztatáspolitikai intézkedések megfelelő összhangja;
- minőségi szemlélet elősegítése a munkahelyen a szociálpolitika és az ipari kapcsolatok terén, a humán- és társadalmi tőke javítása érdekében;

⁽⁵⁾ A magas rangú csoport jelentése a kibővített Európai Unió szociálpolitikájának jövőjéről, 2004. május.

– a szociális biztonság rendszereinek korszerűsítése az aktuális társadalmi követelményekhez igazodva, a szolidaritás alapján, produktív tényezőként játszott szerepüket erősítve;

– a hiányzó szociálpolitika árának figyelembevétele ⁽⁶⁾.

2.2 A fenti elvekből kiinduló stratégiai megközelítés két elemen nyugszik:

- a polgárok társadalmi átalakulásba vetett bizalmának erősítése több generációt átfogó megközelítés, a partnerségek a változásért és a globalizáció nyújtotta lehetőségek kihasználása révén;
- a prioritások meghatározása az Európai Bizottság 2005–2009-re meghirdetett stratégiai célkitűzései alapján a következő területeken: a foglalkoztatás előmozdítása és a szerkezetváltás sikeres végrehajtása, összetartó társadalom és esélyegyenlőség.

3. A bizalom növelése – a siker feltételei

3.1 A társadalmi átalakulásba vetett bizalom növelésével összefüggésben az Európai Bizottság három konkrét intézkedést jelent be:

- zöld könyv a demográfiai változásokról és hozzájárulás az „Európai kezdeményezés az ifjúságért” programhoz;
- partnerség a változásért a Szociális Menetrend értékelésére évente összehívandó fórum szervezése révén;
- az európai társadalmi modell beépítése a nemzetközi munkakapcsolatokba és fellépés az emberhez méltó munkakörülmények biztosítása mellett világszerte.

3.2 Az EGSZB is szükségesnek tartja a polgárok körében nagyobb bizalom teremtését az európai egyesülés és általában a társadalmi fejlődés iránt. Ez azonban csak akkor sikerülhet, ha az európai politika az emberek szociális helyzetének tényleges javulásához vezet. Az EGSZB ugyancsak szükségesnek tartja a demográfiai változások társadalmi hatásainak megalapozott elemzését, és üdvözli az ezzel foglalkozó – széles körű európai vitát lehetővé tevő –, már bejelentett zöld könyv ⁽⁷⁾ betervezését. A több generációt átfogó megközelítés jegyében különös figyelmet érdemel majd a fiatal nemzedékre gyakorolt hatások elemzése. Homályban hagyja az Európai Bizottság javaslata azonban, hogy mit is ért hozzájárulás alatt az „Európai kezdeményezés az ifjúságért” programhoz, és hogy milyen szerepet szán magának mindebben. A német, a spanyol, a francia és a svéd kormány a közelmúltban európai ifjúsági paktum létrehozásáról szóló közös dokumentumot terjesztett az Európai

⁽⁶⁾ COM(2005) 33 final, 2005.02.09., 2. o.

⁽⁷⁾ COM(2005) 94 final, 2005.03.16.

Tanács elé. Ez különböző intézkedésekre irányuló javaslatokat tartalmaz a foglalkoztatás, a társadalmi integráció, az általános és szakképzés, a mobilitás és az ifjúsági csereprogramok terén, és a tavaszi csúcson elfogadták ⁽⁸⁾.

Kifejezetten hivatkozik e javaslat a demográfiai változásokról készítendő, már bejelentett zöld könyvre. Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság közleményében nem tér ki részleteiben erre a kormányok által megfogalmazott javaslatra ⁽⁹⁾.

3.3 Az EGSZB alapvetően ésszerű kezdeményezésnek tartja a Szociális Menetrend végrehajtásának értékelésére évente összehívandó fórum létrehozását. Egy ilyen fórumnak az EGSZB véleménye szerint az európai társadalmi modell kilátásaival kellene foglalkoznia minden érintett társadalmi csoport bevonásával, és a tervezéskor szem előtt tartandó, hogy lehetővé váljon a résztvevők közötti vita.

3.4 Az EGSZB továbbra is határozottan támogatja az Európai Bizottság szándékát az európai társadalmi modell előnyeinek a nemzetközi munkakapcsolatokba való aktív beépítésére és az az ILO normái szerinti, emberhez méltó munkakörülmények melletti globális szintű fellépésre. Az Unió ezen a területen csak úgy lehet hiteles, ha a megváltozott gazdasági keretfeltételek mellett is megőrzi és továbbfejleszti az európai társadalmi modellt, és kellő meggyőző erővel lép fel amellett, hogy a gazdasági és a társadalmi haladás elválaszthatatlan egymástól, nyomatékosan hivatkozva az átdolgozott Európai Szociális Chartára, valamint az Európai Alapjogi Chartára is.

4. Foglalkoztatás és a munka minősége, a szerkezetváltás sikeres végrehajtása

4.1 Európai foglalkoztatási stratégia

4.1.1 Az európai foglalkoztatási stratégia vonatkozásában az Európai Bizottság bejelenti, hogy annak 2005-től új irányt kíván szabni, a **Kok-bizottság 2003. évi jelentése foglalkoztatásra vonatkozó részének** prioritásait szem előtt tartva. Ezek a következők: az alkalmazkodóképesség növelése, a munkaerőpiacba történő jobb integrálódás, több humán erőforrásokba irányuló befektetés, a végrehajtás hatékonyabb irányítása. Az új irány kijelölésének kapcsolódnia kell az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatáshoz. Az EGSZB fontosnak tartja megjegyezni, hogy az EU szociálpolitikájának jövőjével foglalkozó magas szintű csoport konkrét javaslatokat fogalmazott meg az új foglalkoztatási iránymutatásban érvényesítendő prioritásokkal kapcsolatban. Ennek értelmében elsőbbséget kell

élveznie a fiatalok korábbi és eredményesebb munkaerő-piaci integrációjának, a képzés és a hivatásszerű munkavégzés közötti átmenetek megteremtésének, valamint a nők és az idősebb munkavállalók integrációjának. A szakértői csoport javaslata szerint ugyancsak prioritásként kezelendő a munka minőségének a munkaszervezés, illetve a munka- és egészségvédelem terén hozott intézkedések révén történő javítása, ami egyben megkönnyíti az idősebb munkavállalók bevonását. Különböző, ugyancsak a foglalkoztatási iránymutatásba beépítendő intézkedéseket sorol fel a csoport az élethosszig tartó tanulás terén is. Ezzel egy időben nagyobb súlyt kell helyezni az EU foglalkoztatási iránymutatásán belül a szerkezetváltás társadalmi hatásaival való szembenézésre és az ezt elősegítő intézkedések támogatására, különös tekintettel az új tagállamokra. Az időközben beterjesztett integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások e javaslatokkal csak részben foglalkoznak ⁽¹⁰⁾.

Az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a foglalkoztatási iránymutatások átalakításakor határozottabban előtérbe kerüljön a foglalkoztatás minősége, egyben el kell kerülni a munkahelyi szegénységet.

4.1.2 A közlemény az Európai Szociális Alapnak (ESZA) az európai foglalkoztatási stratégia támogatásában játszott szerepét kizárólag a végrehajtás irányítási mechanizmusainak javításával összefüggésben említi, valamint egy ezel kapcsolatos kommunikációs stratégiát hirdet meg. Az EGSZB a közlemény hiányosságául rója fel, hogy az Európai Bizottság meg sem említi azt a szerepet, amelyet az ESZA a humán erőforrások, valamint a munkaerő-piaci vonzatú képzési és továbbképzési intézkedések támogatásának egyik fontos eszközeként játszik. Az EGSZB véleménye szerint nem válik elég világossá ez az ESZA által játszott fontos szerep az élethosszig való tanulás támogatásában, pedig a szakismeret és a képzés fontos versenylőny az Unióban ⁽¹¹⁾.

4.1.3 Az EGSZB alapvetően pozitívan értékeli a Szociális Menetrendben található – nyilvánvalóan a szociálpolitika jövőjével foglalkozó szakértői csoport jelentése által ihletett – fejtegetéseket a gazdasági szerkezetváltás kísérő intézkedéseiről. Mindazonáltal szembeötlő, hogy az Európai Bizottság nem tér ki a vállalat átalakítások társadalmi hatásaira, holott épp a szociális következmények megoldására szolgáló koncepciókról van szó, méghozzá olyanokról, amelyek a gazdasági és a munkavállalói érdekeket korrekt módon összeegyeztetik. Az Európai Bizottság javaslatai lényegében az eljárás módra és az eszközökre vonatkoznak, mint például a valamennyi szereplő és érdekelt fél magas szintű fórumának létrehozása a vállalat átalakításokat kísérő intézkedések keretében. A közlemény nem megy részletekbe sem a fórum összetétele, sem annak céljai és az általa megvitatandó témák tekintetében, és a munkavállalói jogok jelentőségére, valamint a szerkezetváltás társadalmi következményeinek megoldására irányuló európai szintű szociális jogalkotásra sem utal. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a tömeges elbocsátások vagy vállalat átruházások esetén nyújtott védelmet célzó, illetve a munkavállalók tájékoztatásáról és a velük folytatott konzultációról, valamint az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvek fontos eszközök a strukturális átalakulás szociális következményeinek a munkavállalók és érdekképviseleteik közreműködésével történő megoldásában.

⁽⁸⁾ Európai Tanács, az elnökség következtetései – Brüsszel, 2005. március 22. és 23.

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Javaslat az Európai Parlament és a Tanács határozatára a »Cselekvő ifjúság« program létrehozásáról a 2007-től 2013-ig terjedő időszakra” (CESE 253/2005, 2005.03.10., előadó: José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO).

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 141 final, 2005.04.12.

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő témában: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletrre az Európai Szociális Alap tárgyában” (CESE 250/2005, 2005.03.09., előadó: Ursula ENGELLEN-KEFER).

4.1.4 Az EGSZB üdvözlöi a szociális partnerekkel folytatott konzultáció második fázisának megkezdését a vállalatátalakítások problémájáról, illetve az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvről. Az EGSZB véleménye szerint azonban a két témát külön kell kezelni. Az európai üzemi tanácsok fontos szerepet játszanak az átszervezéseknél, az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv korrekciója azonban ettől függetlenül is már régóta esedékes. Az EGSZB már foglalkozott ezzel, és megállapította: „Ez az... eszköz jelentősen hozzájárult a munkaadó-munkavállaló kapcsolatok európai dimenziójának fejlődéséhez.”⁽¹²⁾

4.1.5 Az EGSZB azt a szándékot is támogatja, hogy növelni kell a szinergiát a politikai intézkedések és a végrehajtás pénzügyi eszközei, így elsősorban az ESZA között. Nem válik azonban világossá, pontosan mit ért ezalatt az Európai Bizottság. Ugyancsak homályban marad, mit ért az Európai Bizottság az európai foglalkoztatási stratégiának a jogi keretfeltételek és a szociális partnerekkel kötött megállapodások alakulásával történő fokozott összekapcsolása alatt.

4.2 Az ipari kapcsolatok új dinamikája

4.2.1 Az Európai Bizottság új dinamikát kíván kölcsönözni az ipari kapcsolatok fejlődésének a szociális jogalkotás továbbfejlesztése, a szociális párbeszéd erősítése és a vállalatok szociális felelősségének előmozdítása révén. Ebben az összefüggésben az Európai Bizottság zöld könyvet kíván készíteni a munkajog alakulásáról, mely elemezni a munkaviszonyok jelenlegi fejlődési tendenciáit, és megvizsgálja a munkajog szerepét a biztonságos munkahelyi környezet kialakítása és az újabb fejleményekhez való alkalmazkodás terén. Az Európai Bizottság szerint e zöld könyv vitája elvezethet a jelenleg hatályos jogi szabályozás korszerűsítéséhez és egyszerűsítéséhez. Az EGSZB hasznosnak tartja egy ilyen zöld könyv kidolgozását, de úgy véli, korai lenne akár csak megközelítőleg is megelőlegezni az erről folytatandó vita lehetséges következtetéseit. Az EGSZB véleménye alapvetően az, hogy a munkajog felülvizsgálatok – amelyben biztosítani kell a szociális partnerek részvételét – a Szerződésben rögzített feladatot kell szem előtt tartani, melynek lényege, hogy a minimális előírásoknak a munka- és életfeltételek kiegyenlítéséhez kell vezetniük a haladás útján (vö. az EKSz 136. cikkével).

4.2.2 Ezenkívül az Európai Bizottság bejelenti, hogy 2005-ben kezdeményezést kíván tenni a munkavállalók személyi adatainak védelmére, felül kívánja vizsgálni a vállalkozások átruházásáról és a csoportos létszámcsökkentésről szóló irányelveket, és több jogszabályt is kíván alkotni a munkavállalók tájékoztatásáról és a velük történő konzultációról. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy itt az ideje ezek megvalósításának. Az irányelvek felülvizsgálatának célja a Szerződés értelmében „a foglalkoztatás, az élet- és munkakörülmények javítása – lehetővé téve ezáltal a fejlődési folyamat fenntartása mellett ezek összehangolását” (EK-Szerződés, 136. cikk).

A munkavállalók tájékoztatására és a velük való konzultációra vonatkozó jogszabályok kidolgozása tekintetében az EGSZB úgy véli, hogy ennek mércéje a részvételi jogoknak az európai részvénytársaságról szóló irányelvben szereplő szintje kell, hogy legyen.

4.2.3 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottságnak a munkahelyi egészség és biztonság területére vonatkozó javaslataival, így különösen a megelőzés gondolatának a meghirdetett kezdeményezések tekintetében történő kihangsúlyozásával. A 2007–2012 közötti időszak új munka- és egészségvédelmi stratégiájáról szóló közleménynek elemeznie kellene mindenekelőtt az új egészségi kockázatokat is, az eddig figyelmen kívül hagyott munkavállalói csoportokat is be kellene vonnia, és foglalkoznia kellene azzal a kérdéssel, hogyan lehetne a jelenlegi munka- és egészségvédelmi előírások végrehajtását javítani és támogatni, különös tekintettel az új tagállamokra.

4.2.4 Az EGSZB ugyancsak üdvözlöi az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy továbbra is támogassa a szociális párbeszédet úgy ágazatközi, mint ágazati szinten, és különösen üdvözlöi azt a törekvést, hogy több logisztikai és technikai segítséget kíván nyújtani az európai szociális partnereknek. Az EGSZB felfogása szerint ez különösen az új tagállamokban szükséges, mivel ezekben a szociális párbeszéd struktúrái sokszor még kevéssé alakultak ki, illetve a megalakulás stádiumában vannak. Az európai szociális partnerek kétoldalú szociális párbeszéde az európai szociális modell lényeges eleme. A szociális partnerek szociális párbeszédének különleges szerepe legitimációjukban és reprezentativitásukban, valamint abban rejlik, hogy kötelező erejű megállapodásokat tudnak kötni európai szinten, ahogy azt a szociális partnerek a laekeni csúcshoz kiadott közös nyilatkozatukban⁽¹³⁾ megállapították. Szintén jelentős a civil társadalommal zajló párbeszéd, amely mindenekelőtt az EGSZB-vel mint a szervezett civil társadalom fórumával folytatott konzultációban nyilvánul meg⁽¹⁴⁾. Éppen az új tagállamokban van szükség az Európai Bizottság támogatására mind a civil párbeszédhez, mind pedig a szociális partnerek közötti stabil iparági kapcsolatok fejlődéséhez.

4.2.5 Az Európai Bizottság további kezdeményezéseket kíván tenni a vállalatok szociális felelőssége terén azzal a céllal, hogy elősegítse a vállalatok szociális felelőssége elveinek fejlődését. Az EGSZB úgy véli, hogy ehhez jó alapot jelent az európai érintett felek fórumán bemutatott számos jó példa magatartási kódexekre és más, a vállalatok önkéntes szociális felelősségvállalását bizonyító intézkedésekre. Ezeknek magukban kell foglalniuk az élethosszig tartó tanulást célzó kezdeményezéseket is. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság erőfeszítéseit olyan kezdeményezések tekintetében, amelyek európai szinten elősegítik a vállalatok szociális felelőssége alapjainak fejlesztését és átláthatóságát.

⁽¹³⁾ ESZSZ/UNICE/CEEP közös nyilatkozat, 2001.12.07.

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Európai kormányzás – fehér könyv” (HL C 125, 2002.05.27., 61. o. – előadó: Ursula ENGELLEN-KEFER, társelőadó: Irini Ivoni PARI).

⁽¹²⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az európai üzemi tanácsokról szóló 94/45/EK irányelv konkrét alkalmazása és az esetlegesen felülvizsgálandó szempontok” (HL C 10, 2004.01.14., Josly PIETTE).

4.3 Európai Munkaerőpiac

4.3.1 Az Európai Bizottság különböző intézkedéseket kíván tenni a határokon átnyúló mobilitás fennálló akadályainak elhárítása és egy valódi európai munkaerőpiac kialakítása érdekében. Az egyik ilyen kezdeményezés az üzemi nyugdíjellátási rendszerekkel szembeni követelések átvihetőségéről szóló irányelvre vonatkozó javaslat. Az EGSZB szükségesnek tartja a javaslat gyors betervezését, miután az ilyen szabályozás hatókörével kapcsolatos nézeteltérések miatt nem került sor a tárgyalások felvételére a szociális partnerekkel.

4.3.2 Az Európai Bizottság egy másik kezdeményezése a vállalati vagy ágazati szintű transznacionális kollektív tárgyalások választható keretének kialakítására vonatkozik. Az Európai Bizottság elképzelése szerint egy ilyen keretet a munkaszervezés, a foglalkoztatás, a munkakörülmények és a továbbképzés kérdéseinek a „partnerség a változásért” értelmében vett, határokon átnyúló szabályozására lehetne felhasználni. A választható jelleg azt jelenti, hogy a szociális partnerek szabadon eldönthetik, igénybe kívánják-e venni ezt a jogi keretet.

Ahogy az európai üzemi tanácsok gyakorlata mutatja, ezek gyakran nem csak tájékoztatásra és konzultációra irányuló jogokkal éltek, hanem ezen túlmenően önkéntes alapú, az említett témák némelyikét érintő megállapodásokat is kötöttek. Ugyanilyen megállapodásokra vonatkozó példákat sorolhatnánk az ágazati szintű szociális párbeszéd területéről is.

Az EGSZB támogatja az ebben a kezdeményezésben kifejezésre jutó, a szociális párbeszéd vállalati és ágazati szintű támogatására irányuló célkitűzést, melynek megvalósításakor az eddigieknél határozottabban kell érvényesülnie annak, hogy a vállalatok működése immár nem határokhöz kötött, és ennek megfelelően az önkéntes megállapodások is határokon átnyúló jelentőséggel bírnak. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy egy ilyen keretszabályozásra teendő javaslatáról a lehető legkorábbi stádiumában konzultáljon a szociális partnerekkel, kérje ki és vegye figyelembe véleményüket.

4.3.3 Ahogy az Európai Bizottság kifejti, a személyek szabad mozgása Európa alapszabadságainak egyike. A jelenleg rendelkezésre álló eszközök, mint az EURES-hálózat és a migráns munkavállalók szociális biztonsági rendszereinek összehangolása azonban az EGSZB szerint is folyamatos javításra szorulnak. Az EGSZB ezért ésszerűnek tartja azt a javaslatot, hogy még 2005-ben hozzanak létre az EU-bővítés mobilitásra gyakorolt hatásaival és az átmeneti időszakok működésével foglalkozó magas szintű csoportot, melynek 2006 folyamán kellene benyújtania jelentését. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a szociális partnerek és a civil szervezetek ezen a téren széles körű tapasztalatokkal rendelkeznek. Ezért felszólítja az Európai Bizottságot, hogy a szakértői csoport összeállításakor számoljon a szociális partnerek és a civil szervezetek képviselőivel.

5. Összetartó társadalom: esélyegyenlőség mindenkinek

5.1 E második prioritást élvező terület tárgyalásakor az Európai Bizottság a szociális biztonság rendszereinek reformjára vonatkozó tapasztalatcsere elmélyítésére, a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szembeni harcot elősegítő politikákra, a megkülönböztetéssel szembeni fellépésre, valamint a szociális szolgáltatások szerepére helyezi a hangsúlyt.

5.2 Az Európai Bizottság megismétli a szociális integráció, a nyugdíj és az egészségügy területén történő koordináció racionalizálására és egyszerűsítésére irányuló javaslatát, mellyel az EGSZB már egy korábbi véleményében foglalkozott⁽¹⁵⁾. Emlékeztet arra, hogy véleménye szerint a nyílt koordinációs módszer alkalmazása során tekintetbe kell venni az adott szakterület sajátosságait. Úgy véli, hogy különösen fontos folytatni a nyílt koordinációs módszer igen előrehaladott alkalmazását a szociális integráció terén, nemzeti cselekvési tervek és kétéves jelentések formájában. Ez azért is tűnik különösképpen szükségesnek az EGSZB számára, mivel a közös erőfeszítések ellenére sem sikerült számottevően csökkenteni a szegénység mértékét. Az Unió össznépszerűségének kb. 15 %-a szegény, de ez az arány néhány országban a 20 %-ot is meghaladja. Ennek egyik fontos oka a magas munkanélküliség, amely a sokgyermekes családokat és a gyermeküket egyedül nevelő szülőket különösen sújtja⁽¹⁶⁾. A foglalkoztatás sem véd a szegénységtől, ahogy a „working poor” réteg egyre növekvő lélekszáma mutatja⁽¹⁷⁾. Nagyobb erőfeszítéseket kell tehát tenni a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen.

5.3 Az Európai Bizottság ebben az összefüggésben folytatni kívánja a tagállamok minimáljövedelem-rendszereiről megkezdett vitát, és 2005-től konzultációt kezdeményez a témában. Az EGSZB felveti a kérdést: Hol folyt ez a vita, és ki vett részt rajta? Az EGSZB szerint a tagállamok feladata, hogy szükség esetén – az emberhez méltó életet lehetővé tévő minimáljövedelem formájában – minden polgárnak szociális támogatást nyújtsanak. Az Európai Bizottság fejtegetéseiből nem világlik ki, mi lenne a tagállami minimáljövedelmekről folytatott európai szintű vita célja. Az EGSZB azt a kérdést is szeretné felvetni, hogy a problémák sürgőssége miatt nem lenne-e helyesebb, ha a Szegénység és a Társadalmi Kirekesztés elleni Küzdelem Európai Évét a tervezett 2010-esnél korábbi időpontra tűznék ki.

5.4 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság politikáit a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód és általában a megkülönböztetéssel szembeni fellépés tekintetében. Az Európai Bizottság 2005-re új közleményt ígér, melyben megvilágítaná politikai koncepcióját és megvizsgálná a fennálló jogi keret kiegészítésére irányuló kezdeményezéseket.

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához: »A liszaboni stratégia szociális vetületének erősítése: a nyílt koordináció ésszerűsítése a szociális védelem területén«” (HL C 32, 2004.02.05., előadó: Wilfried BEIRNAERT).

⁽¹⁶⁾ Közös jelentés a társadalmi integrációról – 2004, 2004. május.

⁽¹⁷⁾ A magas rangú csoport jelentése a szociálpolitika jövőjéről a kibővült Európai Unióban, 2004. május.

Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy a megkülönböztetésmentességre vonatkozó irányelvek nemzeti jogba történő átültetésére sok tagállamban még csak most került vagy kerül sor. Ezért úgy véli, hogy helyes lenne ezen irányelvek átültetéséről állapotfelmérő jelentést készíteni, melyre a további politikai intézkedésekre vonatkozó javaslatokat alapozni lehetne.

A nők és férfiak közti egyenlőség területén meghirdetett intézkedések – különös tekintettel a Nemes Esélyegyenlőségének Európai Intézete (*European Gender Institute*) felállítására és a fogyatékkal élők esélyegyenlőségére irányuló cselekvési terv újraindítására – az EGSZB támogatását élvezik.

5.5 Az Európai Bizottság valamikor 2005 folyamán közleményt szándékozik kiadni a szociális szolgáltatások jelentőségéről. Az EGSZB nem utolsósorban azért is üdvözli ezt a szándékot, mivel azt várja annak megvalósításától, hogy a közlemény visszahat a belső piaci szolgáltatásokról szóló irányelv körüli heves vitákra, és hozzájárul azok tisztázásához. Az általános érdeklődésű szolgáltatásokról szóló fehér könyvében az Európai Bizottság már kiemelte a szociális szolgáltatások sajátosságait, melyek lényege elsősorban abban rejlik, hogy a közjó érdekében végeznek feladatokat, és ezek személyekhez kapcsolódnak. A szociális szolgáltatások, végezzék azokat magán- vagy közszolgáltatók, alapvetően különböznek a többi belső piaci szolgáltatástól a tekintetben, hogy a szolidaritási elven alapulnak, az egyes ember igényeire szabottak és a szociális védelemre vonatkozó alapjog érvényesítése révén hozzájárulnak a társadalom szociális kohéziójához. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a szociális szolgáltatásokat, különösen például az egészségügyi szolgálatokat, alapvetően máshogy kell kezelni, mint a tisztán piaci alapú szolgáltatásokat.

5.6 Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság nem szól részletesebben a közérdeklődésű szociális szolgáltatások jelentőségéről a foglalkoztatás és a társadalmi kohézió szempontjából. Az EGSZB már foglalkozott ezzel a Szociálpolitikai Menetrend féldős felülvizsgálatához fűzött véleményében, kifejtve, hogy „Egyre inkább elismerik és felhasználják a közérdeklődésű szociális szolgáltatások hozzájárulását a foglalkoztatáshoz, illetve szociális területen, ami jelentős javuláshoz vezet a hátrányos helyzetű személyek támogatása és jogvédelme terén, mivel ez a hozzájárulás segít abban, hogy megbirkózzunk a képzés, a szociális és egészségügyi ellátás, az integrációt célzó intézkedések támogatása és a társadalmi különbségek csökkentése terén felmerülő követelményekkel. A nonprofit szervezetek hozzájárulnak ahhoz, hogy a szociális szükségleteket – mindenekelőtt a leghátrányosabb helyzetben lévő néprétegeket – elismerjék és világosan kifejezésre juttassák; fellépnek annak érdekében, hogy a társadalom pozitív, de korrekcióra szoruló kapcsolatokat tartalmazó, károsodott szociális szövődéke helyreálljon; felébresztik a polgárok szolidaritását és erősítik a szociális ügyekben való részvételt, ami szükséges feltétele annak, hogy a »mindennapi demokráciát« a leghátrányosabb helyzetben lévő területeken is támogassuk.”⁽¹⁸⁾

⁽¹⁸⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához: »A Szociálpolitikai Menetrend féldős felülvizsgálata« (HL C 80, 2004.03.30. (3.3.6. és 3.3.7. pont), Luca JAHIER).

6. Záró következtetések

6.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság Szociálpolitikai Menetrenddel kapcsolatos közleményét, melyről úgy látja, hozzájárul a szociálpolitika jelentőségének kiemeléséhez a lisszaboni célok elérése szempontjából. Úgy véli azonban, hogy stratégiai megközelítése ellenére nem minden tekintetben felel meg a lisszaboni stratégia féldős felülvizsgálatához fűződő különleges elvárásoknak. Az Európai Bizottság az előző Szociálpolitikai Menetrendben még abból indult ki, hogy a szociálpolitika produktív tényező szerepét tölti be, az új javaslatban viszont már nem kifejezetten ez a helyzet. Az EGSZB-nek inkább az a véleménye, hogy a szociálpolitikát nem szabad alárendelni a gazdaságpolitikának, hiszen jelentőségük egyenrangú. A társadalmi kohézió elősegítése és egy aktív jóléti állam felépítése – a 2000. márciusi európai csúcson elfogadottak szerint – ugyanúgy a lisszaboni stratégia céljai közé tartozik, mint a versenyképesség növelése és a tartós gazdasági növekedés. A magas szintű szociális védelem az európai szociális modell központi elemei közé tartozik, és nagymértékben hozzájárul a társadalmi kohézióhoz.

6.2 Azzal a gyakran képviselt állásponttal szemben, hogy a magas szociális kiadások ellentétesek a gazdaságpolitikai célokkal, a különböző európai országok empirikus adatai épp az ellenkezőjét bizonyítják. Erre „A szociálpolitika jövője” szakértői csoport jelentésében felhívta a figyelmet. Az európai politikai központ egy 2004-es tanulmánya szerint Svédország, Dánia, Ausztria, Luxemburg és Hollandia viszonylag magas gazdasági teljesítményt mutat fel, és egyúttal a szociális védelem terén is magas szinten áll. Azok az országok pedig, amelyek a Világ gazdasági Fórum nemzetközi rangsorában a versenyképesség terén a legjobb helyeken állnak, egyúttal sokat ruháznak be a szociálpolitikába és a szociális biztonság rendszereibe is, emellett magas foglalkoztatási aránnyal és a szociális transzfert követően alacsony szegénységi aránnyal dicsekedhetnek⁽¹⁹⁾.

6.3 Az EGSZB kritikusan jegyzi meg, hogy az új Szociálpolitikai Menetrend kevesebb konkrét intézkedést tartalmaz, mint elődei. Ez megnehezíti az értékelést, mivel nem mindig ismerhető fel, milyen politikai irányt követnek a javaslatok. Ez különösen érvényes a szociális jogalkotásra, melynek terén az Európai Bizottság az érvényben lévő irányelvek felülvizsgálatára korlátozza tevékenységét, és alig terjeszt be új javaslatokat. Az EGSZB ezért azt várja, hogy a stratégiai keret konkrét intézkedésekkel töltsék ki. Az EGSZB úgy véli, hogy az új Szociálpolitikai Menetrendet egy, a következő öt évre szóló cselekvési programmal kellene összekötni, a jövő uniós alkotmányban lefektetett szociális alapjogokra építve. Ebből kiindulva a szociálpolitikai cselekvési programnak a meglévő irányelvek felülvizsgálatára vonatkozó javaslatokat, illetve új irányelvekre tett javaslatokat egyaránt tartalmaznia kellene, és egyúttal magában kellene foglalnia az európai szociálpolitika továbbfejlesztéséről szóló, tervezett vitákat és koordinációs intézkedéseket is. Az EGSZB véleménye szerint a lisszaboni stratégia féldős felülvizsgálatánál különösen fontos, hogy láthatóvá tegyünk az európai szociálpolitikát és produktív szerepét a növekedés és a foglalkoztatás elősegítésében.

⁽¹⁹⁾ A magas rangú csoport jelentése a szociálpolitika jövőjéről a kibővült Európai Unióban, 2004. május, 61. old.

6.4 Ebben az összefüggésben az EGSZB ki kíván térni a szociálpolitika finanszírozásának kérdésére is. Bár az Európai Bizottság már a pénzügyi terv előterjesztésekor utalt arra, hogy az EU jövőbeli költségvetésének mind szerkezetében, mind összecszerűen tükröznie kell a lisszaboni stratégia célkitűzéseit, és támogatnia kell azokat, félő, hogy a vizsgált javaslat nem tesz eleget ennek a követelménynek.

6.5 A pénzügyi terv „Versenyképesség a növekedés és a foglalkoztatás érdekében”⁽²⁰⁾ tételében ugyan emelkedés tapasztalható, de ez elsősorban a versenyképesség-fokozó és a vállalkozói kezdeményezéseket felkaroló intézkedéseket érinti. A szociális és foglalkoztatási területre jelenleg fordított kiadásokkal való összevetésből kiderül, hogy a jövő szociálpolitikai

tervei között nem szerepel valódi emelkedés az aktuális szinthez képest. Az Európai Bizottság lényegében változatlan költségvetést javasol ezen a területen

6.6 Ezzel kapcsolatban az EGSZB többek között a PROGRESS keretprogramról⁽²¹⁾ kiadott véleményében világosan kifejezésre juttatta: a lisszaboni stratégia kijózanító félidős mérlege fényében nem látja megalapozottnak a „költségvetés semlegességére” vonatkozó előírás érvényesítését a foglalkoztatás és a szociálpolitika területén. Ezért az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a növekedés és foglalkoztatás címszó alatt szereplő többi intézkedéshez hasonlóan a szociálpolitikára szánt forrásokat is megfelelően növeljék.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ COM(2004) 101 final/2, 2004.02.26.

⁽²¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. április 6-i véleménye (CESE 386/2005). Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a Közösség PROGRESS foglalkoztatási és szociális szolidaritási programjának a létrehozásáról” COM(2004) 488 final

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye – Szorosabb partnerség a legkülső régiókkal”

(COM(2004) 343 final)

(2005/C 294/05)

2004. május 27-én az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikkének értelmében az Európai Bizottság úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye – Szorosabb partnerség a legkülső régiókkal”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2005. június 22-én elfogadta (előadó: Margarita LÓPEZ ALMENDÁRIZ).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13–14-én tartott 419. plenáris ülésén (a 2005. július 13-i ülésnapon) 62 szavazattal 1 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Tanács 2002. júniusi sevillai ülésén felkérte az Európai Bizottságot, hogy készítsen átfogó és összefüggő tanulmányt ezen régiók helyzetének sajátosságairól és a lehetséges megoldási lehetőségekről. Az Európai Bizottság erre válaszul 2004. május 26-án elfogadta a „Szorosabb partnerség a legkülső régiókkal”⁽¹⁾ című közleményt.

1.2 Az Európai Tanács felkérése a bővítés előestéjén és a világban végbemenő változások keretében nagy jelentőségű kezdeményezés volt a legkülső régiók fejlesztését célzó átfogó stratégia meghatározásához, amely a Szerződés 299. cikke (2) bekezdésének elmélyítésén alapul.

1.3 Röviddel a Tanács sevillai ülése előtt, 2002. május 29-én fogadta el az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság „Stratégia az Európai Unió legkülső régióinak jövőjéért”⁽²⁾ című saját kezdeményezésű véleményét, amelyben átfogó, az alapelveket, a célkitűzéseket és a rendelkezésre álló eszközöket meghatározó, valamint a végrehajtandó intézkedések menetrendjét is tartalmazó stratégia kidolgozását javasolja ezen régiók számára.

1.4 Annak érdekében, hogy átfogó és koherens politikát teremtsenek a legkülső régiók számára, a regionális önkormányzatok és az érintett tagállamok 2003 júniusában kiadtak egy-egy nyilatkozatot, amelyben hangsúlyozták a legkülső régiókat a többi európai régiótól megkülönböztető jellegzetességek fontosságát.

1.5 Az Alkotmány szerződés a III-424. cikkben és a IV-440. cikk (2) bekezdésében megerősíti a legkülső régiók különleges jogi helyzetét, és a gazdasági és társadalmi kohézió mellé felveszi a területi kohéziós célkitűzéseket is.

⁽¹⁾ COM(2004) 343 final.

⁽²⁾ HL C 221 2002.9.17., 10. old. Előadó: Margarita LÓPEZ ALMENDÁRIZ.

2. Az európai bizottsági dokumentum összefoglalása

2.1 Az Európai Bizottság azt javasolja, meg kell erősíteni az Unió legkülső régióival fennálló kapcsolatokat. Az új stratégia beleilleszkedik a 2007–2013-as időszakra vonatkozó európai kohéziós politika reformjába. A közlemény három fő tengely köré szerveződik:

- Versenyképesség: a legkülső régiók versenyképességének javítása azáltal, hogy kedvező gazdasági légkört teremtenek a vállalatok letelepedéséhez, illetve fejlesztik azt.
- Megközelíthetőség: a legkülső régiók javát szolgáló kohéziós erőfeszítések fokozása annak érdekében, hogy csökkentsék a távolságból eredő hátrányokat, ilyenek például a szigetek szétszórta jellege vagy a nehezen megközelíthető régiók elszigeteltsége. A gyakorlatban ezen hátrányok enyhítése és a legkülső régiók termelési többletköltségeinek csökkentése jelentik az Unió ez irányú tevékenységének legfőbb prioritását.
- Regionális integráció: a legkülső régiók és a szomszédos harmadik országok közös regionális környezetet alkotnak, ez pedig kedvez közöttük az áru- és szolgáltatási cserekapcsolatok fejlődésének. Ezért előnyben kell részesíteni a legkülső régióknak a saját közvetlen földrajzi környezetükbe való beillesztését.

2.2 Az Európai Bizottság két konkrét megoldást kínál a legkülső régiók teljes körű fejlesztésére:

- A többletköltségeket kompenzáló különleges program: ezt a programot 2007 és 2013 között az ERFA finanszírozza. Célja a legkülső régiók gazdaságát sújtó azon különleges hátrányok csökkentése, amelyek benne foglaltnak a Szerződés 299. cikkének (2) bekezdésében, nevezetesen: távoli fekvés, szigetjelleg, kis méret, kedvezőtlen domborzati és éghajlati viszonyok és néhány terméktől való gazdasági függés.

– A „tágabb szomszédság” cselekvési terv: ennek célja a legkülső régiók természetes társadalmi-gazdasági (beleértve a migrációval kapcsolatos tényezőket is), valamint kulturális hatókörének kibővítése. Azoknak az akadályoknak a csökkentéséről van szó, amelyek korlátozzák e régiók földrajzi központjával való cserekapcsolatok lehetőségét, mivel ezek igen távol fekszenek az európai kontinensről, de igen közel a karib-tengeri, az amerikai és az afrikai regionális piacokhoz. A „tágabb szomszédság” cselekvési terv nem csak kereskedelmi és vámügyi, hanem transznacionális és határokon átnyúló együttműködési intézkedéseket is magában foglal.

3. Általános észrevételek

3.1 Az EGSZB örömmel fogadja, hogy az alkotmánytervezet III-424. cikke és a IV-440. cikk (2) bekezdése a legmagasabb jogszabályi szinten megerősíti a legkülső régiók különleges jogi helyzetét, mivel elismeri egyedi jellegzetességeiket és olyan szükséges jogszabályokat és rendelkezéseket fogad el, amelyek segítségével rugalmasan lehet alkalmazni a közös politikákat ezen régiókban.

3.2 Az EGSZB megleléssel állapítja meg, hogy az Unió képes megfelelni a speciális regionális igényeknek, és különösen azt, hogy elismeri a legkülső régiók különleges helyzetét az Unión belül, továbbá, hogy helyzetük eltér a többi földrajzi vagy demográfiai hátrányokkal küzdő térségtől is.

3.3 Az EGSZB üdvözlö, hogy az Európai Bizottság kedvezően fogadta a „Stratégia az Európai Unió legkülső régióinak jövőjéért” c. véleményében tett javaslatát, mely szerint meg kell erősíteni a legkülső régiókkal foglalkozó hivatalközi csoportot azáltal, hogy a Regionális Politikai Főigazgatóságon belül különleges egység létrehozása révén bővebb humán erőforrásokat biztosít számára, és reméli, hogy a szervezeti egységek közötti koordináció is akadályok nélkül folyhat tovább.

3.4 Az EGSZB üdvözlö, hogy az Európai Bizottság a közleményében elismeri, hogy a legkülső régiók különleges jogállása az egyenlőség és az arányosság elvein alapul. Ennek révén e régiók speciális helyzetét kiemelten lehet kezelni annak érdekében, hogy az ott élő európai polgárok a többiekével azonos lehetőségeket élvezhessenek.

3.5 Az EGSZB kifejezetten üdvözlö, hogy az Európai Bizottság elismerte, hogy a legkülső régiók állandó feltételrendszere általában is, de elsősorban a helyi fogyasztásra szánt mezőgazdasági termékeket érintően energiaellátási többletköltségeket eredményez, ami többek között a következő hátrányokhoz köthető:

- a piacok kis mérete;
- a főbb piacoktól való elszigeteltség;

- a méretgazdaság hiánya a termelésben, a vállalatoknak pedig jelentős árukészlettel kell rendelkeznie;
- az áruk gyorsabban amortizálódnak, emiatt a felszereléseknek szigorúbb biztonsági szabályoknak kell megfelelnie, illetve gyakrabban kell azokat cserélni (ezek az előnytelen éghajlati és domborzati viszonyokhoz köthető hátrányok);
- túlméretezettek a gyártási eszközök, ami a gyártás és a forgalmazás technológiai szervezéséből fakad;
- a csekély helyi munkaerőpiacnak és az európai munkaerőpiacra való hozzáférés nehézségének köszönhető képzett munkaerő-hiány;
- a helyi fogyasztásra szánt mezőgazdasági termékeket érintő energiaellátási többletköltségek;
- a nagy sebességű vonalokhoz és a távközlési hálózatokhoz való csatlakozás hiánya, valamint az elektronikus kommunikációs szolgáltatások magas költsége;
- nehéz megszervezni a helyi gyártású termékek promócióját a régióon kívül;
- a környezetvédelmi szabályok betartásával kapcsolatos akadályok;
- kettős szigetjelleg, azaz bizonyos, eleve több szigetből álló legkülső régiók területi felszabdaltsága.

3.6 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a legkülső régiókat be kell vonni a lisszaboni és a göteborgi stratégiába azzal a céllal, hogy növekedjen a foglalkoztatás, megerősödjenek a gazdasági reformok és a társadalmi kohézió, és ezért kiáll amellett, hogy ki kell használni azokban rejlő lehetőségeket a tudásalapú társadalom terén.

3.7 Az EGSZB becslése szerint az idegenforgalmi ágazat gyors növekedése jelentős hozzáadott értéket képvisel, amely hozzájárul a legkülső régiók gazdasági versenyképességének javításához. Nem szabad azonban hagyni, hogy túl gyorsan növekedjen az ágazat, egyrészt mert az egyensúly felborulásához vezethet, másrészt pedig károsan hathat a régiók környezeti fenntarthatóságára.

4. Konkrét észrevételek az Európai Bizottság közleményével kapcsolatban

4.1 Az EGSZB örömmel látta viszont a közleményben a saját kezdeményezésű véleményében⁽³⁾ megfogalmazott egyes ajánlásokat, sajnálja viszont, hogy másokat nem vettek kellő mértékben figyelembe.

⁽³⁾ HL C 221, 2002.9.17.

4.2 Az EGSZB jelezni szeretné, hogy a legkülső régióknak, valamint az érintett tagállamoknak a régiókra vonatkozó, a jövőbeni kohéziós politikai szabályokat illető közös álláspontja szerint az lenne a legjobb módja a régiók különleges helyzetének megoldására, ha a régi 1. célkitűzés - a jelenlegi konvergencia-célkitűzés - alatt automatikusan jogosultságot nyerne, és ezáltal garantáltan azonos elbánásban és pénzügyi támogatásban részesülnének, amelynek segítségével leküzdhetik állandó hátrányaikat.

4.3 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az Európai Bizottság más javaslatot tett, mely szerint a kohéziós politika általános szabályait kellene alkalmazni a legkülső régiókra, miközben két különleges eszközt hoznának létre: a legkülső régiók egyedi hátrányait kompenzáló programot és a tágabb szomszédság cselekvési tervét.

4.4 Az EGSZB megjegyzi, hogy nem történt egyértelmű utalás az uniós alkotmánytervezet új III-424. cikkének (*) jogi hatáskörére.

4.5 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság által a legkülső régiók számára tervezett stratégiában központi és majdnem kizárólagos szerepe van a kohéziós politikának, ugyanakkor szinte teljesen hiányoznak a többi ágazati kérdéskörre vonatkozó javaslatok.

4.6 Az EGSZB reméli, hogy e régiók jellegzetességeinek feltérképezésében, valamint bizonyos ágazati politikák alkalmazásának megállapításában elért eredményekből majd megszületik a legkülső régiókra vonatkozó horizontális stratégia, amely figyelembe veszi a Közösség területén fellelhető egyedi és különleges helyzetek létezését.

4.7 Ezért az EGSZB úgy véli, hogy a többi közösségi politika befolyásának szentelt kevés figyelem miatt, szigorúan véve nem lehet olyan valódi, a legkülső régiók érdekében létrehozott átfogó és koherens stratégiáról beszélni, amilyenre az Európai Tanács a sevillai ülésen felkérést adott.

(*) III-424. cikk: Figyelembe véve Guadeloupe, Francia Guyana, Martinique, Réunion, az Azori-szigetek, Madeira és a Kanári-szigetek gazdasági és társadalmi strukturális helyzetét, amit távoli fekvésük, szigetjellegük, kis méretük, kedvezőtlen domborzati és éghajlati viszonyaik és néhány terméktől való gazdasági függésük súlyosbít, amely tényezők állandósága és együttes hatása súlyosan hátráltatja fejlődésüket, a Tanács a Bizottság javaslata alapján olyan európai törvényeket, kerettörvényeket, rendeleteket és határozatokat fogad el, amelyek célja különösen az, hogy meghatározza az Alkotmány – így a közös politikák – alkalmazásának feltételeit ezekben a régiókban. A Tanács az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően határoz.

Az első bekezdésben említett jogi aktusok különösen olyan területekre vonatkoznak, mint a vám- és kereskedelempolitika, a fiskális politika, a vám szabad területek, a mezőgazdasági és halászati politika, a nyersanyagokkal és alapvető fogyasztási cikkekkel való ellátás feltételei, az állami támogatások, valamint a strukturális alapokhoz és a horizontális uniós programokhoz való hozzáférés feltételei.

A Tanács az első bekezdésben említett jogi aktusokat a legkülső régiók sajátos jellemzőinek és korlátainak figyelembevételével fogadja el anélkül, hogy veszélyeztetné az uniós jogrend – így a belső piac és a közös politikák – integritását és koherenciáját.

4.8 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy ilyen hiányosságok vannak a közlemény tartalmában, főleg az mezőgazdaságról szóló fejezetben, mivel így nem ad választ a gyors megoldásban reménykedő legkülső régiók által feltett számos kérdésre.

4.9 Az EGSZB ugyanakkor azt is sajnálja, hogy hiányoznak a bevándorlási politikával kapcsolatos rendelkezések is, melyeknek célja, hogy megoldást kínáljanak egyes legkülső régiók számára állandó problémát jelentő sürgető kérdésekre, és kéri, hogy a jövőbeni bevándorlási politika kialakításakor vegyék figyelembe a legkülső régiók különleges helyzetét.

4.10 Az EGSZB nincs meggyőződve arról, hogy helyénvaló és megfelelő az, hogy a kohéziós politika szerinti jogosultság általános szabályai vonatkoznak a legkülső régiókra, és úgy véli, hogy a legkülső régiók alapvető infrastrukturális hiányosságokkal küzdenek, és nincsenek meg a lisszaboni és a göteborgi stratégia célkitűzéseinek eléréséhez szükséges versenyképességi feltételeik sem.

4.11 Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság által a legkülső régiók számára javasolt stratégia szinte kizárólag két különleges eszközre alapul: az állandó hátrányokat kompenzáló programra és a „tágabb szomszédság” cselekvési tervre (*).

4.12 Örömmel fogadja, hogy az ERFA új 3. célkitűzése, az „Európai területi együttműködés” keretében a legkülső régiók részt vehetnének nem csak a transznacionális, hanem a határokon átívelő együttműködésben is, mivel véleménye szerint ez alapvető ahhoz, hogy ezeket a régiókat integráljuk saját földrajzi környezetükbe.

5. Ajánlások

5.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak átfogó stratégiát kell kidolgoznia a legkülső régiók számára, amelyben biztosítaná annak végrehajtásához és a 2000. márciusi jelentésében foglalt és a Tanács 2002. júniusi sevillai ülésének következtetéseiben megfogalmazott elkötelezettségek betartásához szükséges eszközöket. Ehhez le kell szögezni, hogy a Szerződés jelenlegi 299. cikkének (2) bekezdése (az alkotmány majdani III-424 cikke) szolgáltatja az egyetlen és közös jogi alapot a legkülső régiókat célzó összes intézkedéshez, akár magától a Szerződéstől való eltérésre, akár a másodlagos joganyag módosítására vagy átültetésére vonatkoznak.

5.2 Ezek ismeretében az EGSZB úgy véli, hogy olyan ajánlásokat szükséges és célszerű megfogalmazni, amelyek az Európai Bizottságot a következő célok felé irányítják:

(*) Lásd az 1-es lábjegyzetet.

5.2.1 fontolja meg, hogy a legkülső régiókra ne vonatkozzanak a kohéziós politika általános rendelkezései – ez a legjobb módja annak, hogy leküzdjék állandó hátrányaikat, biztosítva ugyanakkor, hogy továbbra is egyenlő elbánásban részesülnek;

5.2.2 a javasolt két különleges eszközhöz rendeljen hozzá elegendő mennyiségű pénzügyi erőforrást annak érdekében, hogy az összes legkülső régiók szükségleteinek megfelelően, és megoldást nyújthassanak a problémáikra;

5.2.3 mindent tegyen meg azért, hogy a „tágabb szomszédság” cselekvési tervet megtöltse tartalommal azáltal, hogy hatékonyan és összefüggően koordinálja azt az EU fejlesztési politikájával és különösen a Cotonou Megállapodással, a MEDA programmal (dél-mediterrán térség és a Közel-Kelet), az ALA-val (Latin-Amerika és Ázsia), valamint egyéb közösségi jellegű, a világ különböző régióival közösen indított majdani programokkal és kezdeményezésekkel;

5.2.4 védje meg az egész közösségi banánágazat közös érdekeit, a banán közös piaci szervezete keretében várható módosítások fényében, a jelenlegi piaci egyensúly javítása segítségével annak érdekében, hogy összehangolja a legkevésbé fejlett országok termelőinek hozzáférést a közösségi piachoz és a világpiachoz és a közösségi termesztoők bevételeinek és a foglalkoztatottsági szintnek a fenntartását azáltal, hogy megfelelően magas vámtarifát szab ki ahhoz, hogy biztosítható legyen a közösségi banánágazat jövője;

5.2.5 vegye fontolóra a WTO keretében az egységes vámtarifa megállapításáról folytatott tárgyalások végeredményét úgy, hogy amennyiben szükséges, megfelelő intézkedéseket javasoljon a foglalkoztatottság és a közösségi banántermesztoők bevételeinek garantálásához. Ezekkel az intézkedésekkel javíthatók lennének a belső támogatási rendszer mechanizmusai is;

5.2.6 a mezőgazdasági POSEI programok módosításakor gondoskodjon arról, hogy azokat teljes mértékben kiaknázzák, ez eddig, elsősorban némelyik intézkedés újdonsága miatt nem mindig történt meg. A meghatározott plafonértékeket be kell tartani, és a kitűzött célok eléréséhez elegendő pénzügyi forrást kell biztosítani a programok számára;

5.2.7 vegye figyelembe a legkülső régiók különleges igényeit a vidékfejlesztési politika kidolgozásakor, azaz: törölje azokat a rendelkezéseket, amelyek korlátozzák vagy megakadályozzák a strukturális támogatásokhoz való hozzáférést; kompenzálja a növénytermesztoőket és az állattenyésztőket a többletköltségek miatt; szabjon meg a régiók szükségleteihez illő támogatási szinteket, és bővítse ki a közösségi lefedettséget kísérő intézkedésekkel többek között a következő területeken: speciális termelési rendszerek – megfelelő gépesítés -, agrárbiztosítási rendszer, a társulások ösztönzése és a programok a kártevők elleni védekezéshez;

5.2.8 hozzon olyan új intézkedéseket, amelyek kedveznek az olyan mezőgazdasági termények versenyképességének, mint

a paradicsom és egyéb gyümölcsök, növények és virágok, amelyeknek olyan más országok hasonló termékeivel kell versenyezniük a piacon, amelyek társulási megállapodást kötöttek az EU-val, mint pl. Marokkó, vagy preferenciális rendszer kedvezményezettjei, mint az AKCS-országok;

5.2.9 hozza meg a szükséges intézkedéseket ahhoz, hogy minden legkülső régiót továbbra is a jelenlegi támogatási szinten lehessen támogatni mind a majdani vidékfejlesztési alapról, mind pedig az új Európai Halászati Alapról;

5.2.10 a legkülső régiókban erősítse meg az Európai Szociális Alap szerepét elsősorban az e régiók nagy részében különösen magas munkanélküliségi ráta csökkentése, valamint az ottani lakosság és a többi uniós polgár esélyegyenlőségének biztosítása érdekében;

5.2.11 támogassa a gazdasági és szociális tanácsok felállítását, illetve megerősítését annak érdekében, hogy rajtuk keresztül jobban megismerhesse a gazdasági és szociális partnerek, valamint általában a civil társadalmi szervezetek véleményét;

5.2.12 az alkotmánytervezet rendelkezéseinek figyelembe vételével gondolja át az állami támogatásokkal kapcsolatos javaslatait, tartsa fenn és erősítse meg a legkülső régiók különleges helyzetét az agrár- és a halászati, valamint az áruszállítási ágazatban nyújtott állami támogatásokkal kapcsolatban;

5.2.13 hozzon megfelelő intézkedéseket azért, hogy a legkülső régiók hatékonyan részt tudjanak venni a közös közlekedési politika azon eszközeinek felhasználásában, amelyek befolyásolhatják a fejlődésüket, és vegyék figyelembe e régiók különleges helyzetét a közszolgáltatási kötelezettségek ellátásáról szóló közösségi jogszabályok meghozatalakor, hogy a lakosság igényeinek megfelelő minőség- és árszint biztosítható legyen;

5.2.14 teljesítse ki és fejlessze a tengeri és a légi közlekedési ágazatok versenyszabályait, a legkülső és különösen a „kettős szigetjelleg” problémájával küzdő régiók esetében;

5.2.15 alkalmazza a gyakorlatban is a 7. kutatási és technológiai fejlesztési keretprogramra vonatkozó javaslatában a legkülső régiókra való konkrét utalásokat azáltal, hogy megkönnyíti a legkülső régiók részvételét a közösségi K+F tevékenységekben, többek között az alábbi területeken: éghajlat, vulkanológia, oceanográfia, biodiverzitás és természeti kockázatok;

5.2.16 vegye figyelembe a legkülső régiók különleges helyzetét a belső gáz- és árampiac liberalizációjával kapcsolatban azért, hogy ne érje hátrány ezen régiók lakosait a szolgáltatás rendszerességét, minőségét és a kiszabott árakat illetően. Ez többek között azt jelenti, hogy rugalmasan kell meghatározni a közszolgáltatási kötelezettségeket és az állami támogatások szabályait is;

5.2.17 sürgősen fogadjon el a legkülső régiók fenntartható fejlődését elsősorban a biodiverzitás megőrzése, a Natura 2000 hálózat és a hulladékkezelés területén biztosító intézkedéseket;

5.2.18 a legkülső régiók számára szánt különleges mechanizmusok és folyamatok kidolgozásakor találjon fantáziadús megoldásokat, oly módon, hogy ne maradjanak le a nagy méretű belső piac nyújtotta előnyökről, például a megújuló energiaforrások használatának vagy a széles sávú hálózatokba való bekapcsolásnak az ösztönzése révén;

5.2.19 garantálja, hogy a legkülső régiók továbbra is különleges adórendszert alkalmazhatnak, mivel ez elengedhetetlen e régiók gazdasági fejlődéséhez;

5.2.20 fontolja meg a legkülső régiók aktív közreműködését az AKSZ-országokkal kötött gazdasági partnerségi megállapodásokról (EPA) szóló tárgyalásokban, ezzel állandó és akadálymentes párbeszéd-csatorna nyílna meg a regionális önkormányzatok – és/vagy az illetékes nemzeti hatóságok – és a regionális szervezetek között, amelyekkel az EU tárgyalásokat folytathat az EPA-król a megállapodások hatékonyabbá, összegegyeztetetebbé és koherensebbé tétele érdekében.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kikötői szolgáltatások piacához való hozzáférésről”

COM(2004) 654 final – 2004/0240 (COD)

(2005/C 294/06)

2004. december 2-án az Európai Unió Tanácsa az Európai Közösséget létrehozó szerződés 80. cikkének (2) bekezdésben foglalt rendelkezések alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB idevonatkozó munkáival megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2005. május 19-én elfogadta véleményét (előadó: Daniel RETUREAU).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13-án és 14-én tartott 419. plenáris ülésén (a július 13-i ülésnapon) 91 szavazattal 49 ellenében, 17 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 A kikötőkre és a tengeri infrastruktúrákra vonatkozó – 1997-ben kiadott – Zöld Könyve után az Európai Bizottság „kikötői szolgáltatásokhoz való hozzáférésre” vonatkozó első irányelvtervezetében – a közös közlekedéspolitikát tárgyaló Fehér Könyv ekkor még csak előkészületben volt – megismételte, hogy a „kikötői csomag” fő témái a következők:

- a tengeri közlekedés integrálása az RTE-T-be,
- a kikötői szolgáltatásokhoz való hozzáférés szabályozása,
- a tengeri kikötők és a kikötői infrastruktúrák közpénzekből történő finanszírozása.

1.2 A „kikötői csomag” témáit egyébként széleskörűen fejtegeti az első irányelvtervezet⁽¹⁾ bevezetője a piaci hozzáférés második fő témájának kapcsán, amelyet a Parlament harmadik olvasatban végül is elutasított.

1.3 Az Európai Bizottság – élve azon előjogával, hogy az egyetlen intézmény, amely kezdeményezéseket tehet – újabb, a kikötői szolgáltatások piacához való hozzáférésre vonatkozó új irányelvjavaslatában⁽²⁾ visszatér a kérdésre, mivel úgy véli, hogy az EK Sz alapján joga és kötelessége ezen a területen jogalkotóként fellépni.

1.4 *In limine* azt állítja, hogy a 2001-es legelső közleményben megfogalmazott filozófia, elvek és célok változatlanok, de figyelembe vettek bizonyos módosító javaslatokat, mivel azok tartalmasabbá tették a kiinduló javaslatot.

⁽¹⁾ COM(2001) 35 final.

⁽²⁾ COM(2004) 654 final, 2004. október 13.

1.5 Mielőtt megvizsgáljuk az új irányelvjavaslat módosításainak természetét és horderejét, emlékeztetnünk kell néhány olyan fontosabb nehézségre, amelyekbe a kiinduló javaslat ütközött:

- magának az irányelvnek az indoklását is kétségbe vonták;
- felhozták ellene – mellesleg az EGSZB már az 1997-es Zöld Könyv kapcsán is ⁽³⁾, de a 2001-es irányelvjavaslat kapcsán újfólag –, hogy hiányzik belőle a szociális dimenzió tényleges tekintetbe vétele a kikötői ágazat területén;
- nem vette kellőképpen figyelembe a biztonsági és környezetvédelmi követelményeket, valamint a közszolgáltatás fogalmát sem (EKSz, 86. cikk);
- a révkalauzólást ki kellett volna venni az alkalmazási körből (a Parlament előadója a rakománykezelés kivételét is javasolta, de ebben a kérdésben a parlamenti bizottság többsége nem értett vele egyet);
- a saját részre történő segítségnyújtás elvileg és hatókörét tekintve is, a rakománykezelés pedig abban a tekintetben, hogy kikötőnként automatikusan megkívánta legalább két szolgáltató jelenlétét, számos bírálatot váltott ki, sőt, a dokkmunkások európai szintű sztrájkjára is sor került;
- az engedélyek időtartama kapcsán hosszas vita alakult ki, akárcsak az előző szállítók új szolgáltatók általi kártalanításáról: a cél az volt, hogy az engedélyek lejártának időszakában se fékezze a beruházásokat, illetve hogy oltalmazza a szolgáltatásnyújtók gazdasági érdekeit;
- a lehető legnagyobb számú szolgáltató beengedése a beruházások gazdasági hatékonyságának és jövedelmezőségének feltételrendszere – a piac valószínű nagysága és egyéb megfontolások, mint a fejlesztési stratégia tiszteletben tartása vagy a kikötők specializálódása – miatt váltott ki bírálatokat.

2. Az Európai Bizottság új irányelvjavaslata

2.1 A jelenlegi javaslat indokolása számos érvet és megfontolást tartalmaz. Az Európai Bizottság állítása szerint fel kívánja eleveníteni a 2001-es kiinduló tervezetet, ugyanakkor figyelembe kívánja venni 2002-es saját módosított javaslatát és a Tanács közös álláspontját, illetve a második parlamenti olvasat után beindított egyeztetési eljárás eredményeit tartalmazó dokumentumokat.

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye az Európai Bizottság kikötőkre és tengeri infrastruktúrára vonatkozó Zöld Könyvről, HL 407, 1998.12.28., 92. o.

2.2 Az európai kezdeményezés mellett felsorakoztatott indokok lényegében a következők:

- a Szerződésben foglalt négy alapszabadság,
- a Tanács felkérései,
- a növekvő közlekedési szükségletek (2001-es Fehér Könyv), továbbá az, hogy a növekedés jelentős részét szükséges átírítani a tengeri ágazatba,
- be kell fejteni a belső piac kiépítését, valamint átlátható – és harmonizált szabályrendszeren nyugvó – versenyhelyzet kialakítására van szükség a kikötőkben és a kikötők között,
- munkahelyteremtés és a munkavállalók szociális jogainak tiszteletben tartása.

2.3 Ugyanakkor a filozófia, a kiinduló elvek és számos pont nem változott a 2001-es első tervezethez képest.

2.4 Különösen nem történt változás a következőkben:

- alkalmazási terület,
- az engedélyek kiadásának feltételei,
- a révkalauzolás, mint kereskedelmi tevékenység,
- átláthatóság a kikötő vagy kikötőrendszer kezelőjének könyvvitelét tekintve (ebben a kérdésben – az előzőektől különbözően – nem volt vita, s irányelv is született az állami támogatások pénzügyi átláthatóságáról és irányairól).

2.5 Az Európai Bizottság által beillesztett főbb új elemek a következők:

- segítségnyújtás saját részre az áru- és utasszállítással kapcsolatos műveletekben a szárazföldi, illetve bizonyos feltételek megléte esetén a fedélzeti személyzet igénybevételével,
- a szolgáltatásnyújtókra és a saját részre történő segítségnyújtásra nézve kötelezővé válik az engedélyeztetés; az irányelv rendelkezéseinek betartása érdekében a helyi szolgáltatóknak „ésszerű határidőn” – legfeljebb az irányelv alkalmazására megszabott egy éven – belül új engedélyt kell kapniuk, tekintettel a már piacon lévő szolgáltatók jogos elvárásaira,
- általános alapelv a lehető legnagyobb számú szolgáltató hozzáférése a tág értelemben meghatározott kikötői szolgáltatások piacához, illetve a kivételek számának csökkentése (9. cikk),
- az engedélyek érvényességének időtartamát végül is módosították a szolgáltatók által jóváhagyandó beruházások alapján, valamint az ingó és ingatlan javak értékvesztési leírása szabályainak megfelelően,
- a kikötők közötti verseny kérdését az átláthatóságról szóló irányelv alkalmazása (16. cikk) és az állami támogatásokra vonatkozó irányelv (17. cikk) tárgyalja.

3. Előzetes észrevételek

3.1 Bizonyos számú tengeri kikötő a közsféra (települések és más területi önkormányzatok, közintézmények stb.) tulajdonában és/vagy kezelésében van. A kezelők ezért egészében vagy részben alá vannak vetve a közsférára érvényes könyvviteli szabályoknak, és analitikus könyvelést vezetnek. A különböző tengeri kikötők gyakorlatát és könyvvitelét a nemzeti versenyhatóságoknak, illetve adott esetben a régió vagy az ország számvevőszékének kellene ellenőriznie, ezen ellenőrző szervek jelentéseit pedig az Európai Bizottság Versenyügyi Főigazgató-ságához kellene eljuttatni.

3.2 Az utóbbi években az új országok többségében, de a régi tagállamokban is, megindult a tengeri kikötők magánosítása. Sok kikötő részvénytársaságként üzemel tovább.

3.3 Európa legjelentősebb kikötői az Északi-tenger és a La Manche-csatorna partján találhatók. Az árutömeg és az áthaladó konténerek mennyisége az egyes európai tengeri kikötők földrajzi helyzetétől függően igen különböző. Az irányelvtervezet alkalmazási területén ez a mennyiség 1,5 millió tonna és több tízmillió – vagy akár több százmillió – tonna között ingadozik, a konténerek száma pedig évente több millió is lehet (például Rotterdamban és Antwerpenben). Az EGSZB véleménye szerint a méretüket, tevékenységüket, a tulajdonlás és a kezelés módját tekintve egymástól olyannyira különböző tengeri kikötők esetében egyforma szabályok alkalmazása ütközik a valós helyzet és az érintett kikötők tényleges igényeivel. A kikötők közötti verseny régóta valósággá vált. Itt figyelemmel kellene lenni a szubszidiaritás és az arányosság elvére is.

3.4 Számos kikötő saját maga biztosítja a tengeri közlekedés számára alapvető infrastruktúra és szolgáltatások egy részét, s véleményük szerint tevékenységüknek nem is kell a kikötő tengervízi és szárazföldi körzetének, illetve a rakpartoknak az igazgatására és karbantartására szorítkoznia. Bizonyos szolgáltatások felkínálása arra alkalmas, hogy kielégítse az általános érdekeket szolgáló követelményeket vagy a kikötői hatóság törekvését a globális pénzügyi egyensúly elérésére, illetve a magánkézben lévő kikötők részvényesei számára a kiosztható jövedelem iránti igényt. A „keresztámogatások” tilalma gyengítene a kikötői beruházásokra való képességet.

3.5 Az EGSZB sajnálkozását fejezi ki amiatt, hogy a Zöld Könyv és az első kikötői csomag óta bekövetkezett igen jelentős folyamatokat az Európai Bizottság figyelmen kívül hagyta, és ezért kéri a tervezet felülvizsgálatát egy olyan objektív hatásvizsgálat alapján, amely kiterjedne az európai kikötők jelenlegi helyzetére és tagadhatatlan nemzetközi versenyképességére. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy az Európai Bizottság az EGSZB által 2005. január 31-én szervezett meghallgatáson bejelentette, hogy egy ilyen tanulmányt még 2005 júniusának vége előtt a nyilvánosság elé bocsát. Az EGSZB véleménye szerint szociális párbeszédben illetékes bizottság hiányában a szociális partnerekkel is konzultálni kell. Ha a „jobb jogsabályok” által megkívánt rendes eljárásokat (nevezetesen: részvétel, konzultáció, hatásvizsgálatok) betartják,

akkor a tervezet tekintetében alapos módosításokra lehet számítani. A második tervezet az elégtelen előkészítő munka miatt nem sokban tér el az elsőtől.

3.6 Egy kikötő komplex logisztikai központ, amely változó nagyságú földrajzi és gazdasági – regionális, nemzeti vagy akár nemzetközi – kiszolgálási területet és belvízi hajóutakat, vasúti és közúti közlekedési utakat, csővezetékeket és kabotázs-útvonalakat feltételez, s stratégiáit a vele gazdaságilag összefonódott földrajzi térség fejlődésével, a munkaerőbázissal, a megnyilvánuló gazdasági szükségletekkel és ezek alakulásával összhangban kell kidolgoznia. Az EGSZB szerint a tengeri szállítás – különösen a kabotázs – érdekében előtérbe kell helyezni az intermodalitást, ám az irányelvtervezet rendelkezései jelenlegi formájukban nem adnak közvetlen választ erre az alapvető igényre.

3.7 A kereskedelmi – specializált vagy általános forgalmú, a köz- vagy magánszféra kezében lévő – kikötők szerepe nem korlátozódik egy multimodális központ anyagi feltételeinek (megközelítési útvonalak, kikötőmedencék, rakpartok és szárazföldi terület) a biztosítására. A szervezésben, a terület elosztásában, az infrastrukturális fejlesztések tervezésében játszott szerepüket gazdasági értelemben is jutalmazni kell, s – a központ működésének fenntartása érdekében – bizonyos területeken még a magánszférába tartozó szolgáltatók esetleges hiányosságait is nekik kell pótolniuk.

3.8 Figyelembe kell venni fejlesztési terveiket és specializált jellegüket is. A rendelkezésre álló területen és a hozzáférés anyagi kényszerein túlmenően a szolgáltatók számának korlátozását lehetővé kell tenni a szolgáltatásnyújtók által elvárt gazdasági hatékonyság és jövedelmezőség céljából is, illetve a tevékenységek biztonságossága, a kikötőszervezés, a környezetvédelmi és szociális garanciák, valamint a munkahelyek megőrzése érdekében. Ez mindenekelőtt a szubszidiaritás fogalmkörébe tartozik. Ezenkívül a korlátlan verseny az eszközök és a szakértelem hátrányos elaprózódásához vezethet, ami ellentétes a kikötőt igénybe vevők érdekeivel.

3.9 Az EGSZB elismeri, hogy az Európai Bizottság újabb tervezete nagyobb mozgásszabadságot ad a kikötői hatóságoknak az egyes szolgáltatástípusokat nyújtók számára – a kikötő jellegét és a helyi körülményeket figyelembe vevő – korlátozása tekintetében.

3.10 Az illetékes hatóságok által a szolgáltatók számára jóváhagyott koncessziók és engedélyek, illetve az illetékes hatóságok és a szolgáltatók között létrejött kereskedelmi egyezmények érvényességének időtartama összhangban kell, hogy legyen azon befektetések jellegével és jelentőségével, amelyek szolgáltatók részéről szükségesek a koncessziók, engedélyek és szerződések feltételeinek betartásához, hogy ily módon elegendő idő maradjon az amortizációra és a befektetett tőke rentabilitására (például 10 év, amennyiben nem történt jelentős befektetés, 15 év jelentős, ingó javakba és képzésbe történő befektetések esetén, 45 év jelentős ingatlan és ingó javakba történő befektetések esetén).

3.11 Az irányelv életbe lépésével nem változhatnak meg a kikötőhöz tartozó területekre földbérleti szerződést kötött kikötői szereplők jogai és tevékenységük feltételei, illetve kikötői szolgáltatások nyújtására való jogosultságuk, mivel ez szerződéseik a kikötői hatóságok általi megszüntetéséhez vezetne és az állam felelősségvállalását tenné szükségessé.

3.12 Az EGSZB észrevételezi, hogy a rakománykezelésre és a révkalauzolásra vonatkozó változtatások nem felelnek meg az EGSZB, több állam és a Parlament már nyilvánvalóvá tett vára-kozásainak (*).

3.13 A kikötői szolgáltatások területén fennálló munkahelyek száma – az Európai Bizottság állításával ellentétben – nem a szolgáltatók számától, hanem a kikötő tényleges forgalmától és/vagy a szolgáltatások diverzifikáltságától függ. A szolgáltatók számának növelése nem fogja a munkahelyek számának növekedését előidézni. Új munkahelyek kizárólag a forgalom növekedéséből és a nem hagyományos szolgáltatások megjelenéséből származhatnak.

3.14 A rakománykezelésre és a saját részre történő rakománykezelésre – a belső piacon a tengeri autópályákra és a kabotázsra – vonatkozó rendelkezések a legtöbb országban alapjában kérdőjeleznék meg a kollektív szerződéseket, amelyek az irányelvtervezet alapján időnként a közösségi versenyjoggal ellentétesnek minősülnek, holott az érintett ország szociális és munkaügyi jogszabályai, valamint a nemzetközi jog szerint érvényesek. Az Európai Bíróság elismerte, hogy a kollektív szerződések betartása korlátozhatja a versenyjog alkalmazását. Nemzetközi szempontból nézve számos tagállam ratifikálta az ILO kikötői rakománykezelésre (**), valamint a tengerészek munkakörülményeire és biztonságára vonatkozó tengerészeti konvencióit. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság által tervezett rendelkezések nem veszik figyelembe ezeket a – háromoldalú tárgyalások eredményeképpen lefektetett – konvenciókat.

3.15 Az EGSZB-t foglalkoztatja a verseny fokozódása a szolgáltatások piacán, valamint a kikötői rakománykezelés minőségének, biztonságosságának és folyamatosságának kérdése. Úgy véli ugyanakkor, hogy a saját részre végzett szolgáltatás a kikötői rakománykezelés területén egyenlőtlen versenyfeltételeket alakítana ki a már működő kikötői rakománykezelő vállalkozások és a saját részre szolgáltató cégek között. A kikötői rakománykezeléssel foglalkozó vállalkozások a privatizáció során vagy ajánlati felhívások elnyerésével megerősítették helyzetüket a kikötőkben, valamint beruháztak mind az infrastruktúrába, mind az építményekbe. A saját részre szolgáltató cégek ellenben pályáztatás és beruházási kötelezettség nélkül férhetnének hozzá a kikötői szolgáltatások piacához, és térítésmentesen vehetnék igénybe a mások által kiépített berendezéseket, továbbá – a kikötői rakománykezeléssel foglalkozó vállalkozásoktól eltérően – bármilyen időkorlát nélkül folytathatnák tevékenységüket. A kikötők fokozottan balesetveszélyes helyek, ezért szükség van a munkahelyi biztonsággal összefüggő intéz-

kedések szigorú betartására és ellenőrzésére. A saját részre történő szolgáltatás engedélyezésével valószínűleg a balesetveszély is megnőne. Az irányelvtervezet szociális jelentőségének hangsúlyozása ellenére ezek a rendelkezések ténylegesen a dokkmunkások igényeinek elvetését jelentik, akik tartanak elismert, szakmailag minősített és tárgyalásos alapon kialakított tarifa szerint bérezett munkahelyeik elvesztésétől, illetve attól, hogy ehelyett bizonytalan időtartamú, egyénre szabott munkaszerződéseket ajánlanak nekik, a rakománykezelők között kialakuló kényszerű verseny folytán pedig elveszítik szociális és bérelőnyüket. A saját részre történő rakománykezelés következtében a – gyakran minimumra szorított létszámú – fedélzeti személyzet feladatai megsokasodnának, a balesetveszély pedig növekedne. Ez a kapitányok számára is további felelősséget és kötelezettségeket jelentene.

3.16 Az EGSZB szerint a révkalauzolás nem sorolható be egyszerűen a kereskedelmi szolgáltatások közé. Ebben az esetben komplex technikai szakértelem, illetve olyan – időnként változó – helyi ismeretek igénybe vételéről van szó, amelyek – a szállított áruktól függően – a közlekedés, a helyi lakosság és a környezet biztonságát szolgálják. Tehát a szolgáltatás általános érdeket szolgál és lényegileg nem kereskedelmi jellegű még akkor sem, ha a kikötői hatóság felügyelete alatt gyakran magánvállalatok végzik, s mindezek alapján ki kellene venni a hatály alól. Ez nem akadályozza annak, hogy a kikötők – a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően – révkalauzolási engedélyt adjanak ki olyan hajóskapitányok számára, akiknek tapasztalata és helyismerete lehetővé teszi, hogy hajójukat segítség igénybe vétele nélkül a rakpartig vezessék. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy sok hajó szállít a többi hajóra, a berendezésekre, valamint a kikötői dolgozókra és a helyi lakosságra nézve veszélyes anyagot.

3.17 Az EGSZB megjegyzi, hogy a kikötőkben a kikötői illetősége szerinti állam szuverén joggyakorlóként lép fel, s ezt a jogot az irányelv nem sértheti, s ennek érdekében a kikötői hatóságra lehet bízni bizonyos hatásköröket (részvétel a terrorizmus, a szervezett bűnözés és a jogszerűtlen bevándorlás elleni harcban, amely gyakran kényszeríti a kikötőket kiadásokra és beruházásokra).

3.18 Az engedélyezésre vonatkozó új rendelkezések az ésszerűsügből és a józan eszből indulnak ki, bár a közbeszerzési feltételek megszabásakor tekintetbe kellene venni a helyi körülményeket és sajátosságokat is. Ugyanakkor nem vitatható az átláthatóság és az elkülönítettség követelményének a tengeri kikötők számvitelére történő alkalmazása. Ezeket az elveket az „átláthatóságra” vonatkozó irányelv alkalmazásaként kell kezelni.

3.19 Az irányelvben pontosan meg kell határozni, hogy az engedély 8, 12 vagy 30 év után történő meghosszabbításához a kikötői szolgáltatást nyújtóknak milyen követelményeket kell teljesíteniük.

(*) Az EGSZB véleménye a kikötői szolgáltatások piacához való hozzáférésre vonatkozó európai parlamenti és tanácsi irányelvre tett javaslatról, HL C 48, 2002.2.21., 122. o.

(**) Elsősorban a 137. számú Egyezmény, amelyet számos tengerparttal rendelkező EU-tagállam ratifikált. Az egyezmény szerint ugyanazon kikötői dokkmunkásait ugyanazon nyilvántartásban kell számon tartani, s részükre elsőbbséget kell biztosítani a kikötői munkák kiosztásakor.

3.20 Végeredményben úgy tűnik, hogy a javaslat fő célja a kikötői szolgáltatások költségének leszorítása, az EGSZB azonban úgy véli, hogy a biztonsági és környezetvédelmi normák betartása, valamint a szociális jogok szintén fontos ismérvei a kikötői központok hatékony, a szállítás gazdaságosságát, biztonságát és rendszerességét szem előtt tartó működésének.

3.21 A helyzetek, a szabályok, a nemzeti avagy helyi gyakorlatok, valamint a kezelést végző szervek és a hatóságok kötelezettségeinek rendkívüli sokfélesége miatt a kialakítandó szabályozásnak tekintetbe kell vennie az egyes kikötők sajátosságait. Minden kikötő az évek során alkalmazkodik, és az adott környezetben a neki legmegfelelőbb körülmények között működik. A működési feltételek egységesítésére való törekvés negatívan befolyásolhatja a kikötők tevékenységét.

3.22 A szubszidiaritás a javasolt jogalkotásban és a kikötők fejlesztésére irányuló politikák helyi koherenciája fontosabb az EGSZB számára, mint az irányelvjavaslat által előnyben részesített és az egyöntetűséget célzó rendelkezések. A kikötők között – méretben és jellegben – jelentős különbségek vannak. Az egy bizonyos kikötőben tevékenykedő szolgáltatók túlzott versenye felesleges beruházásokat és pazarlást, szociális területen pedig visszalépést eredményezhet.

3.23 A szubszidiaritás és az arányosság elveinek megfelelően a nemzeti trösztellenes hatóságok és az auditáló intézmények elvégezhetnék az átvilágítást azokban az esetekben, amikor a kikötői hatóságok – gazdaságilag indokolatlanul vagy közszolgáltatási érdek nélkül – saját irányításuk alá vonnák a kikötői szolgáltatásokat, illetve figyelmen kívül hagynák az átláthatóság elveit vagy a számviteli szabályokat. Jobb lenne, ha a verseny vagy az állami támogatások terén alkalmazott közösségi fellépések a kivételes esetekre szorítkoznának, például arra az esetre, ha a nemzeti versenyügyi hatóságok és a regionális vagy nemzeti számvevőszékek a hatályos közösségi jog szempontjából nem gyakorolják megfelelően ellenőrzési jogukat.

3.24 Az állami támogatások tekintetében – az Európai Bizottság jelenlegi állami támogatásokra vonatkozó jogértelmezése miatt – felvetődik bizonyos, a hozzáférés és más műveletek (kotrás, csatorna- és medenceépítés) biztosítását szolgáló költségeknek a helyi adófizetőkre vagy az ország adófizetőire történő áthárításának kérdése.

3.25 A lakosságot csak közérdek esetén szabad terhelni, nem pedig a (nemzeti vagy nemzetközi) felhasználók költségeinek csökkentése érdekében, s különösen nem a legjelentősebb tengeri kikötők esetében; az általános érdek meghatározásában pedig a demokratikus berendezkedés és nem a piac az illetékes.

4. Következtetések

4.1 Az irányelvtervezet jelenlegi megfogalmazásánál jobbnak tűnik egy olyan, sokkal kevésbé részletes keretirányelv, amely megfelelő teret biztosít a szubszidiaritás számára. Elégségesnek tűnik az átláthatóságról, illetve a közbeszerzésekről szóló vonatkozó jogszabályok alkalmazásának megemlítése a kikötői szolgáltatásokra való alkalmazásuk részletezése helyett. A közösségi keret nem sértheti a kikötő kezelésének arra vonatkozó előjogát, hogy a rá ruházott hatáskörben a közérdek védelmét képviselje.

4.1.1 Az említett keretirányelv semmilyen szempontból nem érintheti a tagállamok szociális, munkajogi, közegészségügyi, környezetvédelmi, közbiztonsággal és közrenddel, illetve az általános értékű szolgáltatásokkal kapcsolatos jogszabályaiból eredő jogait és kötelezettségeit, valamint nem érintheti a hatályos nemzeti jogszabályok alapján létrejött kollektív szerződéseket; ezen felül figyelembe kell vennie a tagállamok nemzetközi kötelezettségeit, mint például az ILO tengeri hajózással kapcsolatos egyezményeit.

4.1.2 Az EGSZB végül sajnálatát fejezi ki az irányelvtervezet hatáselemzésének elmaradása miatt, ami ellentmond az Európai Bizottság az európai kormányzásról szóló Fehér Könyv óta a „jobb jogalkotás” érdekében történő kötelezettségvállalásának. Minden együttdöntési eljárást igénylő jogalkotási tervezetnek tartalmaznia kell ilyen jellegű értékelést, valamint a – főként a szociális partnerekkel folytatott – konzultációkkal kapcsolatos tájékoztatást.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

1. MELLÉKLET

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították.

1.5 pont, második sor

A következőképpen módosul:

„Mielőtt megvizsgálánánk az új irányelvjavaslat módosításainak természetét és horderejét, emlékeztetnünk kell – az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság szempontjából – néhány olyan fontosabb nehézségre, amelyekbe a kiinduló javaslat ütközött:”

Indokolás

Erre a pontosításra a szöveg világossá tétele érdekében van szükség. A megelőző bekezdésekből – amelyekben a Tanácsról és az Európai Parlentről van szó – nehezen érthető, hogy ki is az alany.

A szavazás eredménye

Mellette: 42

Ellene: 63

Tartózkodás: 3

A 3.1 pont harmadik mondatában

Módosítás a következőképpen:

„A különböző tengeri kikötők gyakorlatát és könyvvitelét – az Európai Bizottság saját hatáskörének csorbítása nélkül – a nemzeti versenyhatóságoknak...”

Indokolás

A javasolt eljárásnak figyelemmel kell lennie az Európai Bizottság meglévő jogosítványaira.

A szavazás eredménye

Mellette: 54

Ellene: 71

Tartózkodás: 5

3.1 pont

A pontot át kell helyezni a 3.17 és a 3.18 pont közé, és ennek megfelelően át kell számozni a (3) bekezdés alá tartozó pontokat.

Indokolás

A pontban található szöveg túlzottan technikai jellegű ahhoz, hogy a szöveg kezdeteként szolgálhasson. Jobban illik az említett, pénzügyi kérdésekkel foglalkozó pontok közé.

A szavazás eredménye

Mellette: 50

Ellene: 74

Tartózkodás: 10

3.4 pont

A pont utolsó mondatát el kell hagyni:

„Számos kikötő saját maga biztosítja a tengeri közlekedés számára alapvető infrastruktúra és szolgáltatások egy részét, s véleményük szerint tevékenységüknek nem is kell a kikötő tengervízi és szárazföldi körzetének, illetve a rakpartoknak az igazgatására és karbantartására szorítkoznia. Bizonyos szolgáltatások felkínálása arra alkalmas, hogy kielégítse az általános érdekeket szolgáló követelményeket vagy a kikötői hatóság törekvését a globális pénzügyi egyensúly elérésére, illetve a magánkézben lévő kikötők részvényesei számára a kiosztható jövedelem iránti igényt. ~~A kereszttámogatások tilalma gyengítené a kikötői beruházásokra való képességet.~~”

Indokolás

A kereszttámogatások megengedhetetlenek, ha azt akarjuk, hogy a kikötők tisztességes versenyt folytassanak. Mivel eltörzítják a számításoknál figyelembe veendő minimális bekerülési árat, csökkentik az átláthatóságot.

A szavazás eredménye

Mellette: 61

Ellene: 80

Tartózkodás: 6

A 3.6 pont utolsó mondata törlendő.

„Egy kikötő komplex logisztikai központ, amely változó nagyságú földrajzi és gazdasági – regionális, nemzeti vagy akár nemzetközi – kiszolgálási területet és szárazföldi közlekedési útvonalakat feltételez, s stratégiáit a vele gazdaságilag összefonódott földrajzi térség fejlődésével, a munkaerőbázissal, a megnyilvánuló gazdasági szükségletekkel és ezek alakulásával összhangban kell kidolgoznia. ~~Az EGSZB szerint a tengeri szállítás – különösen a kabotázs – érdekében előtérbe kell helyezni az intermodalitást, ám az irányelvtervezet rendelkezései jelenlegi formájukban nem adnak közvetlen választ erre az alapvető igényre.~~”

Indokolás

A kikötő által kiszolgált terület túlnyomó része nem érhető el tengeri úton. Tehát nem célszerű preferenciáról, még kevésbé pedig alapvető igényről beszélni. Inkább a belvízi hajózás mellett kellene ilyen meggyőződéssel kiállni. Egyébiránt a kabotázs ösztönzése már felmerült a „Tengeri hajópályák” elnevezésű programban.

A szavazás eredménye

Mellette: 59

Ellene: 83

Tartózkodás: 9

A 3.17 pont törlendő

„~~Az EGSZB megjegyzi, hogy a kikötőkben a kikötő illetősége szerinti állam szuverén joggyakorlóként lép fel, s ezt a jogot az irányelv nem sértheti, s ennek érdekében a kikötői hatóságra lehet bízni bizonyos hatásköröket (részvétel a terrorizmus, a szervezett bűnözés és a jogszerűtlen bevándorlás elleni harcban, amely gyakran kényszeríti a kikötőket kiadásokra és beruházásokra).~~”

Indokolás

Az Európai Bizottság javaslata már tartalmazza ezt az elgondolást. A pont ugyanakkor azt érzékelteti, hogy kompenzáció nélküli hatáskör-átruházás esetén a kikötő a költségeket nem háríthatja át ügyfeleire, ami újra csak tisztességtelen versenyfeltételek kialakulását eredményezi más kikötőkhöz képest.

A szavazás eredménye

Mellette: 55

Ellene: 84

Tartózkodás: 13

3.23 és 3.24 pont: törlendő

„3.23 Az állami támogatások tekintetében — az Európai Bizottság jelenlegi állami támogatásokra vonatkozó jogértelmezése miatt — felvetődik bizonyos, a hozzáférés és más műveletek (kotrás, csatorna és medenceépítés) biztosítását szolgáló költségeknek a helyi adófizetőkre vagy az ország adófizetőire történő áthárításának kérdése.

3.24 A lakosságot csak közérdek esetén szabad terhelni, nem pedig a (nemzeti vagy nemzetközi) felhasználók költségeinek csökkentése érdekében, s különösen nem a legjelentősebb tengeri kikötők esetében; az általános érdek meghatározásában pedig a demokratikus berendezkedés és nem a piac az illetékes.”

Indokolás

A kikötők kialakításával kapcsolatos költségeket a kikötői hatóságok helyett ezen létesítmények használóinak vagy részvényeseinek kell viselniük. A fenti két pont jelenlegi megfogalmazása arra enged következtetni, hogy ez nem így van.

A szavazás eredménye

Mellette: 55

Ellene: 82

Tartózkodás: 17

3.25 pont

Új 3.25 ponttal egészül ki a szöveg a következőképpen:

„Annak érdekében, hogy már tervezésük kezdetén meghatározható legyen, hogy a jövőben kikötői beruházások összegegyeztetettek-e az európai joggal, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság felkéri az Európai Bizottságot, hogy haladéktalanul tegye le az asztalra – a most vizsgált javaslatról függetlenül – az összes, a január 31-i meghallgatáson felvetett javaslatot a kikötők nemzeti finanszírozásának kérdésére, illetve azok meghatározására vonatkozóan, hogy melyek egyeztetettek össze a belső piaccal.”

Indokolás

Lásd a módosítás szövegének elejét.

A szavazás eredménye

Mellette: 59

Ellene: 85

Tartózkodás: 14

4.1 pont

A pont a következőképpen módosul:

„Jóllehet támogatja a szállításhoz kapcsolódó kikötői szolgáltatások liberalizációját, mint minden más, szállítással kapcsolatos szolgáltatást, az EGSZB úgy véli, hogy az az irányelvtervezet jelenlegi megfogalmazásánál jobbnak tűnik egy olyan, sokkal kevésbé részletes keretirányelv, amely megfelelő teret biztosít a szubszidiaritás számára. Elégészesnek tűnik az átláthatóságról, illetve a közbeszerzésekről szóló vonatkozó jogszabályok alkalmazásának megemlítése a kikötői szolgáltatásokra való alkalmazásuk részletezése helyett. A közösségi keret nem sértheti a kikötő kezelésének arra vonatkozó előjogát, hogy a rá ruházott hatáskörben a közérdek védelmét képviselje, anélkül azonban, hogy ezáltal veszélyeztetné a tisztességes versenyt és az átláthatóságot.”

Indokolás

Ezen a ponton nem volt véleménykülönbség a tanulmányozó csoporton belül, és a javasolt módosítás jól jelzi, hogy milyen keretben olvasandók megjegyzéseink és következtetéseink. Nem használhatjuk a közérdeket eszköznek ahhoz, hogy mintegy szabad kezdet kapva teljesen megbénítsuk az EU két alapelvének megvalósítását, melyek a következők: versenyegyenlőség és átláthatóság.

A szavazás eredménye

Mellette: 61

Ellene: 86

Tartózkodás: 12

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „A civil társadalom hozzájárulása az EU és Oroszország kapcsolatához”

(2005/C 294/07)

2004. július 1-jén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Működési Szabályzatának 29. cikke alapján eljárva úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: A civil társadalom hozzájárulása az EU és Oroszország kapcsolatához.

Az EGSZB tárgyi munkájának előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2005. május 20-án elfogadta (Előadó: **Filip Hamro-Drotz**).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 419. plenáris ülésén (a július 13-i ülésnapon) 109 szavazattal, 2 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. A vélemény megfogalmazásának okai:

1.1 Az Orosz Föderáció, mely kulcsfontosságú nemzetközi szerepet tölt be, az EU stratégiai partnere. Az EU bővítése rávilágít az EU és Oroszország – mint szomszédok – együttműködésének jelentőségére, továbbá a lehető legjobb kapcsolatok kiépítése az EU és Oroszország között a demokrácia közös európai értékeinek fejlesztése, valamint az emberi és polgári jogok tiszteletben tartása keretében mindkét fél alapvető érdeke.

1.2 A társadalmi fejlődés, az életfeltételek javítása, a jogállamiság megeremtése, a kiszámíthatóbb üzleti környezet és feltételek biztosítása, valamint a piacgazdaság kiépítése mind elszánt fellépést kíván. Bár Oroszország vezetése formálisan kinyilvánította az ilyen célkitűzések melletti elkötelezettségét, a megvalósításukhoz vezető előrehaladás és a mindennapi életben tapasztalható valós helyzet még messze elmarad az orosz társadalom és a nemzetközi közösség elvárásaitól. A jelenlegi orosz vezetők magatartása többek közt a gazdaság szereplőivel, illetve a médiával szemben az EGSZB szemében nem támasztja alá a hatóságoknak a demokrácia előmozdítására és a civil társadalom megerősítésére vonatkozó szándéknyilatkozatát. A jelenlegi oroszországi fejlődési tendenciák aggodalomra adnak okot – és nem csak az állampolgárok számára. Oroszország egyértelműen lelépett a demokrácia útjáról, a média állami irányítás alatt áll, az orosz hadsereg a nemzetközi kötelezettségvállalások ellenére sem hagyta el Moldvát és Grúziát, a bírói testületek pedig politikai érdekeket szolgálnak. Ilyen körülmények közt igen nehéz szervezett civil társadalmat létrehozni.

1.3 Az EU-integráció elmélyítése – a belső piac, az egységes pénznem és az együttműködés erősítése egyre több politikai területen – történelmi jelentőségű alapvető célkitűzés, amely mellett minden tagállam – a folyamat pillanatnyilag tapasztalható visszaesése ellenére – elkötelezte magát. Az EU belső integrációjának azonban nem szabad azt eredményeznie, hogy az Unió eltávolodjon Oroszországtól és Európa többi részétől, amely nem fejlődik ugyanilyen módon, mivel ez Európa megosztottságához vezethet.

1.4 Robert Schuman francia külügyminiszter 1950. május 9-én tett nyilatkozatát az egységes Európa létrehozásáról az az elképzelés ösztönözte, mely szerint az európai integrációt arra a vágyra kell alapozni, hogy a kitűzött célok elérése érdekében egyenlő feltételek mellett dolgozzunk együtt, közös értékek,

együttértés és egy közös jövőkép alapján. Robert Schuman azt is kijelentette, hogy Európát nem lehet egy szempillantás alatt felépíteni, hanem csak gyakorlati eredmények által, és mindenekelőtt a valódi szolidaritás megeremtésével. Robert Schuman nyilatkozatának üzenete az EU és Oroszország kapcsolatára, és az együttműködésük fokozására tett erőfeszítésekre is érvényes.

2. A civil társadalom hozzájárulása az EU és Oroszország kapcsolatához

2.1 Az EU és Oroszország kapcsolatának szorosabbra fűzéséhez az Európai Unió szervezett civil társadalmának határozott támogatására is szükség van. Ez utóbbi által tett erőfeszítések az EU és Oroszország közötti együttműködés javítására irányulnak, illetve arra, hogy ezáltal hozzájáruljanak a szervezett civil társadalom és az oroszországi demokrácia struktúráinak kiépítéséhez.

2.2 Fontos azoknak az új EU-tagállamoknak a tapasztalata, amelyeknél tíz esztendő alatt sikeresen befejeződött a poszt-kommunista átmenet, ezért ők többlettértékkel gazdagíthatják az EU és Oroszország közötti együttműködést. Különösen a civil társadalom szereplői (a civil szervezetek) játszhatnak jelentős szerepet ezekből az országokból a demokratizálódás, valamint az emberi és polgári jogok területén Oroszországban.

2.3 Az Európai Gyáriparosok és Munkáltatók Szervezeteinek Szövetsége (UNICE) már évek óta a gazdasági kapcsolatok fejlesztését célzó javaslatokat és véleményeket terjeszt elő. Az EU és Oroszország üzleti vezetői rendszeresen megvitatják ezt a kérdést az úgynevezett EU és Oroszország Gyáriparosainak Kerekasztala keretén belül, és kifejtik álláspontjukat az EU–Oroszország csúcstalálkozókon. Az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ) a csúcstalálkozók alkalmával ugyancsak hangot ad véleményének, és 2004-ben az Orosz Szakszervezetek Szövetségével (FNPR) együtt közös levelet fogalmazott meg az Európai Bizottság elnöke és az orosz elnök számára, melyben azt javasolták, hogy az európai uniós és az orosz szakszervezeti szövetségeknek az EU és Oroszország Gyáriparosainak Kerekasztalához hasonló szerepet kellene betölteniük. A civil társadalom más szereplőinek is megvan a maguk kialakított módja nézeteik kifejtésére az EU és Oroszország kapcsolatainak alakulásáról a saját szektoraikban. A társadalom még kevésbé szervezett Oroszországban, a civil szervezetek lassan fejlődnek és szerepük is korlátozott.

2.4 Az EGSZB a maga részéről az utóbbi években számos véleményt bocsátott ki az EU és Oroszország kapcsolatairól, melyekben az orosz civil társadalom működéséről is szólt. A legfontosabb vélemények felsorolása az 1. lábjegyzetben található. Az említett véleményekben foglalt ajánlásokat és eredményeket jelen véleményben figyelembe vettük, bár konkrétan egyik véleményre sem hivatkozunk⁽¹⁾. E munka során az EGSZB közvetlen kapcsolatot alakított ki az orosz civil társadalom sok szereplőjével.

3. Ajánlások

3.1 Az EU-nak integráltabb politikát kell elfogadnia Oroszországgal kapcsolatban, és ezt a gyakorlatban is foganatosítania kell

3.1.1 Az EU és Oroszország közötti együttműködés következetes fejlődését hátráltatja, hogy az egyes tagállamok Oroszországgal kötött kétoldalú megállapodások keretében saját érdekeiket helyezik előtérbe, még az olyan kérdésekben is, melyek igazgatása az EU hatáskörébe tartozik. Természetesen semmiképp sem szabad korlátozni a konstruktív és nyílt kétoldalú kapcsolatokat az egyes tagállamok és Oroszország között azokon a területeken, amelyek nem tartoznak az EU hatáskörébe. Éppen ellenkezőleg, az ilyen kétoldalú, regionális és ágazati tevékenységek igen fontosak, és az ezekről való gondoskodás minden EU-tagállam saját feladata.

3.1.2 Annak érdekében, hogy az EU és Oroszország együttműködése pozitív eredményeket hozzon, az EU civil társadalmának előrelátóbb álláspontot kellene elfogadnia az önszerveződés gyakorlatának kölcsönös megosztása és az orosz civil társadalombeli szolidaritási hálózatok újjáélesztésének elősegítése terén. Az Európai Unió az orosz civil társadalom, tehát Oroszország szolgálatába állíthatja mindazt, ami gazdaságát alkotja, azaz sokszínűségét, társadalmi szerveződési formáinak sokféleségét, valamint azt a demokratikus, társadalmi és kulturális elterjedési formát, mely ebből a sokszínűségből és pluralitásból fakad. Minden tagállamnak a közös célok elérésén kell munkálkodnia, mely feladat még nagyobb jelentőséget nyert a bővítést követően. Ugyanilyen nyilvánvaló, hogy egy nyílt, lényegre törő megközelítés a legjobb módja annak, hogy az EU és Oroszország közötti együttműködés fejlődése eredményes legyen. Az EU-nak fokoznia kellene az Oroszországnak nyújtott technikai támogatást annak érdekében, hogy az stabil, demokratikus és virágzó országgá váljon. Felül kellene vizsgálni a meglévő technikai segítségnyújtási programok szerkezetét. Haladást leginkább kis, ám határozott lépésekkel lehet elérni.

⁽¹⁾ Az EU és Oroszország, Ukrajna és Belorusszia közötti kapcsolatok (1995); TACIS – Technikai Segítségnyújtás a Független Államok Közösségének és Mongóliának (1998); Az Európai Unió kapcsolata a Balti-tenger menti országokkal (1998); Az északi dimenziók és kapcsolatok Oroszországgal (1999); Az északi dimenzió: Cselekvési terv az északi dimenzióért az Európai Unió külpolitikájában és határokon átnyúló intézkedéseiben 2000–2003 (2001); EU–Oroszország stratégiai partnerség: Melyek a következő lépések? (2002); Szélesebb Európa – Szomszédság: A keleti és déli szomszédainkhoz fűződő viszony új keretrendszer (2003).

3.2 A menetrendekkel ösztönözni kell egy dinamikus megállapodás előkészítését az EU és Oroszország között

3.2.1 Az EU és Oroszország menetrendek alapján bővíti és mélyíti kapcsolatait a négy közös térség elérése érdekében. Ezek a következők: 1) közös gazdasági térség 2) a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének közös térsége 3) a külső biztonság területén történő együttműködés közös térsége 4) közös kutatási, oktatási és kulturális térség. A menetrendek mintegy 400 olyan intézkedésről tesznek említést, melyeket a következő néhány év során foganatosítani kell. Az EGSZB ezt kiváló megközelítésnek véli, és hangsúlyozza, hogy az EU-nak fokoznia kell erőfeszítéseit annak érdekében, hogy nyílt és széles körű politikai, gazdasági és társadalmi kapcsolatok alakuljanak ki Oroszországgal.

3.2.2 A menetrendeknek számos olyan aspektusuk van, amely a civil társadalmat érinti: például a szabályozással kapcsolatos és a gazdasági párbeszéd számára kiemelt szektorok; a verseny, a beruházások és a kereskedelem elősegítése; a régióközi és határokon átnyúló együttműködések; a környezetvédelem; az emberek közötti kapcsolatok kialakítása; a személyek mozgása; ifjúságpolitika; együttműködés a polgári védelem terén; kutatás és oktatás; a közlekedési hálózatok fokozatos integrálása.

3.2.3 Az EGSZB arra ösztönzi az EU-t és Oroszországot, hogy késedelem nélkül hajtsák végre a menetrendeket. Tartalmuk folyamatos frissítést igényel annak érdekében, hogy minél inkább kivitelezhetőek legyenek, megvalósításukat pedig mindkét oldalon éves szinten felül kell vizsgálni. Mind az EU-nak, mind Oroszországnak pontosan meg kellene határozni a végrehajtásukért felelős szerveket. Az EGSZB a maga részéről kész aktívan hozzájárulni ehhez a folyamathoz – az általa kiadott vélemény folytatásaként – a civil társadalmat érintő szférákban. Ezért szándékában áll, hogy a menetrendek tartalmával és végrehajtásával kapcsolatban javaslatokat terjesszen elő, és továbbfejlessze közvetlen kapcsolatait az orosz civil társadalom jelentősebb szereplőivel (lásd a 3.4.3. és a 3.5.5. pontot).

3.2.4 Az EU és Oroszország között az 1990-es évek első felében létrejött partnerségi és együttműködési megállapodás első tízéves időszaka, amennyiben bármelyik fél úgy kívánja, 2007-ben lejár. A négy közös térség létrehozására irányuló menetrendek egy stratégiai partnerségen alapuló, új, modern EU–Oroszország megállapodás alapjául kell, hogy szolgáljanak. Ösztönözni kell Oroszországot az áruk és szolgáltatások kereskedelmében továbbra is meglévő akadályok megszüntetésére, továbbá a befektetések számára egy jól működő szabályozási keret biztosítására, hogy az EU és Oroszország megkezdhesse egy szabadkereskedelmi megállapodás felvázolását, mely Oroszország piactudományi helyzetén és WTO-tagságán alapul.

3.2.5 Az EU-nak és Oroszországnak a regionális együttműködés – az északi dimenzió (közte a balti-tengeri és az északi-sarki együttműködés) és a fekete-tengeri együttműködés – hasonló módon történő átalakításán is munkálkodnia kellene. Az EGSZB örömmel jegyzi meg, hogy ezt az aspektust is megfelelő módon figyelembe vették a menetrendekben, és további intézkedéseket sürget a regionális együttműködések fejlesztésére az EU–Oroszország kapcsolatok részeként.

3.3 A civil társadalom szerepét meg kell erősíteni az EU és Oroszország együttműködésére vonatkozó menetrendekben

3.3.1 Az EU–orosz kapcsolatok fenntartható módon való erősítése csak korlátozott maradhat, ha a felek tevékenységét nem a közös elvek vezénylik, mint például az egyéni felelősség, a jogállamiság, az egyén és a tulajdon tiszteletben tartása, az emberi jogok (pl. a média szabadsága, szabad választások rendezése, politikai pluralizmus, egyenlő esélyek és kisebbségi jogok), az átláthatóság, a tisztesség, az emberi méltóság, az egyenlőség és szólásszabadság, az önszerveződéshez való jog és a munkavállalók alapvető jogai, stabil ipari kapcsolatok és megfelelő szociális védelem. Nem lesz közös alapja az együttműködésnek és a kölcsönös egyetértésnek, míg ezek az értékek tartósan be nem épülnek az orosz társadalmi-gazdasági és politikai élet alapjaiba.

3.3.2 Az EGSZB a menetrendek átfogó céljait relevánsnak látja. Örömmel jegyzi meg, hogy a menetrendek közül háromban (a külső biztonság közös térsége, a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének közös térsége, közös kutatási, oktatási térség, ezen belül kulturális szempontok) a közös értékek fontosságát alapvető feltételként hangsúlyozták.

3.3.3 Az, hogy mi történik ezeken a területeken Oroszországban, kihatással lesz az EU és Oroszország közötti együttműködés megerősítésére. Az EGSZB szerint nagy hangsúlyt kellene fektetni ezekre a kérdésekre a menetrendek megvalósítása során. Erősen hiszi, hogy a menetrendeket ki kellene egészíteni konkrétabb lépésekkel, melyek olyan közös értékek elérésére irányulnak, amelyek alapvetők egy működő civil társadalom kialakításához.

3.3.4 Fontos az olyan környezet megteremtése Oroszországban, ahol a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom más szereplői függetlenül tevékenykedhetnek, és teljes bizonyossággal részt vehetnek az őket is érintő szociális és gazdasági döntések előkészítésében. Ehhez nyílt párbeszéd és hálózatépítés szükséges, ami pedig független médiát kíván. Ugyanakkor kívánatos a legfontosabb nemzetközi megállapodások, mint például az ILO alapvető munkaügyi normáinak gyakorlatban történő megvalósítása is.

3.3.5 A civil társadalom működésének előfeltétele, hogy az orosz gazdasági és társadalmi szereplők magas fokú reprezentatív jelleggel rendelkezzenek, függetlenek legyenek, és képesek legyenek konstruktív, átlátható és szakszerű párbeszédet folytatni a hatóságokkal és más társadalmi szereplőkkel.

3.3.6 Az EGSZB üdvözli, hogy 2005 tavaszán az EU és Oroszország között elindultak a konzultációk a második közös térség keretén belül az emberi jogokról és az ehhez kapcsolódó többi jogról, például a kisebbségek jogairól. Ezekben a konzultációkon fel kellene vetni a nemzeti és helyi önmeghatározás kérdésének megoldását és a konfliktust eredményező módszerek elkerülését (lásd: Csecsenföld), melyek Oroszország népeire veszélyt, az EU polgáira nézve fenyegetést jelentenek.

3.3.7 Az évek során az EU bebizonyította, hogy harmadik országokban is képes alapvető változásokat elérni a párbeszéd segítségével, és ez kell, hogy legyen a célja az Oroszországgal való párbeszédnek is. Az Európa Tanács és az EBESZ ezekben

az ügyekben természetesen kulcsszerepet játszik. Az EGSZB elégedetten jegyzi meg, hogy az EU és Oroszország megállapodott a menetrendekkel kapcsolatban, hogy erősítse együttműködésüket ezeken a fórumokon.

3.3.8 Az EU és Oroszország kapcsolatainak fejlesztéséhez EU megfelelő pénzügyi támogatására is szükség van. Jobban ki kellene használni a TACIS-t és egyéb forrásokat a civil társadalom, az oktatás és a független média fejlesztésére, és erről nem szabad megfeledkezni az Európai Szomszédsági és Partnereségi Eszköz (ENPI) tervezése során sem. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság terjesszen elő javaslatot arról, hogy az orosz civil társadalom miképpen hasznosíthatná még jobban az EU idevonatkozó eszközeit.

3.4 A civil társadalmi szereplőknek megfelelő szerepet kellene adni az EU és Oroszország együttműködésére vonatkozó menetrendek megvalósításában

3.4.1 Az EU hangsúlyozta, hogy az EU–orosz kapcsolatok kiépítése során a cél minőségileg fenntartható megoldások és előremutató lehetőségek felkutatása. Ehhez a civil társadalom különböző résztvevőinek álláspontját figyelembe kell venni, ezért olyan fontos, hogy Oroszországban kiépüljön a civil társadalom.

3.4.2 Az EGSZB a hiteles civil társadalmi szereplők szerepének fokozását ajánlja az EU és Oroszország együttműködési mechanizmusában, mégpedig a partnerségi és együttműködési megállapodás (PCA) 93. cikke értelmében felállított konzultatív bizottság segítségével. Ez lehetővé tenné a szakértelem legmesszebb kiaknázását az EU és Oroszország együttműködésében. A hasonló megállapodások pozitív tapasztalatot mutattak az EU-nak a Földközi-tenger menti országokhoz, Indiához, Latin-Amerikához és az AKCS-országokhoz fűződő viszonyában is. Az EGSZB tudomása szerint Oroszországban is számos szereplő van, amely képes hozzájárulni e cél eléréséhez.

3.4.3 Az EGSZB célja, hogy jelentős szerepet játsszon annak megtalálásában, hogy a civil társadalom miként vonható be az EU–Oroszország együttműködésébe. Az EGSZB azon szándékát, mely szerint erősíti kapcsolatait a 3.2.3. és 3.5.5. pontban említett fontosabb orosz civil társadalmi szereplőkkel, a belátható jövőben tanácsadó fórummá kellene szélesíteni a formális EU–Oroszország együttműködés keretén belül.

3.5 Tovább kell erősíteni az együttműködést az EU és Oroszország civil társadalmi között

3.5.1 Az elmúlt években néhány érdekcsoport – többek között a szakszervezeti mozgalom, a fogyasztók, a munkaadók és a mezőgazdasági termelők, továbbá a civil társadalom egyéb csoportjai – már kialakított kapcsolatokat orosz megfelelőikkel, mind uniós, mind kétoldalú szinten. Az orosz szervezetek is gyakran vesznek részt saját szakterületükön nemzetközi együttműködésben. A cél a közvetlen kapcsolatok kialakítása, a hálózatépítés, a kölcsönhatás, valamint a tapasztalatok és a tudás cseréje az egyszerű polgárok között. A civil társadalmi együttműködés fő céljai közé kell, hogy tartozzon a bizalmon alapuló kapcsolatok növelése az EU és Oroszország között.

3.5.2 Ezeket a kapcsolatokat azonban változatosabbá kell tenni és fejleszteni kell, mivel számos orosz szervezetnek nincs megfelelő kapcsolata egymással és a más országbeli hasonló szervezetekkel. Az EGSZB arra buzdítja a szervezett civil társadalom összes szereplőjét, hogy erősítsék és szélesítsék együttműködésüket orosz partnereikkel az őket érintő területeken. Az EU-nak pedig a maga részéről lépéseket kellene tennie ezen együttműködés elősegítése érdekében.

3.5.3 Az EU-tagállamoknak fokozniuk kell erőfeszítéseiket a civil társadalmi szervezetek bevonására közös projektek életre hívásába, oktatási és csereprogramok előmozdításába ennek keretén belül, valamint közös gazdasági projektek elindításába. Az EU-tagállamok kormányainak több információt kellene nyilvánosságra hozniuk ezekről a projektekről, és fel kellene készíteniük a civil társadalom szereplőit ilyen projektek készítésére.

3.5.4 Fontos lenne ezenkívül kapcsolatokat kialakítani Oroszország minden részével, Kalinyingrádot is beleértve. A Régiók Bizottságának az EU és Oroszország közötti regionális együttműködés fejlesztésére vonatkozó javaslatai ⁽¹⁾ nagyon is helyénvalóak ebben a tekintetben. Az EGSZB támogatja ezeket a javaslatokat, és azt ajánlja, hogy az Állandó Partnerségi Tanács kezelje kiemelt napirendi pontként ezt a témát.

3.5.5 Az EGSZB kihasználja helyzetét, és támogatást nyújt az EU és Oroszország szervezett civil társadalmi közötti kapcsolatok fejlesztésében. Az ebbe az irányba tett első lépés lehetne szervezett kapcsolatok és közös műhelyek stb. megrendezése különböző témákban az orosz partnerekkel (pl. gazdasági reformok és foglalkoztatás, a társadalombiztosítási rendszerek reformja, a szociális párbeszéd fejlesztése Oroszországban, a civil társadalom szereplőinek bevonása az EU–Oroszország együttműködésbe). Ennek célja az lenne, hogy idővel rendszeres és intenzívebb együttműködés alakuljon ki a két oldal között. Ezt a megfelelő időben tovább kellene fejleszteni az EU–Oroszország együttműködést erősítő tanácsadó fórummá (lásd a 3.2.3. és a 3.4.2–3.4.3. pontokat is).

3.6 *Támogatni kell az Oroszország és szomszédai, illetve ezen országok civil társadalmi szereplői közötti együttműködést.*

3.6.1 Fontos, hogy Oroszország és a szomszédos kelet-európai országok – például Oroszország és Ukrajna, illetve Moldávia és Fehéroroszország – közötti kapcsolatok is megszi-

lárdujanak, miközben az EU megerősíti kapcsolatait kelet-európai szomszédjaival. Szorosabb kapcsolatokra és intenzívebb egymásra hatásra van szükség mind politikai, mind gazdasági, mind társadalmi kérdésekben ahhoz, hogy javuljon az európai együttműködés. Az EGSZB szerint az EU-nak szomszédügyi és partnerségi politikája keretében támogatnia kellene ezt a folyamatot.

3.6.2 Az EGSZB javasolja a civil társadalmi szereplők határon átnyúló kapcsolatainak ösztönzését is. A maga részéről már tett intézkedéseket az ilyen jellegű párbeszéd fokozására, és erről az Európai Bizottság felé rendszeres jelentések benyújtását tervezi.

3.7 *Támogatni kell az EU és Oroszország közötti, határon átnyúló mobilitást*

3.7.1 A jó közlekedési kapcsolatok és a kényelmes utazás a határon átnyúló mobilitás elengedhetetlen feltételei. Az EGSZB támogatja a közlekedési kapcsolatok fejlesztését és integrálását, amihez mind az EU, mind pedig Oroszország részéről az infrastruktúra és a logisztika javítására irányuló beruházásokra van szükség. Ebbe a tevékenységbe nagyobb mértékben kellene bevonni a nagyobb nemzetközi finanszírozó szervezetet, mindenekelőtt az EBB-t és az EBRD-t.

3.7.2 Az EGSZB örömmel jegyzi meg, hogy az emberek közötti kapcsolatok elősegítését és az EU és Oroszország közötti utazást a menetrendek – például a közlekedési hálózatok integrálásával, legális határátlépéssel, vízumkönnyítési intézkedésekkel és a visszafogadás elveivel – elősegítik. A határ menti megállapodások a zökkenőmentes határokon átnyúló mobilitás építőelemei.

3.7.3 A jelenlegi vízumügyintézés lassú és költséges, és küszöböt, vagy még inkább akadályt állít az idegenforgalom és a civil társadalmi szereplők, köztük a fiatalok és diákok szorosabb határon átnyúló kapcsolatai elé. A vízummal és munkavállalási engedéllyel kapcsolatos ügyintézés egyszerűsíteni kell, ez hozzá fog járulni a határon átnyúló mobilitás és kapcsolatok ösztönzéséhez. A fentiekből következően fontos, hogy az EU és Oroszország között a vízumkönnyítés tárgyában jelenleg folyamatban lévő tárgyalások a lehető leghamarabb, mindkét fél számára kielégítő eredményt hozzanak.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ CdR 105/2004

*Függelék***az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez**

- A. A plenáris ülésen az alábbi módosító indítvány elvetésre került, azonban a leadott szavazatok legalább egynegyedét megszerezte.

1.3. pont

Törlendő.

Indokolás

A vélemény 1.1. pontja már kijelenti, hogy az Orosz Föderáció az EU stratégiai partnere. Ez megfelelően kifejezi az 1.3. pont tartalmát.

A szavazás eredménye:

Mellette: 33

Ellene: 64

Tartózkodás: 8

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „REACH – Vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályok”

(2005/C 294/08)

2004. december 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Elnöksége úgy határozott, hogy a Működési Szabályzat Végrehajtási Rendelkezései 29. cikke alapján kiegészítő véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: „REACH – Vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályok”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott szekció véleményét 2005. június 16-án elfogadta. (Előadó: Paolo BRAGHIN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13-án tartott 419. plenáris ülésén 52 szavazattal 2 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Előzetes megjegyzés

1.1 A Vegyi Anyagok Európai Ügynöksége felállítását és a vegyi anyagok bejegyzésének, minősítésének, engedélyezésének és korlátozásának eljárási módját rögzítő rendeletre készült javaslat⁽¹⁾ közzététele átfogó vitát indított, amelyben részt vettek az európai intézmények, a nemzeti szintű hatóságok, a vegyipar és más ipari ágazatok, valamint a szakszervezetek és számos nem kormányzati szervezet.

1.2 A vita során az EGSZB előző véleményének⁽²⁾ több pontja is figyelmet keltett – különösen a következő három:

- további tanulmányok szükségessége a következők mérlegelésére: mik a javaslat megvalósításának következményei az ipar egyes ágazataiban; vitatható anyagok milyen mértékben és milyen következményekkel vonhatók ki adott esetben a piacról; hogyan alakíthatók ki stratégiai partnerségek kísérleti projektekhez a megvalósítás bevezetésére és az új tagállamokra gyakorolt hatások felmérésére;
- a vállalatokat terhelő kötelezettségek egyszerűsítésének és a költségek mérséklésének szükségessége, hogy elkerüljük a versenyképesség csökkenését és a gazdasági tevékenység áthelyezését, mindezt azonban anélkül, hogy veszélyeztetnénk az egészség- és környezetvédelem elsőbbséget élvező célkitűzését;
- az Ügynökség jelentősebb és pontosabban értelmezett szerepének lehetősége, és annak biztosítása, hogy minden érintett szereplő megfelelő módon képviseltesse magát.

1.3 Két, az Európai Bizottság és az UNICE-CEFIC közös szándéknyilatkozatának keretében elkészített tanulmány nagyban hozzájárult a specifikus ipari ágazatok problematikájának jobb megértéséhez. Ezekből a hatásvizsgálatokból kiderül, hogy a kezdetben hangoztatott félelmek némelyike túlzottnak bizonyult ugyan, de még mindig vannak fenntartások, amelyek indokolják a hathatós és koherens rendszer érdekében teendő további erőfeszítéseket.

⁽¹⁾ COM(2003) 644 final, 2003.10.29.

⁽²⁾ HL C 112., 2004.4.30.

1.3.1 A KPMG gazdasági tanácsadó cég tanulmányának (*Business Impact Case Study*⁽³⁾) legfontosabb megállapításai a következők:

- Nincs elegendő bizonyíték arra, hogy a REACH nyilvántartási követelményei következtében a nagyobb mennyiségben előforduló anyagokat a visszavonás veszélye fenyegetné. A 100 tonnánál kisebb mennyiségben előállított anyagokat fenyegeti leginkább az a veszély, hogy a REACH követelményei miatt kevésbé vagy egyáltalán nem nyereségesé válnak. A 152 részletesen kiértékelt anyagból mindössze 10 anyagot fenyegethet a kereskedelemről történő kivonás, mivel kevésbé vagy egyáltalán nem nyereségesé váltak.
- Nincs elegendő bizonyíték arra vonatkozóan, hogy a későbbi felhasználók a számukra legnagyobb technikai fontosságú anyagok visszavonásával találnák szembe magukat. Ezeket az anyagokat nyilvántartásba fogják venni, néha a kereskedelmi veszélyeztettség ellenére is.
- A vegyi szállítók egyszeri regisztrációs költsége bizonyos esetekben jelentős lehet, és a terméksála racionalizálását eredményezheti. Ez a következmény főként azokat az anyagokat érintené, amelyeket a vegyi szállítók nem tekintenek technikailag lényegesnek az ügyfelek számára;
- Amennyiben számos anyag kivonásra kerülne a kereskedelemről, jelentősen megemelkedhetnek az újrakeveréssel járó terhek és költségek, valamint a műszaki átállás költségei (nem utolsó sorban a szükséges tanulmányok, tesztek és a felhasználók érvényesítési eljárásai miatt)
- A vállalt költségek az esetek többségében abszorbeálhatók vagy átháríthatók, azonban ez nehezebb lehet a KKV-k számára;
- A REACH hatása az innovációra még bizonytalan. Nincs bizonyíték arra, hogy – a tanulmányban vizsgált esetekben – a kutatás és fejlesztés (K+F) erőforrásait automatikusan más célra fordítanák a REACH-nek köszönhetően, és a K+F-re fordítható források megemelése sem várható.

⁽³⁾ KPMG, Business Impact Case Study REACH, 2005. április 28.

- A vállalatok a REACH következő üzleti előnyeit állapították meg: jobb tájékoztatás az anyagok tulajdonságairól és a készítmények veszélyes összetevőiről, egyszerűbb kockázatkezelés és az anyagportfolio racionalizálása;
- Aggodalomra adhat okot a speciális megvalósíthatóság és az információk titkosságának kérdése. Aggodalmuknak adtak hangot az anyagkeverők (*formulators*) és a termelési folyamatban később elhelyezkedő felhasználók arra vonatkozóan, hogy a vegyi termelők esetleg nem akarnak feltüntetni egyes alkalmazásokat a nyilvántartási dokumentumukban.
- A szerves anyagok (különösen a nyersanyagok) felhasználóinak részletesebb magyarázatra van szükségük a REACH keretében történő bejegyzés rendelkezéseivel kapcsolatban.

1.3.2 Az új tagállamokról készült tanulmány⁽⁴⁾ megállapítja, hogy a REACH ismerete egyelőre behatárolt, majd a következő kritikus pontokra tér ki:

- Csak néhány esetben állapítható meg, hogy a költségek jelentős növekedésével kell számolni;
- Lehetséges, hogy a specifikus esetekben fellépő közvetlen költségek a forgalomhoz képest rendkívül magasak lesznek, vagy jelentősen szűkítik a haszont;
- Egyes anyagok veszélyeztetettnek tekintendők (mivel a velük elérhető árak már most szűk);
- Az intézkedések azokat a vállalatokat sújtják majd legjobban, amelyek az Európai Uniótól keletre fekvő piacoktól függenek.

1.4 A fent említett tanulmányok megállapításai és a jelenlegi vita rávilágítottak néhány, az érintett gazdasági szereplők véleménye szerint döntő jelentőségű szempontra. Kiegészítő véleményével az EGSZB – szoros együttműködésben a Tanács és az Európai Parlament folyamatban lévő munkájával – e vitához kíván hozzájárulni.

2. A bejegyzés kritériumai és a határidők

2.1 A rendeletjavaslat megszünteti az eddigi, valóságtól elrugaszkodott különbségtételt a „régibb anyagok” (minden olyan vegyi anyag, amelynek a piacon való jelenlétét 1981 szeptemberében bejelentették) és az „új anyagok” (az imént említett időpont után kereskedelmi forgalomba került anyagok) között. Bejegyzési kötelezettséget vezet be a tiszta állapotban vagy készítményekben (5.cikk) lévő olyan anyagokra, amelyek évi egy tonnányi vagy annál nagyobb mennyiségben kerülnek előállításra vagy behozatalra (5. cikk (1) bekezdés, második albekezdés). Azt az alapelvet is rögzíti, mely szerint csak bejegyzett vegyi anyagokat szabad a Közösségben előállítani, illetve a Közösségbe behozni (19.cikk (1) bekezdés).

2.2 Átmeneti szabályozás érvényes arra a nemrégiben előállított, vagy a belső piacra behozott mintegy 30 000 vegyi anyagra, amelyek esetében a bejegyzési kötelezettség az adott vállalat által előállított vagy behozott mennyiség függvényében, fokozatosan kerül bevezetésre (21. cikk). Az átmeneti szabályozás kimondja, hogy a bejegyzési kötelezettség nagyobb (évi 1000 tonnát meghaladó) mennyiségek és a jelenleg CMR-nek⁽⁵⁾ minősített, 1. és 2. kategóriás veszélyes anyagok

esetében három év múlva, évi legkevesebb 100 tonnás mennyiségek esetében hat év múlva, míg évi legkevesebb 1 tonnás mennyiségek esetében tizenegy év múlva lép érvénybe.

2.3 Ezt a mennyiségfüggő megközelítést több okból is sokan megkérdőjelezték. Elsősorban azért, mert a bejegyzési folyamatban így nem lehet az adott anyag valós veszélyességének megfelelő időrendi sorrendet alkalmazni. Igaz, hogy az anyagok veszélyességi sorrendbe állítása tudományos és gazdasági szempontból indokoltabb lenne, de a sorrend megállapításához iteratív eljárásra lenne szükség az inherens veszély (*hazard*) és a kitétséggel kapcsolatos kockázatok (*exposure*) felmérésére, hogy elkészülhessen az értékelés (*assessment*), amelynek alapján a kockázat kezelhető (*risk management*).

2.4 Ezért az EGSZB úgy véli, hogy bár (mint ez az EGSZB előző véleményéből⁽⁶⁾ is kitűnik) megközelítőleg, mégis a mennyiségfüggő sorrend a leginkább alkalmas a kitűzött célok elérésére és a jelenlegi, széles körben célszerűtlennek tartott rendszer helyettesítésére. A javasolt rendszer ugyanis a különös aggodalmat keltő anyagokat, például az 1. és 2. kategóriás CMR-anyagokat is tekintetbe veszi. Az Európai Bizottság mennyiségorientált megközelítése (a potenciális kitétség hozzávetőleges indexe) nem hagyja figyelmen kívül az inherens veszélyt, könnyebben megvalósítható, átláthatóbb és alkalmasabb arra, hogy szavatolja az érintettek kielégítő jogbiztonságát.

3. A jogszabályok egyszerűsítése

3.1 A javasolt rendelet felépítése az EGSZB véleménye szerint bonyolult és nehezen érthető. Ez az oka (legalábbis részben) felelős az érintett fél tanácsalanságának, sőt félelmének. Érintett szakmák tekinthetők elsősorban az ipar azon ágazatai, amelyek nem állítanak elő a szó szoros értelmében vett vegyi anyagokat, illetve az importőrök, a KKV-k és a termelési láncban később elhelyezkedő felhasználók, akik esetenként nem rendelkeznek sem a szükséges tudással, sem pedig a kellő műszaki felkészültséggel ahhoz, hogy szükség esetén körülírják a különleges alkalmazásokat és az azoknak megfelelő kockázatok kezelését. A terjedelmes műszaki mellékletek pedig tovább hátráltatják a REACH-rendszer alapos megértését és átfogó alkalmazását.

3.2 Következésképpen az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság az első olvasathoz készült véleményekből, illetve a benyújtott módosító indítványokból kiindulva a rendelet jobb érthetőségével is törődik, és e cél érdekében megfontolja, egyes fejezetek és cikkek áthelyezésével nem lehetne-e átszerkeszteni a rendeletet. Elsősorban az alkalmazási területet és a csoportmentességeket, valamint a bejegyzési határidőket és a mennyiségfüggő kötelezettségeket kellene pontosabb definíciókkal megvilágítani.

3.3 Ha a gyártók/importőrök az előállított mennyiségnek és az előállítási folyamatnak megfelelő kötelezettségei már egyértelműek, érthetőbbek lesznek az összetettebb szempontok is, így például az adatok közös használatának mechanizmusai, a tájékoztatási hatáskörök és eljárások a termelési folyamat különböző szakaszaiban, a termelési folyamatban később elhelyezkedő felhasználók kötelezettségei és illetőségei.

⁽⁴⁾ GBA-IPTS, Contribution to the analysis of the impact of REACH in the New European Member States, 2005. április 28.

⁽⁵⁾ Karcinogén, mutagén, illetve reprodukciót károsító anyagok (CMR).

⁽⁶⁾ HL C 112, 2004.4.30., 3.3.2. pont

3.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság javasolja továbbá, hogy azok a mellékletek, amelyek jellegüknél fogva nem képezik a jogszabályok részét (például X. melléklet), nyomtatékosan említésre kerüljenek és, következésképpen, operatív hivatkozási alapok legyenek, de a hatóságok és az érintett ágazatok szakértői együtt dolgozzák ki őket – az integrált szennyezés-megelőzésről és csökkentésről (IPPC – Integrated Pollution Prevention and Control) szóló irányelvben előírt BAT és BREF⁽⁷⁾ mintájára. Minél egyszerűbben és érthetőbben épül fel ez a szépszámú műszaki információ, annál valószínűbb a vállalatok kötelezettségeinek és ebből kifolyó költségeinek pontos megítélése. Ezen felül e megkülönböztetés segítségével gyorsabban és minden bonyolultabb eljárás nélkül alkalmazkodni lehet a technikai és tudományos fejlődéshez.

3.5 Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság erőfeszítéseit operatív iránymutatások kidolgozására az úgynevezett REACH végrehajtási tervben (RIP); egyben a javaslat megvalósíthatósága tekintetében nagy jelentőséget tulajdonít az említett eszközöknek, mivel lehetővé teszi, hogy az érintettek és a résztvevő hatóságok elmélyüljenek a témában, és alaposabban megértsék a rendszer működését.

3.6 Az EGSZB további erőfeszítéseket tart szükségesnek az ipari és szakmai szervezetek, valamint a szakszervezetek bevonása érdekében, hogy valódi helyszíni együttműködés jöhessen létre a hatóságok, vállalatok, szakmai szervezetek és szakszervezetek között – ami elősegíti a rendszer hathatós megvalósítását. Ebben az összefüggésben támogatást nyújtó struktúrák, például nemzeti szintű „helpdesk”-ek kiépítése is kívánatos, ahogy azt az Európai Bizottság éppen mérlegeli.

4. Előzetes bejegyzés

4.1 A 26. cikk előzetes bejegyzési kötelezettséget ír elő, amelynek értelmében a REACH nyilvántartási rendszerbe tartozó phase-in anyagok minden potenciális bejegyzője köteles a határidő lejártá előtt legkésőbb 18 hónappal benyújtani a kért adatokat. (Ez a határidő az ezer tonnánál nagyobb mennyiségek esetén három, az egy tonnánál nagyobb mennyiségek esetén hat év.) Az egy tonnánál kisebb mennyiségek előállítói/importőrei, illetve a termelési láncban később elhelyezkedő felhasználók önkéntes alapon hozzájárulhatnak az adatok közös használatához.

4.2 A 26. cikk (1) bekezdésében előírt adategyüttes megfelelő alap az egyes anyagokat jellemző adatok közös használatának elősegítésére, ezáltal lehetséges megállapodásokra az adatok közös átadását, valamint a szükséges kísérletek közös elvégzését illetően (amivel csökkenteni lehet a költségeket). Viszont, az EGSZB szerint, nem elegendő egy adott anyag lehetséges kockázatának megítélésére, s ezáltal arra sem, hogy a bejegyzési eljárásban új prioritási kritériumok kerüljenek kidolgozásra. Erre a célra több adatot kellene kérni és összegyűjteni, ami nem csak időben, hanem anyagi és adminisztratív téren is több ráfordítással járna, következésképpen túlterhelné a kisebb előállítókat, az importőröket, sőt az adatkezeléssel megbízott ügynökségeket is.

⁽⁷⁾ BAT (elérhető legjobb technika) és BREF (BAT-hivatkozások): ezeket a dokumentumokat az integrált szennyezés-megelőzésről és csökkentésről (IPPC - Integrated Pollution Prevention and Control) szóló 96/61/EK irányelv megvalósításában illetékes, Sevillában székelő európai IPPC-iroda dolgozta ki uniós szakértők és az érintett vállalatok bevonásával.

4.3 Az EGSZB véleménye szerint a különböző számításba jövő javaslatok közül azok részesítendőek előnyben, amelyek tiszteletben tartják az alapvető célkitűzéseket és a nemrégiben meghatározott határidőket (és ezzel elejét veszik mindenféle bizonytalanságnak és zavarnak az érintett résztvevők körében), valamint képesek csökkenteni az elvégzett esettanulmányok alapján leghátrányosabban érintett résztvevőkre háruló terheket.

5. Javaslatok egy hathatós és könnyen kezelhető REACH-rendszer érdekében

A bejegyzési eljárás hathatós működéséhez elengedhetetlen, hogy a résztvevők tájékoztatást kapjanak a következőkről:

1. a javasolt rendszerbe tartozó anyagokról;
2. az alkalmazási területről, különös tekintettel a – jelenleg a rendelet különböző cikkeiben található – kritériumok és a csoportmentességek tisztázására;
3. a kötelezettségekről, amelyek az egy adott anyag előállítói, importőrei és a termelési folyamatban később elhelyezkedő (kisüzemi és ipari) felhasználói közötti információcserével járnak;
4. az egyes anyagok bejegyzését célzó konzorciumba való tömörülés eljárásáról, ösztönzéséről és premizálásáról.

5.1 Az „anyag” kifejezés meghatározása: az elvégzett esettanulmányok megerősítették, hogy a REACH-rendszerbe tartozó (főként szerves) anyagok vonatkozásában nagy a bizonytalanság.

Az EGSZB üdvözlöi a speciális REACH végrehajtási terv (RIP) kidolgozását, amely a hatóságok és a vállalatok számára tisztázza, valójában mely anyagok tartoznak a REACH-rendszerbe.

5.2 *Alkalmazási terület:* hasznos volna, ha a szereplőknek egy áttekinthető táblázat állna rendelkezésükre, amely pontos adatokkal szolgál a mentesítést élvező anyagcsoportokról, mindenekelőtt azokról, amelyeket az érvényben lévő közösségi jog más előírásai már szabályoznak; ez garantálhatná a REACH elsődleges célját, az egészség- és a környezetvédelmet. Az EGSZB osztja azt a nézetet, mely szerint kerülendő az átfedések és a kötelezettségek ebből eredő megkettőződése, és reméli, hogy a megfelelő, pontos adatok segítségével minden még fennálló kétség eloszlik.

5.3 *Információcsere:* a REACH csak akkor hatékony, ha a termelési folyamatban előbb, illetve később elhelyezkedő szereplők között jól működik az információcsere. E információátadás nélkül a termelési folyamat előbb, illetve később elhelyezkedő szintjei felé, illetve a különböző előállító ágazatok között, lehetetlen megfelelő intézkedéseket hozni a kockázatok kezelésére és a munkavállalók, a fogyasztók, illetve a környezet védelmére. Az EGSZB támogatja azt a megközelítést, miszerint teljes mértékben elvárható, hogy az előállító/importőr szükség esetén felmérje a kitérési forgatókönyveket és a „megadott alkalmazások”-kor fellépő veszélyeket, még hozzá – két egyértelmű és a jogban, illetve az ítélkezési gyakorlatban bevett kifejezéssel élve – tisztességesen és „kellő gondossággal”.

5.3.1 Az EGSZB szerint a bejelentett és – idővel – a minősített anyagokkal kapcsolatos, az ügynökség által összegyűjtött adatokat a bizalmas információk és az üzemi titkok törlése után alapvetően minden gazdasági szereplő rendelkezésére kell bocsátani (az említett információkat – de csak és kizárólag egy adott anyagról – jelenleg mindössze az adott anyag előállítói, importőrei és felhasználói kapják meg), sőt a munkavállalók képviselői és a szakmai szervezetek rendelkezésére is, amennyiben az adatok munkájuk során hasznosnak bizonyulnak (orvosi és biztonsági szolgálat, munkavédelem).

5.4 *Közös adathasználat.* A rendeletjavaslat előírja, hogy a phase-in anyagok részvételét egy olyan fórumon, amelyen egy adott anyag összes – az előzetes bejegyzésben érintett – előállítója és importőre megoszthatja egymással információit. Az EGSZB üdvözli ezt a kezdeményezést és annak mögöttes célját, tudniillik a kísérletek (és nem csak az állatokon elvégzett kísérletek) számának minimalizálását.

5.5 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hangsúlyozza, hogy gátat kell vetni a tesztvizsgálatok kettőzésének – nem csak az állatkísérletek esetében. Célszerű lenne az állatkísérletek alternatívájaként QSAR (*Quantitative Structure – Activity Relationship*) típusú számítógépes minősítési modellek és *screening*-eljárások, illetve egyéb tesztek és módszerek kifejlesztését kezdeményezni. Egyben meg kellene vizsgálni, milyen eljárások gyorsíthatják meg e tesztek érvényessé nyilvánítását és használatát – már az előtt is, hogy az illetékes szervek hivatalosan és véglegesen engedélyezik őket.

5.6 *Költségek/költséghatékonyság:* A rendszer megvalósításakor kifejezetten törekedni kell a vállalatok költségeinek csökkentésére, mert csak így biztosított az összhang a lisszaboni stratégiával és az EGSZB által mindig is támogatott fenntartható fejlődés stratégiájával. A REACH alapvető kihívása abban áll, hogyan követhető az egészség- és környezetvédelem céljával párhuzamosan a versenyképesség célja is. Különösen ügyelni kell arra, hogy az előállítási folyamat egyes szegmenseire, illetve azokra az ipari ágazatokra, amelyek különösen kemény versenynek vannak kitéve vagy jelentősebb strukturális hátrányokkal rendelkeznek, a bejegyzés költségeinek elosztása ne rőjon rendkívüli terhet.

5.7 A bejegyzés során fellépő közvetlen költségek 60 %-a összefügg a szükséges tesztvizsgálatokkal, ezért az EGSZB nagy jelentőséget tulajdonít azoknak a mechanizmusoknak, amelyek elősegítik, hogy a vállalatok megegyezzenek az eredmények közös használatában és a kísérletek közös elvégzésében. Hasonlóan fontos egy olyan, méltányos és egységes rendszer kiépítése, amely alapján mindenki, aki már meglévő, vagy együtt gyűjtött adatokhoz folyamodik, részt vállal a költségekben.

5.8 Az EGSZB ezért javasolja a költségekre vonatkozó, hiányosnak vagy helytelennek tekintett adatok kiigazítását. Ez különösen érvényes a következőkre:

- bejegyzési díj csökkentése: míg kis mennyiségek esetén a bejegyzési díj alacsony, nagyobb mennyiségek esetén egyre jelentősebb. A jelenlegi, a díjak egyharmadára csökkentett árat (10. cikk (2) bekezdés) tovább kéne csökkenteni, ha

ugyanazt az adategyüttest több, konzorciumba tömörült vállalat nyújtja be.

- Az állatkísérletek költségeinek megosztása egy adott konzorcium tagjai között (rendelet 28. cikk (1) bekezdés második albekezdés, valamint 50. cikk (1) bekezdés): nem méltányos, ha a költségek egy adott fórum részvevői között, azok termelésének mértékét figyelmen kívül hagyva, egyformán oszlanak meg. Az EGSZB indítványozza, hogy a költségmegosztás méltányosabb kritériumaként az adott anyag három évre visszamenő forgalma, vagy ugyanezen idő alatt eladott mennyisége kerüljön megjelölésre.
- Az állatkísérletek költségeihez való 50 százalékos hozzájárulás, amelyet korábbi bejegyzők foganatosítottak (25. cikk, (5) és (6) bekezdés), még igazságtalanabb, és egy későbbi bejelentő (late registrant) számára áthidalhatatlan akadályt jelenthet az említett piacszegmensbe való belépéskor.

6. Gondolatok a Tanácsban megvitatott javaslatokhoz

6.1 A taglalt javaslatok közül némi támogatást élvezett az Egyesült Királyság és Magyarország által javasolt, a Tanácsban behatóan megvitatott OSOR-rendszer (*One Substance, One Registration* – egy anyag, egy bejegyzés). Az elv okvetlenül helyeslendő, mivel egy ilyen rendszer lehetővé tenné az elvégzendő tesztvizsgálatok számának jelentős csökkentését, és elejét venné számos tanulmány megkettőzésének. A konkrét alkalmazás lehetőségét illetően azonban továbbra sem oszlott el minden kétség.

6.1.1 Az EGSZB a koncepcióban néhány gyenge pontot, illetve megoldatlan kérdést vél felfedezni a következőkkel kapcsolatban:

- az adatok bizalmas jellegének védelme (amely aligha szavatolható, hacsak nem egy harmadik fél bevonásával, aki az adott vállalatcsoport megbízásából tevékenykedik) – az adatok tervezett kötelező közös használatával kapcsolatban (ti. a közös használat kötelező – nem pedig a konzorciumok alapítása);
- az elkerülhetetlen komplexitása annak, hogy minden, egy bizonyos anyaggal dolgozó szereplőt össze kell írni – például az Unió minden tagállamából lesz részvevő, ami nyilvánvalóan nyelvi nehézségeket okoz.
- a sokféle *Substance Information Exchange* Fórumon (SIEF) részt vevő vállalkozások száma, akkor is, ha az előzetes bejegyzés tervezett, mennyiségi alapon történő három szakaszra osztása enyhíti ezt a gondot;
- a hosszú idő, ami valószínűleg el fog telni addig, amíg a kijelölt szakértők megegyeznek abban, a különböző, közösen használt „alapadat”-csomagokból mely adatokat kell átadni – figyelembe véve azt is, hogy egy adott kísérlet egy másik ellenében való felvétele a keletkező költségekben való közös részesedés mechanizmusa miatt a vállalkozásokra nézve jelentős anyagi következményekkel járhat;
- az akta közös benyújtása (vagy legalábbis utalás egy közös aktára), ami alapján az egyes részt vevő szereplők felmenthetők a felelősség alól.

6.1.2 Ezenkívül az OSOR-rendszer nem garantálja annak lehetőségét, hogy a veszélynek való kitétség meghatározását és a kockázatkezelés leírását, amennyiben szükséges, az összes bejegyzésre kötelezett fél közösen vállalja. Ugyanis nehéz, sőt szinte lehetetlen elérni, hogy a számos különböző résztvevő megállapodjon egy közös meghatározásban. Ez felvetné a részint külön-külön elvégzendő bejegyzések szükségességét, ami ellentmond az OSOR-rendszer alapjául szolgáló elvnek.

6.2 Málta és Szlovénia nemrégiben előterjesztett, az 1-től 10 tonna mennyiségű anyagokra vonatkozó javaslata követi az egyszerűsítés és költségcsökkentés céljait, ami előnyös lenne az ezen a téren tevékenykedő vállalkozások (gyakran KKV-k) számára. Az említett javaslat nem a rendeletjavaslat lényeges szempontjainak (többek között a mennyiség szerinti beosztások és határidők) módosítását indítványozza, hanem egyszerűnek és rugalmasnak tűnő operatív módszereket ajánl.

6.2.1 A javaslat főbb pontjai:

- a bejegyzési kötelezettség egyszerűsítése az anyagról és annak alkalmazásáról rendelkezésre álló információ alapján, egyszerű, alapvető adatokkal (beleértve a minden esetben szükséges fizikai-vegyi és (környezet)toxikológiai adatokat);
- egyszerű mechanizmusok kidolgozása a kitétség leírására:
 - a legfontosabb alkalmazási kategóriák (ipari/kisüzemi/fogyasztói);
 - a kitétség legfontosabb módozatai
 - a kitétség jellege (véletlenszerű/ritka; alkalmoszerű; tartós/gyakori);
- (az ügynökség által meghatározandó) prioritási kritériumok kidolgozása, amelyek két vagy több, egy megfelelő mellékletben felsorolt feltétel teljesülése esetén automatikusan alkalmazásra kerülnek;
- rugalmas és rendszeres (ötévenkénti) felülvizsgálat, amely figyelembe veszi az addigi alkalmazások tapasztalatait.

6.2.2 Az EGSZB üdvözli, hogy a javaslat nem említ más mennyiségalapú határidőket, mint az Európai Bizottság jelenlegi javaslata, és nem igényli rendelkezésre álló és/vagy az V. mellékletben felsorolt tesztekre vonatkozó adatok felvételét, kivéve, ha ez az ügynökség által elvégzett szelekció szerint hasznos. Valóban hangsúlyozni kellene, hogy a prioritási kritériumok teljesülése esetén ellenőrzésre kerül sor, mely során az ügynökség a specifikus kérdések tisztázására további információkat és teszteket követelhet, vagy – ha az anyag veszélyességét tekintve komoly kétségek merülnek fel – megindíthatja az értékelési folyamatot.

6.3 Különleges figyelmet érdemel a termékekben található anyagokkal kapcsolatos svéd javaslat, már csak a 6. cikk gyakorlati megvalósításával kapcsolatos általános fenntartások miatt is. A svéd javaslat a következő fontos szempontokat emeli ki:

- a „termék” szó fogalmi meghatározása túlságosan általános a különféle termékfajták megkülönböztetéséhez;

- a (nem szándékosan) kibocsátott veszélyes anyagok mennyisége adott esetben nagyon nagy lehet, és a kibocsátás mértéke a termékek feldolgozásától és felhasználásától függően (illetve, ha a termékből hulladék lesz) jelentősen változhat;
- specifikus kockázatértékelés nélkül problematikus azon kibocsátott anyagok feltárása, amelyek károsíthatják az emberi egészséget és a környezetet (6. cikk (2) bekezdés);
- a (XIII. mellékletben felsorolt) CMR-anyagok, PBT-k vagy vPvB-k jelenlétét a hatóságokkal nem kell feltétlenül közölni, illetve bejegyeztetni;
- azok az európai termégyártók, amelyek a termelési folyamatban végig a REACH-rendszerrel összhangban dolgoznak, hátrányos helyzetben vannak az Unió határain kívüli közvetlen versenytársaikkal szemben, mert ez utóbbiak csak a termékekből felszabaduló veszélyes anyagok tekintetében tartoznak a REACH-rendszer alá;
- a termékek beszerzése és értékesítése során nagy jelentősége van a – fogyasztóknak is szóló – információknak arról, van-e veszélyes anyag a termékben. Erre a kiterjesztésre a rendeletjavaslat mindazonáltal nem tér ki.

6.3.1 Hogy szavatolja azt a kezdeményezést, amellyel követhető az egészség- és környezetvédelmi célkitűzés – anélkül, hogy túlzott mértékben emelkednének az adminisztrációs-bürokratikus terhek és a költségek, az EGSZB egyetért a javasolt intézkedések némelyikével. Különösen a következőkkel:

- tájékoztatási kötelezettség a termelési láncban később elhelyezkedő szereplők, a kisüzemi felhasználók és a termékek felhasználói/fogyasztói felé;
- vitatható anyagok bejegyzése függetlenül attól, milyen mennyiségben fordulnak elő a termékben, illetve az (évenként és előállítóként) 1 tonnányi vagy annál nagyobb mennyiségű veszélyes anyagok bejegyzése, amennyiben szándékosan kerültek a termékbe, és ki is mutathatók benne;
- az ügynökség azon kötelessége, hogy a termékekben előforduló anyagok alkalmazásáról strukturált információt bocsásson rendelkezésre, valamint az ügynökség joga ahhoz, hogy termékek gyártóitól/importőrjeitől további információt szerezzen be a nem bejegyzett és az 54. cikk f) pontjának hatálya alá eső anyagokról;
- a (kisüzemi felhasználókra is érvényes) tudáshoz való jog („right to know”) annak tekintetében, mely veszélyes vegyi anyagok találhatók az adott termékben;

- az esetlegesen és nem szándékosan kibocsátott veszélyes anyagok eligazító listája (*guiding list*), az érintett termékfajták felsorolásával.

6.3.2 Az EGSZB a 6. cikk előrehozott alkalmazására tett javaslatot is támogatja, amennyiben (az ágazat érintetteinek javaslata szerint) mindenki betartja a gyakorlati alkalmazhatóságot biztosító lépéseket és önkéntes megállapodásokat.

6.4 Ahogyan ezt korábbi véleményében⁽⁸⁾ már kifejtette, az EGSZB végezetül aláhúzza annak szükségességét, hogy az ügynökség szerepe megerősödjön, így egyetért az erre vonatkozó francia javaslattal (*Shape the Agency for Evaluation – SAFE*), különös tekintettel az ügynökség illetőségére a rendeletjavaslatban előírt háromféle értékelés (a javasolt kísérletek, a bemutatott akták és az anyagok értékelése), valamint az elsőbbséggel értékelendő anyagok folyamatosan megújítandó tervéért való közvetlen felelősség vonatkozásában.

7. Az előállítási folyamatra gyakorolt hatások

7.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság szerint szükség van az előállítási folyamat, egyben az előállítási folyamat különböző szegmenseiben várható különféle hatások alapos tanulmányozására. A vegyi anyagok ágazatokon átnyúló felhasználásából következik, hogy ugyanaz a vállalat egyszerre lehet előállító és a termelési láncban később elhelyezkedő felhasználó. Más szóval, a vállalat több olyan szerepet is elvállalhat, amely a REACH-rendszer keretében az előállító/ importőrre, illetve a termelési folyamatban később elhelyezkedő felhasználókra vonatkozik.

7.1.1 Vegyi segédanyagok és -készítmények minden termelési folyamatban felhasználásra kerülnek. Ezek bejegyzése azonban vagy a közvetlen beszállító, vagy egy, a termelési folyamatban még előbb elhelyezkedő szereplő feladata, kivéve, ha a felhasználó olyan módon alkalmazza az anyagot, ami nem felel meg a megadott alkalmazásnak, és ezt előzetesen nem közölte a beszállítóval.

7.2 Hogy rávilágítsunk a különböző tipológiák jellegzetességeire és az ezekből adódó különféle nehézségekre, célszerű hat fő, a termelési folyamatban eltérő feladatokat ellátó szereplőt megkülönböztetnünk:

- a vegyi alapanyagok előállítói/importőrjei;
- a **nem**-vegyi feldolgozóipar nagyvállalatai;
- olyan KKV-k, amelyek bejelentés-köteles vegyi anyagokat állítanak elő;
- az anyagkeverők;
- a **nem**-vegyi feldolgozóipar KKV-i;
- a vegyi anyagok vagy termékek importőrei.

7.3 A vegyi alapanyagok (pl. etilén vagy butadin) előállítóinak/importőreinek száma viszonylag alacsony, viszont nagy mennyiségekkel dolgoznak. Ezért joggal érvényes rájuk az első bejegyzési határidő, amelynek költségei mindazonáltal viszonylag kevésbé hatnak ki forgalmukra.

7.4 A **nem**-vegyipari nagyvállalatok (különösen az acélművek és vaskohók, papírgyárak és cementművek) a termelési folyamatban később elhelyezkedő felhasználók – mivel a termelés során számos segéd- és adalékanyagot, illetve -készítményt használnak –, de az „anyag” fogalom általános meghatározása szerint egyben előállítók/importőrök is. A mentességet élvező anyagok pontosabb definíciója hiányában (amely definíció egyébként kívánatos lenne) ezeknek a vállalatoknak nagy része már az első átmeneti időben bejegyzés-köteles.

7.5 Jelen dokumentum elkészítése alatt új adatok kerültek beszerzésre az olyan KKV-król, amelyek bejelentés-köteles anyagokat vagy készítményeket állítanak elő. Ennek ellenére a rendelkezésre álló adatok alapján nem lehet átfogó és részletes képet alkotni a helyzetről. Tény, hogy a KKV-k közül meglehetősen sokan (több ezren) bejegyzés-kötelesek lesznek, de nem

ismert, hányféle anyag és milyen mennyiségek alapján, tehát az sem, hogy ez milyen kötelezettségekkel és bejegyzési határidőkkel jár. Az újabb hatástanulmányokból kiderül, hogy a bejegyzési költségek mindenképpen jelentős kihatással lehetnek az ilyen jellegű vállalkozások versenyképességére és bizonyos anyagok piaci túlélésére. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözlőné, ha ezt a szempontot minden illetékes figyelemmel kísérené, már csak a termelési folyamatban később elhelyezkedő vállalkozásokat érintő előre láthatóan negatív következmények hordereje miatt is.

7.6 Az anyagkeverők (azaz készítményeket keverő cégek), akik egyetlen készítmény előállításához több anyagot is felhasználnak, olyan anyagok bejegyzésében érintettek, amelyek **nem** a belső piacon kerültek beszerzésre. Az elvégzett tanulmányok rámutattak, hogy az anyagkeverők leginkább az olyan adatok és információk továbbadásának szempontjára ügyelnek, amelyek alapján felfedhetők lehetnek az előállítással kapcsolatos bizalmas információk. Különösen a termékben fellelhető összes anyag kódjának megadása adna felvilágosítást az anyagkeverésről, és veszélyeztetné ezzel a versenyképességet. Ebben az összefüggésben az EGSZB javasolja, hogy ez a követelmény csak a veszélyesként besorolt anyagok esetében kerüljön alkalmazásra.

7.6.1 Ezért kézenfekvő, hogy a 34. cikk (4) bekezdése főként anyagkeverőkre vonatkozik. A nevezett cikk értelmében a termelési folyamatban később elhelyezkedő felhasználóknak is ki kell dolgozniuk a XI. melléklet szerinti anyagbiztonsági jelentéseket (*Chemical Safety Report, CSR*) olyan alkalmazások esetén, amelyek kívül esnek a beszállító által átadott, a készítményben felhasznált alapanyagokról készült biztonsági adatlapon (*Safety Data Sheet, SDS*) szereplő kitettségi forgatókönyvön. Az anyagkeverőknek teljesíteniük kell azt a (már jogszabályban megállapított) kötelezettségüket is, hogy az általuk forgalmazott készítményekre kidolgozzák a biztonsági adatlapot (SDS), amennyiben a 99/45/EGK irányelv értelmében veszélyes anyagokról van szó.

7.7 A **nem**-vegyi feldolgozóipar KKV-i a termelési folyamatban általában később helyezkednek el. Ritkán használnak fel anyagokat (amelynek bejegyzése egyébként is az előállító/importőr feladata), készítményeket azonban gyakrabban. Rendelkezhetnek a megfelelő biztonsági adatlappal (SDS) és, amennyiben szükséges, az anyagbiztonsági jelentésekkel (CSR) is, ami lehetővé teszi az anyagok ellenőrzött felhasználását és a hatékonyabb kockázatkezelést. A vállalkozók e csoportja esetében főként közvetett költségek merülnek fel az alapvetően új adminisztrációs és bürokratikus terhek miatt.

7.8 Az EGSZB reméli, hogy – mint a 3.6. pontban már kifejtettük – a helyi iparági és szakmai szervezetek, valamint a szak-szervezetek aktív figyelemmel kísérik és egyszerűsítik az alkalmazási eljárásokat, egyben átvállalnak egyes, a rendelet teljes megvalósítása érdekében mindenképpen hasznos tájékoztatási feladatokat, és – különleges esetekben – támogatják a szereplők konzorciumokban való részvételét.

8. Biztonság és egészség

8.1 A hatástanulmányok középpontjában eddig főként a REACH-rendszer költségei és megvalósíthatósága álltak. A munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre, valamint az egészségre és a környezetre gyakorolt pozitív hatásokról készült mennyiségi értékelések vagy kevésbé kimerítő, vagy egyáltalán

(8) HL C 112., 2004.4.30., 3.2. pont

nem léteznek. Számos szereplő sérelmezi, hogy a REACH túl nagy terheket ró rá, s ezért alapvető változtatásokat kér. Egyes ipari ágazatok és nagyobb kereskedelmi láncok a rendelettervezetet a költségek és az adminisztrációs terhek ellenére pozitívan értékelik.

8.2 Korábbi véleményében az EGSZB kitért a rendszer többletértékére a termelési folyamatok és a termékek minőségének és biztonságának vonatkozásában. Most javasolja e szempontok behatóbb vizsgálatát – a „Környezet és egészség” cselekvési tervvel összefüggésben is.⁽⁹⁾ Az EGSZB üdvözli célirányos tanulmányok tervbe vételét ebben a tárgyban, például a *Trade Union Technical Bureau for Health and Safety* által megindított tanulmányt a REACH kihatásairól a munkahelyi egészségre (bőrbetegségek és légúti betegségek).

8.3 A veszélynek való kitettség forgatókönyveinek és az alkalmazott anyagok biztonságos használatának definíciója már megtalálható a munkavállalók biztonságáról szóló irányelvben, de konkrét megvalósítása még mindig nem kielégítő. A REACH-rendszer bővíti a rendelkezésre álló adatok mennyiségét, így minden termelési ágazatban kétségtelenül előrelépést jelent a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmében. Az átfogó és dokumentált biztonsági adatlapok és a veszélyes anyagok anyagbiztonsági jelentéseinek elérhetősége kétségkívül hasznos lesz, és nem szabad elfelejteni, hogy ezek a dokumentumok a jövőben egyre több anyagra vonatkozóan rendelkezésre állnak, és a gazdasági szereplők egyre szélesebb körében elterjednek.

8.4 Másik elhanyagolt, pedig komoly figyelmet érdemlő szempont a termelési folyamat különböző résztvevői (vállalkozók és munkavállalók) képzésének és szakértelmének szükségessége, illetve a rendszer hatása az átláthatóságra és a fogyasztók tájékoztatására. Az EGSZB ebben a vonatkozásban aktív intézkedéseket pártol, például a már javasolt képzési programokat a munkavállalók részére, és a nem bizalmas adatok rendelkezésre bocsátását. Ezek a szempontok a REACH-rendszer megvalósítása során bizonyosan érvényesülnek majd, de az optimális hatékonyság érdekében tanácsos lenne bizonyos célirányos intézkedéseket már előre kidolgozni.

9. Innováció

9.1 A REACH-rendszer egyik célkitűzése az innováció támogatása. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli az új anyagok tervezett egyenrangúvá tételét, különösen a kutatási célokra felhasznált anyagok bejegyzési kötelezettség alól való öt évre szóló (és meghosszabbítható) felmentését, valamint a bejelentésre szánt mennyiségek megemelését. Az EGSZB azonban

további intézkedések és eszközök áttekintése és kidolgozása mellett száll síkra. Különösen javasolja a vegyi kutatások hangsúlyozott figyelembe vételét az éppen vitára bocsátott 7. keretprogram folyamán, valamint különleges ösztönzők megfontolását az innováció és a technológia átadásának támogatására kisebb kockázattal járó anyagok kifejlesztése érdekében.

9.2 A két, nemrégiben elvégzett esettanulmányból kitűnik, hogy a kutatásra és fejlesztésre szánt forrásoknak az átcsoportosítása és csökkentése nem lesz ugyan mélyreható, de mindenképpen várható, mivel a kutatásba történő beruházások növelése nem szerepel a tervek között. Ez a tény és a költségek növekedése együttesen az innovációs képesség, és ezzel a versenyképesség csökkenéséhez vezethet. Mivel ez a következmény a KKV-k számára különösen súlyos lenne, a tagállamoknak is támogatniuk kéne az ilyen vállalkozások keretében folytatott kutatást, hasznosítva a KKV-k állami támogatásáról szóló új rendelkezést. Hogy a megkérdezett vállalkozások nem látták át a várható lehetőségeket, arra enged következtetni, hogy – az elkerülhetetlen terhek legalább részbeni kiegyenlítése érdekében – a REACH-ből adódó előnyöket behatóbban kell közvetíteni.

9.3 A REACH hatása a termelés rendjére valószínűleg új lehetőségeket kínál majd a rugalmas, jó teljesítményre képes és a piac alakulását figyelmesen követő vállalatoknak. Egyben esély lesz új piaci részesedések megszerzésére és új megoldásokra a legvitatottabb, helyettesítendő anyagok tekintetében. A szerzett tapasztalat a versenyben is előnyükre válhat, amint a világ más régióinak is alkalmazkodniuk kell olyan termelési normákhoz, amelyek jobban tiszteletben tartják az emberek egészségét és a környezet védelmét. Tekintetbe kell venni azt is, hogyan hat ki a REACH a kutatásra: milyen új szaktudásra lesz szükség (az analitikus kémiától a számítógépes szimulációig, a toxikológiától az új kísérleti koncepciókig, a szűrőpróbás és mérési eljárásoktól az új szoftverek kifejlesztéséig).

9.4 A jogalkotóknak és a politikai döntéshozóknak tekintetbe kell venniük az ilyen jellegű folyamatokat, hogy a közösségi politikák összhangban legyenek a lisszaboni stratégiában megállapított verseny- és innovációs, valamint környezetvédelmi célokkal, és megkönnyítsék azok elérését. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság reméli, hogy az illetékes hatóságok és az érintettek közötti átfogó és folyamatos párbeszéd megkönnyíti olyan hathatós politikai intézkedések és eszközök kidolgozását, amelyek a piac törvényeivel összhangban segítik a vegyipar innovatív fejlesztését, és tiszteletben tartják az egészség és a környezet védelmét.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ HL C 157., 2005.6.28.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „A vállalatáthelyezések hatóköre és hatásai”

(2005/C 294/09)

2004. január 29-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a Működési Szabályzat 29. cikkének (2) bekezdése alapján úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt készít a fent említett kérdésben. „A vállalatáthelyezések hatóköre és hatásai”

Az EGSZB idevonatkozó munkájának előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága a véleményét 2005. június 13-án elfogadta (előadó: J. I. Rodríguez García-Caro, társelőadó: J. Nusser).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13-án és 14-én tartott 419. plenáris ülésén (a július 14-i ülésnapon) 128 szavazattal 15 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés

1.1 A növekvő mértékű globalizáció korában élünk, s ezáltal részesei vagyunk a határok lebomlása, a kereskedelem nemzetközivé válása és a rendkívül gyors technikai fejlődés folyamatának ⁽¹⁾. Az intézményi befektetők ⁽²⁾ térnyerése, a határokon átnyúló befektetések, a feladatok áthelyezése, a gyors tulajdonosváltások és a közlekedési és távközlési összeköttetések fejlődése oda vezet, hogy a földrajzi egységek körvonalai elmosódnak és a versenyképesség globális jelleget ölt. Így a versenyképesség lesz az a fő gazdasági cél, amely a társadalmi, környezeti, politikai és intézményi szférákkal együtt a fenntartható fejlődés folyamatát formálja.

1.2 Ma az Európai Unió a globalizáció folyamatában az egyik fő integráló tényezőként jelenik meg, egységes piaccal, gazdasági és pénzügyi unióval és valódi előrelépéssel a közös kül- és biztonságpolitika, valamint a bel- és igazságügy területén.

1.3 Egy adott társadalomnak a maga egészében kell versenyképesnek lennie. A versenyképességet úgy kell érteni, mint egy társadalom arra való képességét, hogy folyamatosan elébe menjen a gazdasági környezetében zajló folyamatoknak, azokhoz alkalmazkodjon és befolyásolja azokat ⁽³⁾. 2002.

⁽¹⁾ A *Problèmes économiques* című francia magazin a 2004. szeptemberi, 2859. sz. különszámát teljes egészében a vállalatáthelyezések témakörének szentelte. Az egyik cikk megállapította, hogy a „globalizáció” kifejezés olyan anglicizmus, mely a franciául „mondialisation”-nak nevezett jelenséget jelöli. Lényege az átmenet egy olyan nemzetközi gazdasági rendszerből, melyben a politikai autonómiával rendelkező országok maguk szervezik meg nemzeti gazdasági területet és kisebb vagy nagyobb jelentőségű gazdasági kapcsolatokat tartanak fenn, egy olyan globális gazdasági rend felé, mely túllép a nemzeti szabályozás keretein.

⁽²⁾ „Intézményi befektetéseken” azokat a befektetéseket értjük, amelyek jelentős mértékű saját forrást vagy tartalékalapot mozgósítanak. Példa az ilyen típusú befektetésekre – egyebek között – a befektetési alapok, bankok, biztosítótársaságok vagy nyugdíjalapok által realizált befektetés.

⁽³⁾ Lásd az EGSZB 1997. március 19-i véleményét a következő tárgyban: „Foglalkoztatás, versenyképesség és gazdasági globalizáció” (HL C 158., 1997.5.26.) – előadó: Ursula Konitzer (II. Csoport – DE).

december 11-i, „Iparpolitika a kibővült Európában” című közleményében ⁽⁴⁾ az Európai Bizottság a következőképpen határozta meg a versenyképesség fogalmát: „egy gazdaság arra való képessége, hogy a lakosság számára fenntartható módon magas és emelkedő életszínvonalat, valamint magas foglalkoztatottsági szintet biztosítson”. Ezen túlmenően az átfogó versenyképesség jelentőségét aláhúzzák az Európai Bizottság által 1994 óta rendszeresen közzétett Európai versenyképességi jelentések ⁽⁵⁾ is.

1.4 A vállalatok számára a versenyképesség azt a képességet jelenti, hogy fenntartható módon megfeleljenek a fogyasztók igényeinek, versenytársaiknál hatékonyabban, olyan áruk előállítására, illetve szolgáltatások nyújtására révén, melyek az ár és más tényezők tekintetében vonzóbbak ⁽⁶⁾. A „szervezeti versenyképességet” úgy lehet definiálni, mint azt a mértéket, amennyire egy szervezet képes a világpiacon sikeres és elfogadott, kiváló minőségű áruk előállítására, illetve szolgáltatások nyújtására ⁽⁷⁾. A szervezetek meg kell, hogy feleljenek a „3 E” (efficiency, efficacy, effectiveness), vagyis a hatékonyság, a célravezetőség és az eredményesség követelményeinek. Hatékonyságra kell törekedniük forrásaik felhasználásában, célravezetőségre céljaik elérésében és eredményességre környezetük befolyásolásában.

1.5 Az emberi erőforrások alapvetően szükségesek ahhoz, hogy egy vállalat versenyképes legyen. Ebben a tekintetben igen fontos a motiváció, a képzési és előmeneteli lehetőségek, valamint a szociális párbeszéd keretein belül tett hozzájárulás.

1.6 Ma a vállalatoknak állandóan változó környezettel kell szembenézniük. Egyre nyitottabb piacok, rendkívül fejlett infrastruktúrák, kommunikációs és közlekedési eszközök, folyamatosan megújuló technológiák és technológiai alkalmazások, egyre erősödő verseny – ez az a környezet, amelyben a vállalatok napi tevékenységüket végzik.

1.7 Ami az Európai Uniót illeti, 2004. május 1-je – tíz új tagállam csatlakozásának napja – mérföldkövet jelentett az integráció történetében. Az EGSZB bővítéséről szóló

⁽⁴⁾ COM(2002) 714 final. Lásd az EGSZB 2003. július 17-i véleményét ebben a tárgyban (előadó John Simpson, HL C 234., 2003.9.30.).

⁽⁵⁾ Lásd elsősorban a 2003-ban közzétett hetedik kiadást (SEC(2003) 1299), valamint a 2004-es nyolcadik kiadást.

⁽⁶⁾ Lásd a 2. lábjegyzetben hivatkozott EGSZB-veleményt.

⁽⁷⁾ John M. Ivancevich: *Management: Quality and Competitiveness* – Vállalatirányítás: Minőség és versenyképesség (1996).

véleménye ⁽⁸⁾ szerint „a kibővült egységes piac számtalan gazdasági előnnyel járhat, és megerősítheti Európa világszertei versenyképességét, feltéve, hogy az EU ki tudja aknázni a benne rejlő lehetőségeket, és nem szalasztja el őket”. Azt is szem előtt kell azonban tartani, hogy az új tagállamok gazdasági szerkezete még nem érte el a 15-ök Európájának színvonalát. A 2003-as európai versenyképességi jelentés szerint a 10 KKEO ⁽⁹⁾előnyben van az EU-15 országaival szemben a munka-, erőforrás- és energiaigényes ágazatokban, miközben ugyanebben az összehasonlításban hátrányokat mutatnak fel elsősorban a tőke- vagy technológiaigényes ágazatokban. Ebből következően a KKEO-k kompetitív előnyökkel rendelkeznek az elsődleges (nem kész-) termékek és fogyasztási javak (késztermékek) tekintetében, míg hátrányosabb helyzetben vannak a köztes és tőkejavak vonatkozásában.

1.8 A 2004. május 1-jei bővítés fő előnye az, hogy ezáltal létrejött egy csaknem 455 milliós belső piac, ahol a vállalatok olyan közös kereten belül működhetnek, mely képes stabil makrogazdasági feltételeket biztosítani egy békés, stabil és biztonságos térségben. Bár az EU lakossága a bővítés révén 20 %-kal és GDP-je 5 %-kal nőtt, az EU-25 egészét tekintve az óránkénti munkaköltség és a termelékenység átlagosan csökkent.

1.9 Az EU „rég” tagállamainak azonban mégsem szabad az Unió bővítésére mint magától értetődő fenyegetésre tekinteni. Az Unió korábbi bővítései során bebizonyosodott, hogy a GDP és az életszínvonal az EU-hoz csatlakozó országokban növekszik. Példa erre Írország ⁽¹⁰⁾, Spanyolország ⁽¹¹⁾, illetve Portugália ⁽¹²⁾ csatlakozás óta bekövetkezett GDP-növekedése. Emellett nem szabad elfelednünk, hogy 2004. május 1-je óta az EU jövője egybeesik 25 tagállam jövőjével.

1.10 Másrészt a bővítés lehetőséget kínál arra, hogy az európai vállalatok kihasználják az új tagállamok nyújtotta előnyöket, nem csupán a költségek és az oktatás szempontjából, hanem a földrajzi közelség és az egyéb lehetséges helyszínekhez képest nagyobb kulturális és nyelvi hasonlóságok szempontjából is.

1.11 A vállalatáthelyezések olyan kihívást jelentenek az európai társadalom számára, amely elvileg kettős módon közelíthető meg: egyrészt a más tagállamokba történő vállalatáthelyezések perspektívájában, jobb feltételek reményében; másrészt

⁽⁸⁾ Lásd az EGSZB 2002. december 12-i véleményét a következő tárgyban: „Bővítés” (HL C 85., 2003.4.8.) – előadó: Eva Belabed (II. Csoport – AT).

⁽⁹⁾ Ez a rövidítés a következő tíz közép- és kelet-európai országot jelöli: Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia, valamint Bulgária és Románia

⁽¹⁰⁾ A GDP 1970 és 2004 között az EU-15 átlagának 63,3 %-áról annak 123,4 %-ára nőtt. Forrás: Statisztikai függelék az európai gazdaságról – 2005 tavasza (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹¹⁾ A GDP 1986 és 2004 között az EU átlagának 71,9 %-áról annak 89,7 %-ára nőtt. Forrás: Statisztikai függelék az európai gazdaságról – 2005 tavasza (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹²⁾ A GDP 1986 és 2004 között az EU átlagának 55,8 %-áról annak 67,4 %-ára nőtt. Forrás: Statisztikai függelék az európai gazdaságról – 2005 tavasza (ECFIN/REP/50886/2005).

a nem EU-tagállamokba – például délkelet-ázsiai ⁽¹³⁾ vagy fejlődő gazdaságú országokba ⁽¹⁴⁾, különösen Kínába – irányuló vállalatáthelyezések perspektívájában. Ez utóbbi részben a kedvező termelési feltételekkel magyarázható, fő oka pedig a hatalmas növekedési potenciállal bíró, nagy új piacokra való belépés által kínált esélyekben rejlik.

1.12 A közvetlen állásvesztéseken túlmenően a vállalatáthelyezés jelensége más, ezzel összefüggő problémákat is okozhat, így a kormányok társadalombiztosítási költségeinek emelkedését, a társadalmi kitaszítottak növekedését és összességében a gazdasági növekedés mérséklődését, részben a kereslet csökkenésének eredményeként. Továbbá azt is meg kell említeni, hogy az ipari termelés áthelyezése ideális esetben hozzájárulhat a beruházási célországokban a szociális jogok fejlesztéséhez, és rendszeresen és szükségszerűen együtt jár a szaktudás áthelyezésével; ennek következményeképpen jelentős hatással lehet az 1.7. pontban említett idevonatkozó összehasonlított előnyök kiegyenlítésére és az áthelyezett vállalatok versenyképességének további növelésére.

1.13 A fent említett hatások ellenére a 2005. március 31-én kiadott *Szerkezetátalakítások és foglalkoztatás* c. közleményében ⁽¹⁵⁾ maga az Európai Bizottság is elismeri, hogy a szerkezetátalakítások nem jelentenek szociális értelemben vett visszalépést, vagy számottevő gazdasági veszteséget. Az említett közlemény arról is említést tesz, hogy a szerkezetátalakítási lépések gyakran létfontosságúak a vállalkozások fennmaradása és fejlesztése szempontjából, és hogy e változásokat oly módon kell nyomon követni, hogy azoknak a foglalkoztatásra és a munkakörülményekre gyakorolt hatása a lehető legátmenetibb és legkorlátozottabb legyen.

1.14 Ma már a más országokba irányuló befektetés nem csak a nagyvállalatokat, hanem a kis- és középvállalkozásokat, illetve ezek közül is különösen azokat érintő kérdés, amelyek jelentős technológiai többlettértéket adnak, már megkezdtek a más országba való letelepedést, illetve tevékenységük egy részének kihelyezését.

1.15 Egyfelől a legfejlettebb technológiára alapuló folyamatok kialakítása a magas költségű országokban a vállalatáthelyezéseket korlátozó tényezők közé tartozik, amely új tevékenységi területeket hoz létre és növeli a vállalatok dolgozóinak készségeit és ismereteit. Másfelől a feltörekvő gazdaságok és a délkelet-ázsiai országok jelentős piaci potenciállal bírnak, ahol az adórendszer és az energiaárak gyakran kedvezőbbek, mint az EU-ban. Ráadásul a munkaerő költsége sokkal alacsonyabb, többek között azért, mert kevésbé fejlett a szociális jogok rendszere – a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) normáit alapul véve esetenként nem is létezik –, és alacsonyabbak a megélhetési költségek. Ez az ottani vállalatok számára lehetővé teszi, hogy – az alacsonyabb költségeknek köszönhetően –

⁽¹³⁾ Brunei-Darussalam, Burma/Mianmar, Kambodzsa, Indonézia, Laosz, Malajzia, Fülöp-szigetek, Szingapúr, Thaiföld, Vietnam, Kelet-Timor (forrás: Európai Bizottság).

⁽¹⁴⁾ E fogalom alatt értendő „minden olyan, közepes vagy alacsony egy főre eső jövedelemmel rendelkező gazdaság, amelyre a zárt gazdaságból a piactudásba való átmenet állapota jellemző (ami egy sor gazdasági jellegű strukturális reform végrehajtását igényli), valamint az, hogy magas a külföldi befektetések száma” [Antoine W. Agtmael; Világbank, 1981]. Fejlődő gazdaságok például Kína, India, Brazília vagy Mexikó.

⁽¹⁵⁾ COM(2005) 120 final.

sikereket érjenek el a globális versenyben. Ugyanakkor ezek az országok támogatják a külföldi befektetéseket – bizonyos esetekben olyan különleges gazdasági övezetek létrehozásával, ahol a munkajogi rendelkezések kevésbé szigorúak, és a szociális feltételek rosszabbak, mint más országrészekben –, mivel felismerték, hogy ezek gazdaságuknak komoly bevételeket jelentenek. Ezért egyre több vállalat fedezi fel az abból származó előnyöket, hogy termelése alacsonyabb hozzáadott értékkel bíró részét áthelyezheti ezekre a területekre. Ez gyakran alacsony színvonalú és rosszul fizetett munkahelyek létrehozásával jár.

1.16 A fejlődő gazdaságú és a délkelet-ázsiai országok gazdasági fellendülésének fényében figyelemreméltó, hogy a közvetlen külföldi befektetés (FDI) valóban nő ezekben a régiókban, csakúgy, mint az EU-val folytatott kereskedelmük mértéke. Következésképpen – bár a számok azt mutatják, hogy Európának sikerült az FDI jelentős hányadát „házon belül” tartania – a globális tendencia irányt váltott és növekvő mértékben Ázsia felé irányul.

1.17 Így az újabb adatok megerősítik, hogy az Európai Unió külkereskedelme új úton indult el, jóllehet az Egyesült Államok továbbra is – jelentős előnnyel – az EU fő kereskedelmi partnere. Látható azonban a tendencia, hogy ennek az országnak a jelentősége csökken más országok, így Kína javára ⁽¹⁶⁾.

1.18 Ezen a ponton érdemes lenne megkísérelni a delokalizáció és a dezindusztrializáció fogalmait meghatározni:

– **Delokalizáció** alatt egy tevékenység teljes vagy részleges megszűnését és közvetlen befektetés útján másik országban való újraindítását értjük. Az Európai Unióban kétféle vállalathelyezést különböztethetünk meg:

- a) **Belső:** a tevékenység teljes vagy részleges áthelyezése egy másik tagállamba;
- b) **Külső:** a tevékenység teljes vagy részleges áthelyezése egy EU-n kívüli országba;

– **Dezindusztrializáció:** ezen a fogalmon belül két kategóriát érdemes megkülönböztetni:

- a) **Abszolút dezindusztrializáció:** ez a foglalkoztatottság, a termelés, a jövedelmezőség és a tőkeellátottság visszaesésére utal az iparban, valamint az iparcikkek exportjának visszaesésére és a kereskedelmi deficit állandósulására az iparcikkek terén.

⁽¹⁶⁾ Az EU külkereskedelmét illetően az Eurostat által 2005. február 22-én közölt, a 2004. január-novemberi időszakra vonatkozó adatok a behozatal jelentős növekedését mutatják Kínából (21 %), Oroszországból, Törökországból és Dél-Koreából (mindegyik 18 %), és csak az Egyesült Államokból való behozatali adatok mutatnak csökkenést (–1 %). Az EU kiviteli adatait mutató táblázatban a növekedés Törökország (30 %), Oroszország (22 %), Kína (17 %) és Tajvan (16 %) esetében a legjelentősebb. Ebből látszik, hogy a vizsgált időszakban a 25 tagú EU kereskedelmi mérlegében növekedő hiányt tapasztaltak Kínával, Oroszországgal és Norvégiával szemben, miközben az Egyesült Államokkal, Svájcjal és Törökországgal folytatott kereskedelem esetében a relatív többlet növekedett.

- b) **Relatív dezindusztrializáció:** ez a gazdaságon belül az ipari részesedés visszaesésére utal, a struktúraváltási folyamatot tükrözi az ipari teljesítmény és a szolgáltatási ágazat viszonyában ⁽¹⁷⁾;

A belső és külső áthelyezéseken kívül meg kell továbbá említenünk egy olyan jelenséget, amely napjainkban előtérbe került egyes telephelyeken: ez a fordított áthelyezés. Erre akkor kerül sor, amikor a munkáltató munkakörülményeik romlásának elfogadására ösztönzi az alkalmazottakat, kilátásba helyezve az áthelyezés lehetőségét. Különösen ártalmas ez a jelenség, mert versenyezteti a dolgozókat, és egyfajta „olajfolt”-hatást hozhat létre.

2. Okok és következmények

2.1 A vállalatáthelyezések kedvezőtlen hatásainak mérséklése végett egyértelműen olyan gazdasági és szociális jellegű intézkedéseket kell hozni, amelyek kedveznek a fellendülésnek, a jólét növekedésének és a munkahelyteremtésnek. Különös figyelmet kell itt fordítani a kis- és középvállalkozásokra, mivel ezek igen nagy szerepet játszanak Európában a munkahelyteremtés tekintetében; valamint a szociális piacgazdaság vállalkozásaira – kis-, közép- és nagyvállalkozásokra – tekintettel a munkahelyteremtésre, mégpedig a helyzetüknél fogva (elvben) nehezebben áthelyezhető munkahelyek teremtésére irányuló folyamatos törekvéseikre. Ezért az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak a versenyképességi és innovációs keretprogram (VIK) létrehozásáról szóló határozatra tett javaslatát ⁽¹⁸⁾, amelyben három alprogram létrehozását javasolja, amelyek közös keretet biztosítanak a termelékenység, az innovációs kapacitás és a fenntartható növekedés ösztönzésére. Az első ilyen alprogram, a „vállalkozási és innovációs program” célja többek között a kis- és középvállalkozások beindításához és fejlesztéséhez szükséges támogatásokhoz való hozzájutás, az ágazati innováció, a klaszterek, valamint a vállalkozói szellemhez és a KKV-k együttműködésének kedvező környezet kialakításához kapcsolódó tevékenységek támogatása, javítása, elősegítése és ösztönzése. A regionális klaszterek alakításának ösztönzéséhez el kell érni, hogy a multinacionális cégek ne a vállalatáthelyezés mellett döntsenek, hogy ezáltal támogassák a körzetükben működő KKV-k tevékenységét.

⁽¹⁷⁾ E tekintetben lásd még a következő tanulmányt: „The Significance of Competitive Manufacturing Industries for the Development of the Service Sector” (Bréma, 2003. december), A tanulmányból a következő főbb üzenetek olvashatók ki:

- az ipar kisebb részesedése a GDP-ből nem feltétlenül kisebb fontosságú;
- nő az összefonódás az ipari és a szolgáltatási szektor között;
- a dinamikusan fejlődő, vállalatokhoz kötődő szolgáltatások különösen erősen függenek az ipar által támasztott kereslettől;
- az ipar fontos technológiai forrása a termék- és folyamatszintű innovációknak a szolgáltatási szektorban.

⁽¹⁸⁾ COM (2005) 121 final, 2005. április 6.: Javaslat az Európai Parlament és a Tanács határozatára versenyképességi és innovációs keretprogram (2007–2013) létrehozásáról

2.2 Azokat a közvetett hatásokat – mint a bérek és a munkafeltételek – is figyelembe kell venni, amelyek miatt fennáll az áthelyezés kockázata. A szociális partnereknek a kollektív tárgyalások folyamán, valamint – mindenütt, ahol az jogos – az európai vállalati bizottságok létrehozásakor és hatékony kihasználásakor arra kell törekedniük, hogy minél alacsonyabbak legyenek ezek a veszélyek, és hogy biztosítsák a vállalat jövőjét és a színvonalas munkafeltételeket.

2.3 Történelmileg nézve, az EU-15-öt mindig is regionális egyenlőtlenségek jellemezték a jövedelemszint, a foglalkoztatottság és a termelékenység tekintetében, mely tényezők az eladósodottság fokában, az adózási kedvezményekben és az innovációhoz való hozzáállásban jelentkező különbségeket tükrözik. A 2004. május 1-jei bővítés óta ezek a regionális különbségek jelentősen megnöttek⁽¹⁹⁾.

2.4 Regionális szinten a vállalatáthelyezés következményei drámaiak lehetnek, különösen, ha a régió egy bizonyos ágazatra szakosodott. Ezért okozhat nagy megrázkódtatást több, egy ágazatban tevékenykedő vállalat egyidejű áthelyezése és vezethet többek között csökkenő foglalkoztatáshoz, érezhető keresletcsökkenéshez, a gazdasági növekedés visszaeséséhez és nagyarányú társadalmi kirekesztettséghez, mindezeknek a tényezőknek a negatív hatásaival együtt. Ennek elkerülése érdekében az Európai Bizottság harmadik kohéziós jelentésében⁽²⁰⁾ hangsúlyozza, hogy a kohézióra kell összpontosítani a figyelmét az európai gazdaság hatékonyságának és versenyképességének növelése érdekében, amihez szükség van minden erőforrás és régió mozgósítására⁽²¹⁾.

2.5 Az Európai Unióban elengedhetetlenül szükség van a munkaerő megtartására, az innovációba és kutatásba eszközölt beruházások fellendítésére és a vállalkozási szellemet elősegítő ösztönzők kidolgozására tett erőfeszítésekre.

2.6 A dublini székhelyű Változások Európai Megfigyelőközpontjának adatai alapján bizonyos ágazatokat más ágazatokhoz

⁽¹⁹⁾ Az Eurostat 2005. április 7-i adatai szerint a (25 tagú) Európai Unió egy főre eső GDP-je 2002-ben a lengyelországi Lubelskie régióban az EU-25 átlagának 32 %-a volt, Belső-London régió esetében pedig annak 315 %-a. Az európai átlag 125 %-án felüli GDP-vel rendelkező 37 régió közül hét az Egyesült Királyságban, illetve Olaszországban; hat Németországban; négy Hollandiában; három Ausztriában; kettő Belgiumban és Finnországban; egy-egy pedig a Cseh Köztársaságban, Spanyolországban, Franciaországban, Írországban, Svédországban, valamint Luxemburgban található. Az új tagállamok közül az egyetlen régió, amelynek a GDP-je magasabb volt az átlag 125 %-ánál, Prága volt (153 %-kal). Másrészt a közösségi átlag 75 %-ánál alacsonyabb GDP-vel rendelkező 64 régió közül 16 Lengyelországban; hét a Cseh Köztársaságban; hat Magyarországon és Németországban; öt Görögországban; négy Franciaországban, Olaszországban és Portugáliában; három Szlovákiában és Spanyolországban; egy-egy régió pedig Belgiumban, az Egyesült Királyságban, valamint Észtországban, Lettországban, Litvániában és Máltán található.

⁽²⁰⁾ COM (2004) 107., 2004. február 18. Lásd az ehhez kapcsolódó EGSZB-veleményt (ECO-129).

⁽²¹⁾ Az EGSZB „Ipari változások és a gazdasági, társadalmi és területi kohézió” címmel saját kezdeményezésű véleményét tett közzé (HL C 302., 2004.12.7., 2004. június 30.); Előadó: José Custódio Leirião (III. Csoport – PT); társelőadó: Nicanor Cué (CCMI, 2. kategória – BE).

képest jobban érintenek az áthelyezések.⁽²²⁾ Hogy egy vállalatot mennyire érint az áthelyezés, az a vállalati és technológiai struktúra szempontjából való függetlenségének fokán is múlik. A legkiszolgáltatottabb csoportba azok az ágazatok tartoznak, ahol jellemzőek a külföldi központú multinacionális vállalatok, valamint az olyan cégek, amelyek nem maguk birtokolják termékeik vagy folyamataik technológiáját.

2.7 Európa elégtelen teljesítménye a kutatásban és az innovációban aggodalomra ad okot, amennyiben a vállalatáthelyezések a jelek szerint már nem csak a magas munkaerő-igényű ágazatokat érintik. A vállalatáthelyezések egyre jellemzőbbé válnak az átmeneti ágazatokban, sőt bizonyos *high-tech* ágazatokban is, ahol tendenciává vált bizonyos tevékenységek, így a kutatás és a szolgáltatások áthelyezése, aminek Kína és India a legnagyobb haszonélvezői.

2.8 Ezenkívül megállapítható, hogy vannak vállalatok, amelyek termelőkapacitásukat visszatelepítik, mivel az EU korszerű termékek előállításához, illetve szolgáltatások nyújtásához jó körülményeket biztosít számukra. Még ha folytatódik is egyes termelési ágak alacsony bérköltségű országokba történő áttelepülése, arra kell törekedni, hogy megmaradjanak és továbbfejlődjenek a korszerű javak előállítása, illetve szolgáltatások nyújtása számára kedvező feltételek, amelyek vonzerőt biztosíthatnak a magas hozzáadott értéket képviselő tevékenységek számára.

2.9 Az Egyesült Államok a világ legerősebb gazdasága és az EU fő kereskedelmi partnere. Az 1990-es években több országban, így elsősorban az Egyesült Államokban számos változás történt, ami az ún. „új gazdaság” kialakulásához vezetett. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) gyors fejlődése és ezeknek az üzleti életben való alkalmazása a GDP növekedésének felgyorsulásához és a munkanélküliség hirtelen csökkenéséhez vezetett. A távközlési forradalom hatásai így az egész társadalomban és gazdaságban érezhetővé váltak.

2.10 Bár a kutatás fejlesztése rendkívül fontos a – bizonyos európai régiók számára már aggasztó problémát jelentő – vállalatáthelyezések folyamatának lelassítása érdekében, az igazán döntő kérdés a kutatási eredmények alkalmazása. A tudományos és technológiai kutatások eredményeinek gyakorlatba való átültetése vezet valódi gazdasági fejlődéshez és növekedéshez. Ez azt jelenti, hogy a meghatározó tényező nem maga a technológia, hanem annak felhasználási módja, vagyis az **innováció**.

2.11 Tudomásul kell azonban venni, hogy az innováció önmagában nem akadályozza meg, hogy az eredeti ipari tevékenységeket a versenyképesség hiánya miatt máshová áthelyezzék. Az innováció azonban valóban segít abban, hogy az említett térségekben az áthelyezett tevékenységek helyébe alternatív termékek, folyamatok és szolgáltatások lépjenek.

⁽²²⁾ A Változások Európai Megfigyelőközpontja (www.emcc.euroworld.eu.int) rámutat arra, hogy az áthelyezések 2000 óta leginkább a fémipari, a távközlési, az autógyártási, az elektronikai, a textilipari, az élelmiszer- és a vegyipari ágazatot érintették.

2.12 A technológiai fejlődést a gyártási folyamatokba integrálni képes gazdaság a nagy hozzáadott értékű új termékek és folyamatok széles skáláját hozza létre, mind a termelés, mind a fogyasztás területén. Ebben az összefüggésben a 2004. május 1-jén csatlakozott országokat új lehetőségek forrásának kell tekinteni, mivel megfelelő iparpolitika mellett az európai vállalatok – a bővítés nyújtotta lehetőségeket a lehető legjobban kihasználva – képesek lehetnek új, az egész kontinensre kiterjedő stratégia kidolgozására.

2.13 A vállalatáthelyezés azt jelenti, hogy egy vállalat tevékenységének egészét vagy részét egy adott színhelyről másik színhelyre telepíti át. A vállalatoknak – csakúgy, mint az embereknek – egy cél lebeg a szemük előtt, amikor elhagyják eredeti helyüket: helyzetük javítása. A részben már telített piacú, magasan fejlett gazdasági térségekben a nemzetgazdaság és a nemzeti piac növekedési potenciálja fokozatosan saját természetes határaiba ütközik. Ezért teljes ágazatok kényszerülnek arra, hogy jövőbeli lehetőségeiket más gazdasági térségekben keressék. Ráadásul a globalizáció korában a vállalatoknak erőteljes globális versennyel kell szembenéznük mind hazai, mind exportpiacaikon. Versenyképességük ezért nem csak saját vagy beszállítóik termékei vagy szolgáltatásai minőségén múlik, hanem áraikon, a devizaárfolyamok változásain és azon is, hogy vannak-e olyan nyílt és versenyképes globális piacok, melyeknek szabályait mindenki betartja.

2.14 A telephely kiválasztása stratégiai kérdés egy vállalat számára, amely ebből következően arra kényszerül, hogy számos, nagyon eltérő szempontot vegyen ilyen esetben figyelembe. A vállalatok döntéshozatalkor többek között a következő szempontokat veszik figyelembe: magas színvonalú és célirányos képzés, jó közszolgáltatások, mérsékelt költségek, politikai stabilitás, bizonyos szintű bizalomra alapot adó intézmények, új piacok közelsége, termelési erőforrások hozzáférhetősége, elfogadható adóterhek. Ezen túlmenően a vállalat álláspontja az áthelyezéssel kapcsolatban függ még az infrastrukturális és tranzakciós költségektől, valamint függetlenségének mértékétől is, amelyet vállalati és technológiai struktúrája, valamint a közigazgatás hatékonysága határoz meg. Ezért a munkaerő költsége közel sem az egyetlen tényező, amikor egy áthelyezés mellett vagy az ellen dönteni kell. Emellett a termelékenységhez fűződő viszonyt is figyelembe kell venni, mivel a termelékenység/költség arány döntő tényező a versenyképesség szempontjából.

2.15 A tevékenység viszonylagos költségeit nagyrészt a nemzeti vagy regionális feltételek határozzák meg. A vállalati befektetéseket befogadó országoknak biztosítaniuk kell az infrastruktúra, az oktatás és a biztonság egy bizonyos szintjét. A vállalkozási kockázat mérlegelésekor a cégek a stabilitást és a bizalmat keresik (ebben a sorrendben), mielőtt befektetnének. Instabilitást, vagy különösen a jövővel szemben bizonytalanságot okozó események kétségkívül befolyásolják a befektetési döntéshozókat. A politikai döntéshozóknak nagyon is tisztában kell lenniük azzal, milyen fontos vonzó környezetet teremteniük a színvonalas munkahelyeket teremtő, technológiai fejlődést generáló és a gazdasági növekedést elősegítő beruházások számára. Ezen túlmenően a fejlesztési segélyek feltételeinek meghatározásakor több figyelmet kellene fordítani a támogatásban részesülő országok politikai, polgári és szociális jogainak

javítására. A vállalatoknak a szociális felelősség elveinek alkalmazásával hozzá kell járulniuk ehhez a célkitűzéshez. ⁽²³⁾

2.16 A szociális partnerek különös felelősséget viselnek azért, hogy a munkaerőpiacon stabil játékszabályok érvényesüljenek. A kollektív megállapodások egyenlő versenyfeltételeket biztosítanak a vállalkozások számára, és egyensúlyt teremtenek a piac és a munkavállalói jogok között, ami nagyarányú növekedést, biztonságot és fejlődési lehetőségeket eredményez a munkavállalók és a vállalkozások számára.

2.17 Más lényeges szempontok figyelembevételére is szükség van. Egyrészt a termékek és szolgáltatások természete sok esetben megköveteli, hogy a célpiacokon vagy legalább azokhoz közel állítsák elő, illetve nyújtsák őket. Másrészt – különösen a beszállításra szakosodott vállalatok esetében – gyakran fennáll a kényszer, hogy kövessék vevőiket az általuk választott helyszínekre. Végül, sok esetben nem lehetséges új piacokhoz hozzáférni annak garantálása nélkül, hogy a vállalat termékei és szolgáltatásai ne tartalmazzanak legalább bizonyos fokig helyben előállított hozzáadott értéket is.

2.18 Végül nem szabad megfeledkezni arról, hogy – mivel a fogyasztók nagyon fontosnak tartják az árakat, és az igényeik befolyásolják a kínálatot – jelentős nyomás nehezedik a kiskereskedőkre, hogy alacsonyabb árakkal dolgozzanak. Ezért annak érdekében, hogy alacsony árakat biztosíthassanak a fogyasztóknak, a nagy üzletláncok nyomást gyakorolnak a beszállítóikra, hogy azok csökkentseék az áraikat. A beszállítók, különösen a kicsik azonban gyakran nem rendelkeznek a kereskedelmi láncok támasztotta feltételeknek való megfeleléshez szükséges anyagi forrásokkal ⁽²⁴⁾.

2.19 Bizonyos tényezők, melyek áthelyezésre ösztönzik a vállalatokat, egyrészt – többek között – az EU-tagállamok gazdaságai, másrészt pedig az egész EU és az ázsiai országok gazdaságai közötti egyenlőtlenségből fakadnak:

- olcsóbb beszállítási lehetőségek;
- adóelőnyök,
- új piacokra való bejutás lehetősége,
- technológia,
- a munkaerő alacsonyabb költsége.

2.20 A vállalatok – különösen az Unión kívülre történő – áthelyezése bizonyos nehézségekhez is vezethet, úgymint:

- **Versenyképesség-vesztés.** Az EU területén maradó vállalatoknak versenytársaiknál magasabb költségeket kell viselniük. Ennek következményeképpen valószínűleg csökken a világpiacon részesedésük, ez pedig igen kedvezőtlen hatással lesz a lisszaboni stratégia célkitűzéseinek megvalósítására (több és jobb minőségű munkahely létrehozásával, nagyobb szociális kohézióval és a környezet védelmével elért fenntartható gazdasági növekedés);

⁽²³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a „Zöld könyv: A vállalatok szociális felelőssége” c. véleményében elismeri, hogy „az önkéntesség a vállalatok szociális felelősségének egyik alapelve” (HL C 125., 2002.5.27.); Előadó: Renate HORNUNG-DRAUS (I. Csoport – DE), társelőadók: Ursula ENGELN-KEFER (II. Csoport – DE) és Jean Francois HOFFELT (III. Csoport – BE).

⁽²⁴⁾ Lásd a CESE 381/2005 sz. véleményt: „A nagy alapterületű kiskereskedelmi egységek szektora – Tendenciák és a termelők és fogyasztókra gyakorolt hatások”; Előadó: Frank ALLEN (III. csoport – IE)

- **Kevesebb know-how-fejlesztés.** Az európai vállalatok az alacsonyabb költségekkel működő cégekkel való versenyben végül arra kényszerülhetnek, hogy egyre kevesebbet fektessenek a kutatásba. Ez a mai piacon létfontosságú innovációs kapacitás csökkenéséhez vezethet;
- **Munkahelyek megszűnése és a munkalehetőségek romlása,** ami egyre több munkavállalót érinthet az érintett régiókban és ágazatokban. Ez fokozódó szociális kirekesztéshez vezethet, az államok szempontjából pedig ahhoz, hogy költségvetésük nagyobb részét lesznek kénytelenek szociális kiadásokra fordítani. A legkiszolgáltatottabbak az olyan ágazatokban, illetve cégeknél dolgozók lesznek, ahol jellemzőek a külföldi központú multinacionális vállalatok, illetve ahol a vállalatok nem maguk birtokolják termékeik vagy folyamataik technológiáját.
- **A gazdasági növekedés mérséklődése.** Ezt részben a belső keresletcsökkenés okozza, amely viszont az alacsonyabb fizetések, a munkahelyek elvesztése és a munkaerő-piaci lehetőségek romlása a lakosságra gyakorolt hatásának köszönhető.

3. Következtetések

3.1 Válaszként az Európai Tanács által kifejezett aggodalmakra⁽²⁵⁾ és a dezindusztrializáció veszélye által keltett félelmek, illetve az európai iparban lejátszódó struktúraváltásra való felkészülés lehetséges módozatainak tudatában az Európai Bizottság 2004. április 20-án elfogadta „A struktúraváltás előmozdítása: iparpolitika a kibővült Európában” című közleményét⁽²⁶⁾, melyben felvázolja a kibővült Európai Unió lehetséges iparpolitikáját. Az EGSZB külön véleményben⁽²⁷⁾ részletesen tárgyalta ezt a közleményt, és a benne foglalt kezdeményezéseket meglelégedéssel fogadta.

3.2 Ebben a dokumentumban az Európai Bizottság kifejti, hogy bár az ágazatok többsége növeli termelését és nem figyelhető meg általános dezindusztrializációs folyamat, Európa mindazonáltal átstrukturálódási folyamaton megy keresztül, melynek lényege az erőforrások és az álláshelyek nagy tudástartalmú tevékenységekbe történő átáramlása. Ebben az összefüggésben a közlemény kimutatja, hogy 1955 és 1998 között minden tagállamban csökkent az ipari ágazatokra eső munkahelyek száma.

3.3 Az Európai Bizottság arra is felhívja a figyelmet, hogy a bővítés számos lehetőséget biztosít az ipar számára, és hogy bizonyos esetekben hozzásegíthet ahhoz, hogy olyan termelő tevékenységek, amelyek máskülönben áttelepültek volna Ázsiába, az Európai Unióban maradjanak. Az Európai Bizottság arra buzdít, hogy menjünk elébe a változásnak és folytassuk tovább az e folyamat támogatásához szükséges politikákat, és a 2013-ig érvényes új pénzügyi tervek kontextusában különösen figyelembe ajánlja a következő három területet:

- i) **Az ipar számára kedvező szabályozórendszer nemzeti és EU-szinten,** nem feltétlenül a kevesebb rendeletet értve ez alatt, hanem inkább az egész EU-ban egységesen alkalmazott világos rendeleteket.
- ii) **A politikai szféra erőteljesebb mozgósítása az EU egészében** a versenyképesség javítása céljából, különös tekintettel olyan területekre, mint a kutatás, a képzés, a versenyszabályozás és a regionális támogatások.
- iii) Megfelelő intézkedések meghozatala az egyes ágazatokban annak érdekében, hogy olyan **politikai válaszokat adjunk a specifikus igényekre,** amelyek az értéklánc magasabb fokát képviselik, s amelyek – elébe menve a struktúraváltásoknak – megelőlegezik azokat.

3.4 Nem kétséges, hogy az ipar a gazdaság motorja, és hogy egy egészséges, dinamikus ipar a gazdaság egészének lendületet adhat, míg a gyenge ipari versenyképesség és a csökkenő ipari termelés a gazdasági tevékenység általános stagnálásához vezethet. Ennek tudatában létfontosságú olyan iparpolitikát folytatnunk⁽²⁸⁾, amely a költséglefaragás helyett inkább az innovációba és a fejlesztésbe befektető cégek létrehozását és növekedését segíti. Csak az Európa által kínált előnyök (az információs társadalom fejlett infrastruktúrája, jelentős befektetések a kutatásba és az új technológiákba, illetve ezek kiaknázása az iparban, a felnőtt- és dolgozói képzés fejlesztése, a szociális párbeszéd és az egységes piac valamennyi előnye) kihasználásával válhat lehetővé, hogy megőrizzük és fejlesszük az európai ipar versenyképességét. Így lehetővé válna a gazdasági növekedés és a teljes foglalkoztatottsághoz és a fenntartható fejlődéshez vezető folyamat előmozdítása.

3.5 Az EGSZB törekszik az unióbeli vállalkozások versenyképességének növelésére és megőrzésére, ezért a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó jogok fokozott védelmére és a nem uniós országokban való érvényesítésére szólít fel.

3.6 Olyan termelési modellt kell támogatni, amely a gyártott termékek árával szemben más tényezőket helyez előtérbe. Hangsúlyozni kell, hogy a versenyképesség nem csak a költségekre és az adókedvezményekre alapul, hanem épp annyira az emberekre, akik szerves részét képezik a cégek versenyelőnyének. A kutatási-termelési költségeket csökkentő, illetve a termelőkapacitást javító új technológiák kifejlesztése lényeges ugyan, de nem szabad szem elől téveszteni, hogy mindezen előrelépések valódi értéke alkalmazásukban rejlik. Ezért prioritásként kezelendő, hogy rendelkezünk a megfelelő tudással e folyamatok kiaknázásához, lehetővé téve így a jelentős előrelépési potenciál kihasználását, és hogy tudatosítsuk a vállalatokban a kockázatokat és a meglévő technológiák új alkalmazásainak fontosságát, azaz, hogy előmozdítsuk az **innovatív szellem** kialakulását. Ebben nyilván meghatározó szerepet kell játszaniuk a vállalatvezetőknek és a dolgozóknak egyaránt. Vagyis arra kell ösztönöznünk az európai cégeket, hogy

⁽²⁵⁾ 2003 októberében, az olasz elnökség idején tartott ülésén.

⁽²⁶⁾ COM(2004) 274 final, 2004. április 20.

⁽²⁷⁾ HL C 157., 2005.6.28.; Előadó: Joost van Iersel (I. Csoport – NL); társelőadó: Bo Legelius (CCMI, 1. kategória – SE).

⁽²⁸⁾ Az aktív iparpolitika szükségességét az Európai Tanács 2005. március 22–23-án Brüsszelben tartott tavaszi csúcstalálkozóján vitatták meg.

hozzáadott értékük és versenyelőnyük forrását elsősorban a **humántőkében** találják meg. Ezért döntő fontosságúak a munkaerő továbbképzésére, valamint a kutatásba és innovációba való befektetés fellendítésére irányuló intézkedések. Közös munkaprogramjuk⁽²⁹⁾ révén az európai szociális partnerek ebben is fontos szerepet játszanak.

3.7 Bizonyos intézkedések azonban csak az EU-n belüli vállalatáthelyezésekre vonatkoznak.

3.7.1 Az EU kibővítése és a belső piac szabályainak ebből következő kiterjesztése kizárja a Nyugat-Európából Közép- és Kelet-Európába irányuló vállalatáthelyezések bármiféle korlátozását. Meg lehetne fontolni olyan uniós finanszírozási kritériumok bevezetését, amelyek biztosítanák, hogy csak új tevékenység vagy üzletág beindítása részesüljön támogatásban, a meglévő gyártás vagy szolgáltatás EU-n belüli egyszerű áthelyezése pedig ne. Ez esetben erősíteni kell azokat az erőfeszítéseket is, amelyek célja, hogy minél hamarabb kiegyenlítődjön a Kelet- és Nyugat-Európa közötti óriási különbség általában a termelési feltételek, különösképpen pedig a termelési költségek tekintetében.

3.7.2 A legfontosabb következtetés az, hogy az EU versenyképességét folyamatosan növelni kell. Ezt a folyamatot – amely összhangban áll a lisszaboni stratégiával – a vállalatoknak kell irányítaniuk (jobb termékek kifejlesztése, újszerű vállalati modellek létrehozása, hatékonyabb termelési folyamatok stb. révén), és jobb európai és nemzeti szintű jogalkotás kell, hogy segítse.

3.7.3 Fokozottan támogatni kellene a humántőkébe és az infrastruktúrába történő befektetéseket. Az Európai Uniónak erős, innovációra kész és magas technológiájú iparra van szüksége. E cél eléréséhez behatóan ismerni kell minden gazdasági ágazat jelenlegi helyzetét, mind regionális, mind nemzeti szinten, oly módon, hogy a helyi szinten meglévő egyedi előnyöket a legmegfelelőbbben lehessen kiaknázni.

3.7.3.1 Ahhoz, hogy segítsük megtartani a vállalatokat származási helyükön, erősíteni kell a képzési célú regionális ösztönzőket; ugyanakkor érdemes lenne olyan egyéb kezdeményezéseket is tenni, mint például az egyetemek közötti kutatási csereprogramok vagy a helyi önkormányzatok részvétele a vállalatok érdekét szolgáló regionális klaszterek fejlesztésében⁽³⁰⁾.

3.7.3.2 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság javaslatát, mely szerint öt évről hét évre kellene hosszabbítani azt az időszakot, amely során a támogatások kézhez vétele után fenn kell tartani a támogatott beruházást⁽³¹⁾. Ily módon viszont bővül azon vállalatok köre, amelyeknek, ha nem felelnek meg

ennek a feltételnek, a kapott támogatásokat vissza kell téríteniük.

3.7.4 Mivel ez a kérdés ilyen jelentős és ekkora érdeklődés övezi, az EGSZB figyelemmel fogja kísérni az európai vállalatáthelyezéseket⁽³²⁾.

4. Ajánlások

4.1 Az Európai Bizottságnak az „Integrált iránymutatások a növekedésről és a foglalkoztatásról (2005–2008)”⁽³³⁾ c. közleményében foglaltakkal megegyezően az EU-nak egyrészt ki kell használnia a gyors fejlődésben lévő – pl. a kínai és az indiai – piacok megnyitásából származó lehetőségeket, másrészt tovább is fejleszthető versenyelőnyéből adódóan magában az Unióban is nagy lehetőségek rejlenek, és létfontosságú, hogy mindent megtegyen azért, hogy ezeket ne szalassza el.

4.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a növekedési potenciál kiaknázása és a jövőbeli kihívásokra való felkészültség céljából elengedhetetlen a humán tőkén, az oktatáson, a kutatáson és az innováción alapuló tudásalapú társadalom kialakítása. Az EGSZB emellett úgy véli, hogy a fenntartható növekedés ezen túlmenően megköveteli a nagyobb demográfiai dinamizmust, társadalom jobb integrációját, és az európai ifjúságban rejlő lehetőségek teljes mértékű kiaknázását, amint azt a 2005. március 22–23-i Európai Tanács is elismerte az Európai Ifjúsági Paktum elfogadásával.

4.3 Az EGSZB szükségesnek tartja a különféle uniós politikák, tevékenységek és célkitűzések nagyobb mértékű közelítését és összehangolását. Ehhez azonban szükség van az Európai Bizottságon belüli szoros, az Európai Parlamenttel és a Tanáccsal való párbeszéde révén elmélyítendő koordinációra is.

4.4 Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy az EU iparpolitikájában horizontális mellett szektoralapú megközelítést is alkalmazzon, mivel a magas szintű csoportok ajánlásaiból már kitűnik, hogy a gyógyszerészeti, textilipari és ruházati, valamint a hajó- és gépkocsigyártási szektorok mindegyikének speciális problémái vannak, amelyek testre szabott megoldást és egyedi szemléletmódot tesznek szükségessé⁽³⁴⁾. E problémákat nem lehet horizontális megközelítéssel megoldani.

⁽²⁹⁾ Lásd a 2005. március 22-én tartott háromoldalú szociális csúcstalálkozón született Közös nyilatkozat a lisszaboni stratégia időközi felülvizsgálatáról c. dokumentumot.

⁽³⁰⁾ A (2.1. pontban) már idézett versenyképességi és innovációs keretprogram (COM (2005) 121 final, 2005. április 6.) e tekintetben is javasol intézkedéseket.

⁽³¹⁾ Ld. az Európai Bizottságnak a strukturális alapokról szóló javaslatát.

⁽³²⁾ Ebben a tekintetben figyelembe kellene venni többek között a (dublini székhelyű) Változások Európai Megfigyelőközpontja által végzett mennyiségi és minőségi elemzéseket.

⁽³³⁾ COM(2005) 141 final, 2005. április 12.

⁽³⁴⁾ Ennek a négy magas szintű csoportnak – melyeket az Európai Bizottság állított fel 2001 és 2005 között – a legfőbb közös célkitűzése az olyan kezdeményezésekkel kapcsolatos viták élénkítése, amelyek megkönnyítik a megfelelő ágazatok számára, hogy megfeleljenek a legfontosabb kihívásoknak, és javítják az ezekhez kapcsolódó európai iparágak versenyképességét. A magas szintű csoportok közül három már közzétette jelentését (a gyógyszerészeti csoport 2002 májusában, a textil- és ruhaipari csoport 2004 júniusában – bár a csoport 2005-ben „sherpas”-szinten tovább folytatta a lezáratlan kérdésekről szóló vita továbbvitelével és az ágazat ellenőrzésével kapcsolatos munkáját –, a hajógyártási csoport pedig 2003 októberében). A „CARS21” magas szintű csoport jelentése várhatóan 2005 végéig elkészül.

4.5 Annak érdekében, hogy a lehetőségek keretein belül megakadályozzuk a vállalatáthelyezések jelenségének kedvezőtlen hatásait Európában, különös figyelmet kell szentelnünk a következő tényezőknél:

4.5.1 Oktatás, képzés és szaktudás. A humántőke nagyon fontos eleme az ipari versenyképességnek és feltehetően még inkább az lesz (ennek kiváló példája az, hogy a kis- és középvállalkozások fejlődésének fő akadályja a szakképzett munkaerő hiánya). Az elkövetkező években egyre világosabbá válik majd, hogy a szakképzett munkaerő megléte az európai ipar hosszú távú nemzetközi versenyképességének döntő tényezője. Ezért az uniós jogszabályok és közös politikák megalkotása során nagy figyelmet fordítunk majd a képzésre és a bevándorlásra. Az európai iparpolitika stratégiájának centrumában az oktatásnak, a képzésnek és a szaktudásnak kell állnia, különös tekintettel a dolgozók továbbképzésére.

A humántőke és a know-how versenyelőnyt jelent

4.5.2 Kutatás és innováció. Ezek meghatározó tényezők az európai ipar versenyképessége szempontjából. Európának el kell érnie azt, hogy GDP-jének 3 %-át a kutatásra költse, és meg kell kétszereznie erőfeszítéseit mind a köz-, mind a magánszektor kutatási tevékenységének fejlesztése érdekében. Ebben az összefüggésben az Európai Kutatási Térség létrehozása létfontosságú annak érdekében, hogy az EU megteremtse a tudományos és technológiai haladás követelme alapokat.

Ezzel egy időben fontos az is, hogy a kutatás ipari innovációt szüljön, és hogy nőjön a technológiai változásokot eredményező beruházási javakba történő magánbefektetések mértéke.

A tudományos és technológiai innováció fontos differenciáló tényező

4.5.3 Versenypolitika. Bár vannak biztató jelek, az ipar- és a versenypolitika közötti kölcsönhatás még mindig elégtelen és további erősítésre szorul. Az iparpolitika célkitűzéseivel összehangolt versenyszabályok megfelelő alkalmazása hosszú távon jelentős mértékben hozzájárul a növekedéshez és a foglalkoztatáshoz.

Szükség van a piacfelügyelet javítására és arra, hogy az új – valamint a módosított meglévő – irányelvek tartalmazzák azokat a feltételeket, amelyek garantálják azonos alkalmazásukat valamennyi tagállamban.

Kölcsönösen össze kell hangolni a verseny- és az iparpolitikákat.

4.5.4 Tudatosítás. A jelenlegi fogyasztási szokások szerepe miatt – amelyeknek az ár központi eleme – tudatosítani kellene a fogyasztókban, hogy magatartásuk milyen következményekkel jár. A vállalatok ezt a közös tudatosítást szociális, minőségi stb. jelölők⁽³⁵⁾ alkalmazásával segíthetik elő. Az is

⁽³⁵⁾ Lásd a 2005 júniusában elfogadott „A vállalkozások társadalmi felelősségének vizsgálatához és méréséhez szükséges eszközök a globalizálódott gazdaságban” című véleményt (előadó: Evelyne PICHENOT).

elképzelhető, hogy pontosabb tájékoztatást nyújtsanak fogyasztóknak termékeik eredetéről.

Szükséges tudatosítani a fogyasztókban magatartásuk következményeit

4.5.5 Kulcságazatok. Aktívabb iparpolitikára van szükség – méghozzá ágazatok szerint –, amely elősegíti a köz- és a magánszféra együttműködését. Ebben a tekintetben az EGSZB véleménye szerint figyelembe kellene venni többek között a (dublinoi székhelyű) Változások Európai Megfigyelőközpontja által végzett mennyiségi és minőségi elemzéseket, azzal a céllal, hogy a vállalatáthelyezésekről folytatott nyilvános vita megfelelően megalapozott legyen.

A kulcságazatokban a fejlődés gyorsítása érdekében erősíteni kell a köz- és magánszektor együttműködését

4.5.6 Válaszok a váratlan válságokra. Valamennyi ágazat esetében és a szerkezetváltásokról és a foglalkoztatásról szóló európai bizottsági közleménynek⁽³⁶⁾ megfelelően szert kell tenni „felülvizsgált közösségi pénzügyi eszközökre a szerkezetátalakítások eredményesebb előkészítéséért és kezeléséért”, s az általuk igényelt költségvetést ennek megfelelően – tekintettel a társadalmi hatásra – kell kiigazítani. Ugyancsak kívánatos, hogy a hatóságok „váratlan, vagy a várhatóan súlyos regionális vagy ágazati hatással járó események” esetén közbelépjenek. Ezért az EGSZB támogatásáról biztosítja egy „váratlan helyzetekre szolgáló tartalék” felállítását a strukturális alapokon belül.

A váratlan válságok elhárítása céljából az Uniónak kellőképpen rugalmas pénzügyi eszközökkel kell rendelkeznie

4.5.7 Infrastruktúra. Nemzeti és közösségi szinten, valamint a szomszédos országokkal közösen is fejleszteni szükséges a közlekedési, távközlési és energiahálózatokat. Az infrastruktúrák a versenyképesség alapvető elemei, ezért versenyképes áron a vállalatok rendelkezésére kell azokat bocsátani. A közszolgáltatások jó működése vonzóan hat és szükséges a vállalkozások – főként a KKV-k – fejlesztéséhez.

A vállalati tevékenységek infrastrukturális beruházásokkal való segítése ösztönzést jelent az Európában maradásra

4.5.8 A vállalkozói szellem és a vállalkozási tevékenységek előmozdítása. Az európai ipar jövője érdekében létfontosságú lesz a vállalkozói tevékenység létrehozása és fejlődése számára kedvező légkör kialakítása, különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra. Szükséges a pénzforrásokhoz való hozzájutás megkönnyítése a vállalatok fejlődésének kezdeti és azt követő időszakában, és – amennyire csak lehetséges – a vállalatalapítás és vállalatvezetés körüli procedúrák egyszerűsítése. Úgyszintén szükséges a szemléletváltás előmozdítása annak érdekében, hogy elfogadottabbá váljon a vállalkozói tevékenységben rejlő kockázatvállalás.

⁽³⁶⁾ COM(2005) 120 final.

Másrészt fontolóra kell venni azt, hogy az alkalmazottak hogyan vehetnének részt a vállalat céljainak elérésében.

A növekedés biztosítása érdekében feltétlenül támogatni kell a vállalat-alapításokat

4.5.9 Szociálpolitikák. A vállalatáthelyezés kedvezőtlen hatásait övező érthető aggodalmakkal legjobban olyan szociálpolitikák kialakítása és megfelelő alkalmazása révén lehet szembenézni, amelyek elősegítik a változásokkal szembeni pozitív hozzáállást, lehetővé teszik a munkavállalók alkalmazkodását és képességeik fejlesztését, valamint elősegítik a munkahelyteremtést.

Olyan szociálpolitikák kialakítására és megfelelő alkalmazására van szükség, amelyek minimálisra csökkentik a vállalatáthelyezések lehetséges kedvezőtlen hatásait

4.5.10 Szociális párbeszéd. Vállalati, ágazati és szakmaközi szinten az európai iparpolitikát a szociális partnerek bevonásával kell meghatározni és a gyakorlatba átültetni, mivel az általuk – mint leginkább érintettek – által képviselt szakértelem létfontosságú. Ez megköveteli, hogy a vállalatok elég hamar világossá tegyék szándékaikat ahhoz, hogy a többi érintett megfelelő lépéseket teheszen.

Helyénvaló volna, ha az európai szociális partnerek ágazati szinten is felvennék ezt a kérdést a szerkezetátalakítások prob-

lémakörébe és az új európai szociális párbeszéd témái közé. A szociális párbeszéd szintjén a kollektív szerződések jelentős tényezőt képviselnek a méltányos versenyfeltételek megteremtésében a vállalatok számára.

Folyamatos feladat a különböző érintettek érdekei közötti konstruktív és kreatív egyensúly megtalálása.

4.5.11 Versenyképesség és nemzetközi játékszabályok. Bár a vállalatáthelyezés szerkezetátalakítási jelenség, elfogadhatatlan, hogy a változásokat akár részben is az alapvető nemzetközi normák tárgyalásában és azok utólagos értelmezésben túlságosan rugalmas EU-politika motiválja. A WTC-vel és az ILO-val való együttműködés javítása céljából figyelembe kell venni a globalizáció szociális dimenzióját, és meg kell találni az uniós politikák megfelelő összehangolásának módját. Ezért az EU-nak tennie kell ezekben a nemzetközi szervezetekben azért, hogy ezeket a szabályokat biztosan betartsák, illetve hogy ellenkező esetben a meglévő mechanizmusokat a lehető leghatékonyabban alkalmazzák.

Nyílt és versenyképes globális piacokra van szükség, melyeknek szabályait mindenki betartja

4.6 A cél tehát az új beruházások előmozdítása Európában, az európai beruházások megőrzése, és a külföldön történő beruházások folytatása.

Brüsszel, 2005. július 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat tanácsi irányelvre a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 77/388/EGK irányelvnek a minimális általános adómérték alkalmazásának időtartama vonatkozásában történő módosításáról”

(COM(2005) 136 final – 2005/0051 (CNS))

(2005/C 294/10)

2005. április 27-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2005. június 22-én elfogadta. (Előadó: Umberto BURANI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13–14-én tartott 419. plenáris ülésén (a július 14-i ülésnapon) 91 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 A 77/388/EGK irányelv 12. cikke (3) bekezdése a) pontjának második albekezdése előírja, hogy a Tanács – a Bizottság javaslatára és az Európai Parlamenttel és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően – egyhangúlag határoz a hozzáadottérték-adó általános mértékének szintjéről. Az Európai Bizottság 1993 januárjában benyújtotta javaslatait egy **végleges, harmonizált hozzáadott-értékadó-rendszer** bevezetésére vonatkozóan. A Tanács azonban – a szükséges egyhangúság hiányában – nem tudta elfogadni a javaslatokat.

1.2 Mindazonáltal megállapodtak az adómértékek közelítéséről, és a 92/77/EGK irányelv elfogadásával egy 15 %-os minimális általános adómértéket határoztak meg. E rendelkezés eredetileg 1996. december 31-ig volt érvényben, de időbeli hatályát már háromszor meghosszabbították, és még 2005. december 31-ig érvényes.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1 Tekintettel arra, hogy az érvényes szabályozások alkalmazási időszaka hamarosan lejár, az Európai Bizottság javaslatot nyújtott be a jelenlegi rendelkezés időbeli hatályának 2010. december 31-ig való meghosszabbítására. Az érvényes szabályozások változatlanok maradnak: az általános adómértéknek legalább 15 %-osnak kell lennie, és az adóalap azonos a termékértékesítés és a szolgáltatásnyújtás esetében.

3. Az EGSZB megjegyzései

3.1 Tekintettel a tagállamoknak az adópolitika és mindenekelőtt a HÉA terén tapasztalható jelenlegi helyzetére az EGSZB csak egyetértését tudja kifejezni az Európai Bizottság kezdeményezésével, amely a jószerével egyetlen járható utat jelöli meg.

3.2 Mindazonáltal az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság megragadja az alkalmat és megfogalmaz néhány további gondolatot, amelyekről reméli, hogy felkeltik a tagállamok figyelmét.

3.3 Hogy a tagállamok között nincs egyetértés az adók – és mindenekelőtt a HÉA – tekintetében, nem újdonság: ez az állapot azóta tart, amióta az EU létezik, és a 6-ról a mostani 25 tagállamra való egymás utáni bővítések csak növelték a véleménykülönbséget. Az évek során az Európai Bizottságnak még azokat a javaslatokat sem sikerült elfogadni, amelyek szerint az adómérték egy 15 %-os alsó küszöbértékű és 25 %-os felső határértékű sávban helyezkedik el (noha a valóságban ez a helyzet). Nem sikerült megegyezésre jutni a származási tagállamban történő adózáson alapuló HÉA-rendszer egységes alkalmazása tekintetében, és a számos mentesség és eltérés felszámolására sem indult soha kezdeményezés. Mentességben és eltérésekben az összes ország – eltérő indoklásokkal – részesült, és az ezekre vonatkozó különböző határidők szinte soha nem kerülnek betartásra, még akkor sem, ha ésszerűek.

3.4 Ebben az összefüggésben **megetvesztő „átmeneti HÉA-rendszerről” beszélni**, és egy évtizedek óta fennálló, a rendkívül nehezen elérhető „végleges rendelkezésre” várakozó szabályozásra hivatkozni. Ezt a megetvesztést az EGSZB többé nem hajlandó elfogadni. A polgárokkal szembeni, gyakran emlegetett és követelt átláthatóság okából a Tanácsnak ajánlatos lenne kimondania, hogy habár továbbra is követi a HÉA harmonizációjának **stratégiai célkitűzését**, ez rövid-, illetve középtávon nem érhető el. Így elkerülhető lenne az energiák és tartalékok pazarlása, ami az arra irányuló hiábavaló próbálkozással jár együtt, hogy egység alakuljon ki a minden egyes tagállam adó- és pénzügyi politikájára nézve alapvető fontosságú kérdésekben, amelyekben tehát az egyes országok ragaszkodnak meglévő pozícióikhoz, és nem hajlandók engedelményekre.

Brüsszel, 2005. július 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND